

Nr 238.

Av herr **Lindqvist** i Stockholm **m. fl.**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om fastställande av minimilöner för vissa lönarbetare m. fl.

Då man för korthetens skull använder uttrycket *lagstadgad minimilön* eller *legalt reglerad minimilön* uti den nu i talrika länder pågående diskussionen om en ny förgrening av den moderna socialpolitiken, avser man därmed i regel *vissa typer av lagstiftningsåtgärder*, som redan förefinnas i Australien, Nya Zeeland, England och Kanada, samt med dessa nära överensstämmande *lagförslag*, som föreligga i Frankrike, Tyskland, Belgien och Österrike. Till detta språkbruk vilja vi här ansluta oss.

Begreppet
'lagstad-
gad' eller
'legalt reg-
lerad
minimilön'.

Vi mena således *icke* med de anförda uttrycken, att *själva lagtexten* i fråga innehåller eller skall innehålla uppgifter om de lägsta lönebelopp, som få betalas per tid eller per styck åt vissa klasser av kroppsarbetare. Det avgörande kännetecknet på den mesta och viktigaste ifrågavarande lagstiftningen är fastmera, att lagen påbjuder eller tillstodjer upprättandet av s. k. *lönenämnder*, d. v. s. nämnder omfattande representanter för *arbetare* och *arbetsgivare* samt för samhället i dess helhet. Dessa nämnder åligger det att tid efter annan *eller* på särskild anhållan av någon arbetarorganisation eller arbetsgivarorganisation pröva och *fastställa de lägsta löner*, som få emottagas och givas i visst yrke eller beträffande vissa klasser av arbetare. Ett väsentligt drag är slutligen, att vad som sålunda fastställts av lönenämnd har samma kraft och verkan som bestämmelse i

en *lag* eller *domstols* utslag; vadan brott mot lönenämnds stadganden om minimilöner straffas med böter eller fängelse eller förlust av rätt till yrkes utövande.

En annan metod för fastställandet med laga verkan av minimilöner består däruti, att avgörandet av *tvister* mellan arbetare och arbetsgivare *kan* hänskjutas till *särskild domstol* (»skiljedomstol»), som i lönefrågor m. m. faller ett för parterna i allo *bindande* utslag. Denna metod skola vi i det följande dock anföra endast för fullständighetens skull; *icke* därför att vi tillskriva den samma stora betydelse för *minimilönfrågan* som lönenämnderna.

Om vi sålunda genom studiet av vissa lagtexter och lagförslag kunna skaffa oss full klarhet beträffande meningen med ordet »lagstadgad» eller »legal» i uttrycket »lagstadgad eller legalt reglerad minimilön», så faller det dock icke av sig självt, vad ordet »minimilön» betyder eller bör anses innebära i *alla* avseenden. Självklart är endast, att den lagstadgade minimilönen är det *lägsta lönebelopp*, som för viss arbetstid eller visst arbetsbeting *kan lagligen* betalas åt en viss klass eller grupp av arbetare, samt att alla avtal om *lägre* lön äro *ogilla* och åt arbetaren lämna rätten att på laglig väg av arbetsgivaren utkräva skillnaden mellan sådan lägre lön och den lagstadgade minimilönen.

Men hur *hög* skall denna minimilön vara? Hur skall den förhålla sig till de, oberoende av lagens ingripande, faktiskt betalade och avtalade *lägsta* lönerna och till de i den legalt oreglerade arbetsmarknaden *gämgse* lönerna över huvud? Skall den lagstadgade minimilönens höjd *bestämmas* av den fria *konkurrensen* å arbetsmarknaden? Eller skall den undanryckas konkurrensens inflytande och fastställas enligt någon *annan*, helt självständig *princip*? Vilken skulle denna princip i så fall vara?

Här ligger hela spørsmålets innersta nationalekonomiska kärna. Den lagstadgade minimilönen tillgripes *därför*, att varken den fria konkurrensen å arbetsmarknaden eller den fria kampen mellan arbetarnas och arbetsgivarnas organisationer kunnat hindra, att de *lägsta* lönerna bragts ned *under* de nivåer, som skulle kunna gälla såsom de *lägsta tillfredsställande* ur arbetarnas och samhällets synpunkter. Den *lagstadgade* minimilönen *undandröjer* den av konkurrensen eller lönkampen skapade minimilönen och *intar dennas plats* såsom nedre *begynnelsepunkt* för den faktiska, i *övrigt* av konkurrensen och det fria avtalet reglerade skalan av arbetslöner. I *denna* bemärkelse kan man säga, att den lagstadgade minimilönen *reglerar konkurrensen* i stället för att regleras av den.

På frågan, hur *hög* minimilönen för en given arbetargrupp i ett givet distrikt vid en given tidpunkt skall vara, har såtillvida dock intet

annat svar vunnits än att den skall vara den *lägsta tillfredsställande* lönen, i motsats till den konkurrenslön eller kamplön, som ligger under denna nivå. Men hur skall nu begreppet »lägsta tillfredsställande» bestämmas för att ej bli en det rena *godtyckets* sak och för att ej *förlora nödigt sammanhang* med den ifrågavarande näringsgrenens ekonomiska bärkraft och ekonomiska utvecklingskraft? Det möter naturligtvis inga svårigheter att bestämma löner, som det vore för arbetarna synnerligen tillfredsställande att emottaga, men för arbetsgivarna alldeles omöjligt att betala under alla förhållanden. Men å andra sidan finns det utan tvivel så *underhaltiga* eller av en allt för våldsamt konkurrens så *svårt betryckta* enskilda arbetsgivare, att deras *personliga* oförmåga att betala vissa minimilöner alldeles icke utgör ett bevis för, att dessa ej gott kunna bäras av näringsgrenen som ett *helt*. Enskilda företags tillintetgörande får icke förväxlas med näringsens tillintetgörande.

Den lagstadgade minimilönen är lika höjd över godtycke som över misstanken att skada näringslivet, då dess storlek bestämmes med hänsyn till de *lägsta levnadsstandards* inom arbetarbefolkningen, vilka innebära ett *skydd för samhället* mot dennas fysiska och moraliska försumpning och pauperisering och samtidigt innebära ett *bevarande åt näringslivet* av nödig arbetsduglighet och mottaglighet för yrkesbildning. Stora arbetargruppers kroppsliga och andliga sjunkande och slutliga hemfallande åt kronisk arbetslöshet, laster, brott och pauperism är en för samhället oerhört förlustbringande följd av, att vissa lönenivåer varaktigt fastnat nere vid och under svältgränsen. Samtidigt har näringslivet härigenom förlorat en fond av användbar arbetskraft. Det blir brist på dugliga arbetare.

Erfarenheten visar, att det icke möter några oöverstigliga svårigheter att för *givna klasser* av arbetare samt för givna orter och tidpunkter uträkna lönebelopp, som tillförsäkra dessa arbetare möjligheter att förse sig med *just tillräckligt* av föda, kläder, husrum, hälsovård o. s. v. för upprätthållandet av fysisk och själslig *hälsa och en viss arbetsduglighet*. De fysiologiska och hygieniska vetenskaperna samt erfarenheten inom yrkena giva oss all nödig hjälp härvidlag. Men det är klart, att en betydelsefull *skillnad* existerar mellan ett inkomstminimum, som är högt nog blott för ett liv *utan* avsevärd arbetsverksamhet (detta är *fattigvårdens* norm) och å andra sidan ett inkomstminimum, som räcker till för att varaktigt upprätthålla en *given yrkesskicklighet* och *yrkesverksamhet* samt en därmed sammanhängande *kulturnivå* uti hemlivet (barnvård och barnuppfostran, frihet för hustrun att ägna sig åt hemmets vård o. s. v.).

Vi måste därför skilja mellan existensminimum för ett liv utan avsevärd arbetsbörda och de *olika* existensminima, som betingas av de i *olika yrken* behövliga arbets- och levnadsstandards.

Efter detta preliminära angivande av spørsmålets natur vilja vi först söka antyda, huru kravet på lagstadgad minimilön med nödvändighet framgår ur vår tids allmänna strävan att reglera den ekonomiska konkurrensen med hänsyn till behovet av skydd för vissa minima av arbets- och levnadsstandards.

I. Minimilönproblemet sammanhang med en allmän strävan att i viss mån reglera den ekonomiska konkurrensen.

Det allmänna kravet på minimalstandards för de socialt oombärliga medborgarklassernas inkomst- och levnadsförhållanden.

Hur mycket de olika politiska partiernas och över huvud de olika samhällsklassernas ekonomiska och sociala grundåskådningar än må avvika från varandra, hava de dock åtminstone *ett* fundamentalt socialekonomiskt önskemål eller ideal gemensamt.

Varje samhällsklass, som är medveten om att fylla viktiga uppgifter i nationens liv, fordrar med rätta, att samhällets ekonomiska verksamhet och förhållanden skola vara så ordnade, att åtminstone de allra flesta medlemmarna av denna samhällsklass under alla normala förhållanden kunna vinna sin trygga och tillräckliga bärgning genom pliktstroget utövande av sin samhällsnyttiga verksamhet, denna må bestå uti arbete inom jordbruk, industri eller handel eller uti offentlig tjänst eller vetenskaplig eller konstnärlig produktion. Varje politiskt parti fordrar ovillkorligen att samhället skall, i den här nu angivna meningen, vara organiserat såsom ett gott hem och ett möjligast tacksamt verksamhetsfält för de befolkningslager, de klasser av näringsidkare eller arbetare eller samhällsfunktionärer, som det ifrågavarande partiet företrädesvis, om ock ej uteslutande, representerar.

Är man, t. ex., övertygad om, att vissa klasser av jordbrukare eller industriidkare allvarligt hotas i sin ekonomiska existens genom en mer eller mindre tillfällig gestaltning av den utländska konkurrensen, och känner man sig dessutom förvissad om, att deras räddande är ett samhällets livsintresse samt att skyddstullar äro rätta medlet härtill, så anbefaller man väl protektionismen, även om dess betänklighet ur vissa synpunkter eller skadlighet för vissa andra samhällsklasser måste erkännas. Man resonerar kanske som så, att det blir en senare fråga att på lämpligt sätt kompensera de genom protektionismen mer skadade än gagnade samhällslagren. Varmed dock ingalunda skall vara sagt, att den moderna protek-

tionismen i regel faktiskt grundar sig på en sådan argumentering eller så lätt låter sig försvaras, som nu i vårt exempel antogs.

Det råder naturligtvis i intet land enighet om den grad av nytta eller den oundgänglighet, som bör tillskrivas varje särskild, just nu förefintlig social klass; men så långt denna enighet går, finns det otvivelaktigt intet politiskt parti, som ej såsom sitt socialekonomiska ideal uppställer satsen, att samhällets ekonomiska verksamhet skall vara så ordnad, att de oundgängliga och nyttiga medborgargrupperna, deras ställning må vara »låg» eller »hög», tjänande eller ledande, äro i stånd att förtjäna tillräckliga inkomster åtminstone för en människovärdig tillvaro samt för utbildandet och upprätthållandet av verklig duglighet såsom producenter eller funktionärer. Ut i tillfredsställandet av detta krav ligger det enda slutgiltiga beviset för att vårt ekonomiska samhällsliv fyller sin egentliga uppgift. Och såtillvida som detta krav icke är fyllt inom ett samhälle, erkänner man allmänt, att detta ännu saknar god ekonomisk ordning, uppvisar en brist i sin socialekonomiska organisation. Och man torde i regel även medgiva, att den samhällsnyttiga medborgarklass, vars tjänster icke inbringa tillräckliga inkomster, med rätta må anse sig vara *ekonomiskt undervärderad* och *socialt hemlös* eller, med andra ord, *bristfälligt inorganiserad* uti samhällets system av tjänster och återtjänster, arbetsprestationer och pekuniära vederlag.

I denna mening socialt hemlösa samhällsklasser ha existerat på alla det mänskliga samhällets utvecklingsstadier, vilka kännetecknas genom produktivegendomens och den politiska maktens koncentration i händerna på vissa medborgargrupper med uteslutande delvis eller helt och hållet av andra. Slaveri och livegenskap äro extrema former av det slags social lockout, som här avses. Samhällets rättsordning degraderar vissa människor eller klasser till blotta produktionsmedel, vilka mer eller mindre fullständigt stå till de frias och besittandes eller privilegierades förfogande. Under den långa övergångstiden mellan det första lossandet av livegenskapens band och det fullständiga förverkligandet av den personliga friheten för den egendomslöse lönarbetaren blevo dennes lön och levnadsstandard systematiskt *hindrade att stiga* över vissa låga traditionella nivåer genom en samverkan av feudala rättslämningar, skrånas monopolistiska strävanden, lagstiftningens och myndigheternas löneregleringsåtgärder samt merkantilsystemets lönepolitik. Man gjorde det straffbart att giva och emottaga arbetslöner *utöver* vissa i lag angivna eller av myndighet fastställda *maximibelopp* och eftersträvade på alla sätt att göra arbetskraften så prisbillig som möjligt för arbetsgivarna. Uppfattningen, att arbets-

Vad de egendomslösa, kroppsarbetande klasserna beträffar, har samhället dock ursprungligen strävat att möjligast nedpressa deras levnadsstandard.

kraften *på sin höjd* behövde räcka till för ett naket fysiskt *existensminimum* och att detta slags *maximilön* vore den nationalekonomiskt fördelaktigaste, växte till slut, under 1700- och 1800-talen, definitivt fast uti de besittande och styrande samhällsklassernas medvetande.

Då näringsfriheten infördes, stadfästes dogmen om nödvändigheten att låta den oreglerade konkurrensen bestämma arbetslönernas minima.

Det system av allmänt legalt ingripande uti det ekonomiska samhällslivet, som är känt under beteckningen merkantilsystemet, visade sig ju slutligen vara alldeles ohållbart under de helt nya och oförutsedda produktionsförhållanden, vilka uppstodo och utvecklades mellan mitten av det 18:de och mitten av det 19:de århundradet och som framförallt kännetecknas genom maskinteknikens, ångdriftens, fabrikkssystemets och stordriftens överhandtagande. Näringsfriheten blev i sinom tid införd. Fri egendom, fri företagsamhet, fri konkurrens, fria avtal blev tidens nationalekonomiska lösen, dikterad av den nya klassen av storkapitalistiska företagsledare. Dessa hade nämligen nu genom erfarenheten funnit, att dessa »friheter» utgjorde just vad *de* behövde för att bäst främja sina privatekonomiska intressen. Och såsom ledande klass, men utan verklig förnåga att blicka ut över den egna intressesfärens rämärken, satte de ett obetingat likhetstecken mellan dessa sina *privatekonomiska* intressen och de allmänna, *nationalekonomiska* intressena.

Även för de *egendomslösa, tjänande* kroppsarbetarna (och lägre intelligensarbetarna) påstods nu *fri egendom, fri företagsamhet*, fri konkurrens och fria avtal vara det allena saliggörande! Varför? Därför att det snart visat sig, att den fullt fria konkurrensen bland arbetarna och de fria personliga avtalen mellan lönarbetare och stordriftens ledare numera *minst lika effektivt höllo ned arbetslönerna vid och under existensminimum* som lagar och förordningar och gamla ofrihetstraditioner *tillföre*ne förmått göra.

Tack vare denna för arbetsgivarna så glädjande, men för arbetarna så nedslående upptäckt, blevo de förra nu de mest övertygade och ihärdiga motståndare till *varje slag av reglering av konkurrensen* just inom *arbetarvärlden*. Man bekämpade så väl den frivilliga som den lagstadgade regleringen av arbetarnes inbördes konkurrens och vände sig framförallt mot fackföreningarna, kollektivavtalen, arbetarskyddslagstiftningen och allt direkt eller indirekt överhetligt fastställande av minima för arbetslöner. Att tala om *lagstadgade minimilöner* till skydd för lägsta människovärdiga och samhällsgagneliga levnadsstandards bland stordriftens hemarbetare, fabriks- och verkstadsarbetare och utearbetare, det vore ju att rubba själva den urgamla grunddogmen om den nationalekonomiska nödvändigheten och

gagneligheten av de *lägsta* arbetslöner, som en *ohejdad konkurrens* bland arbetarna kan framtvinga.

Men faktiskt är denna gammalliberala dogm nu störtad genom så väl ekonomisk som legislativ praktik, liksom tidigare skett med dogmerna om arbetarskyddslagstiftningens, fackföreningsrörelsens och de kollektiva arbetsavtalens oförenlighet med »industriens bestånd» och samhällets ekonomiska välfärd. Och detta har hänt uti ett oupplösligt *sammanhang* med hela den stora nationalekonomiska och legislativa utvecklingsrörelse, som sedan mitten av 1800-talet mer och mer *avlägsnat* oss från näringsfrihetens och den ekonomiska liberalismens *ursprungliga* principer och praktik.

Det har öppnats många och breda brescher i frikonkurrensens, avtalsfrihetens, företagsfrihetens system; och detta har steg för steg kompletterats genom ett system för *konkurrensens reglering*. Samhällets målsmän så väl som de stora huvudgrupperna av ekonomiska intressenter ha upptäckt, att den *fullständigt obundna* konkurrensen inom den moderna stordriften oundvikligen leder till en privatekonomiskt ruinerande och samhällsordningen upplösande priskamp utan gräns, och att det därför, på den fria organisationens väg eller på lagstiftningens, måste resas gränser för konkurrensens prisnedtryckande verksamhet. Det måste fastställas *minima* av priser och levnadsstandards, som konkurrensen under givna produktions-tekniska förhållanden ej får ytterligare nedpressa. Eljes förfelar näringslivet sin egentliga uppgift, som icke torde vara blott och bart att frambringa största möjliga varumängder till lägsta möjliga priser, utan hänsyn till hur producenternas och konsumenternas *inkomstförhållanden* härvid gestalta sig. Vi arbeta dock för att kunna leva som människor. Vi ha icke efter årtusendens utvecklingskamp blivit människor för att slutligen låta oss förvandlas till viljelösa kuggjul i ett produktionsmaskineri, som går sina egna vilda vägar, i stället för att tjäna våra kulturella syften.

Därför ha vi, sedan näringsfriheten givit oss den moderna stordriften och storkonkurrensen, sett oss nödsakade att inom näringsfrihetens och konkurrensfrihetens ram bereda plats för *näringsorganisation* och *konkurrensreglering*. Den ursprungliga ekonomiska liberalismens principer ha delvis skjutits åt sidan, under det att vi med vår ekonomiska samhällsbyggnad inkorporerat den moderna, »solidariska» agrar- och industriprotektionismen samt ring-, kartell- och trustväsendet, arbetarskyddslagstiftningen, fackföreningsrörelsen, arbetsgivareföreningar, kollektivavtal, obligatorisk skiljedom i lönstrider, lagstiftning om minimilöner.

Protektionismen bryter med frikonkurrensens princip vad utrikes-handeln beträffar — låt oss säga i bästa fall för att mot en mördande

Näringsfrihetens senare skede kännetecknas dock av en tilltagande privat och överhettlig reglering av konkurrensen, även på arbetsmarknaden.

utländsk konkurrens skydda inhemska näringar och befolkningsklasser. I själva verket var ju frihandeln ett av de äldsta och mest fundamentala krav, som framfördes av näringsfrihetens liberala förkämpar. Ring-, kartell- och *trustväsendet* bryter med frikonkurrensens princip vad beträffar priskampen mellan de moderna jätteföretagen inom en och samma produktionsgren och ger denna senare slutligen en fast landsorganisation, ej sällan med uteslutande av all konkurrens på den nationella marknaden och ofta även ett gott stycke utanför denna. *Arbeterskyddslagstiftningen* bryter med det fria avtalets och företagsfrihetens principer genom att föreskriva en *maximalarbetsdag* att börja med för barn, unga personer och kvinnor samt genom att fastställa och medels inspektion genomdriva vissa *sanitära minima* för arbetsförhållandena inom industriella och andra företag. *Fackföreningar* och *arbetsgivarföreningar* reglera konkurrensen bland lönarbetare inbördes och bland arbetsgivare inbördes och möjliggöra bindande kollektivavtal, uti vilka, från arbetarnas synpunkt sett, de *minimibetingelser* äro angivna, som för viss tid framåt måste bli gällande i kommande arbetsavtal. Genom *skiljedom* i lönstrider sättes en gräns för användandet av den fria kampen mellan arbetare och arbetsgivare såsom lönregleringsmedel. Den brutala och ofta samhällsfördärliga ekonomiska kraftmätningen mellan parterna i arbetsavtalet ersättes genom ett offentligt skiljedomsförfarande, som utmynnar i lön- och arbetsbestämmelser, vilka för viss tid äro fastställda med laga kraft och verkan. Härifrån är steget icke långt till vissa arter av *lagstiftning om minimilön* — såsom vi nedan skola ha tillfälle att närmare visa.

*Avgörande
ha härvid
varit vissa
frikonkur-
rensens verk-
ningar inom
stordriften,
icke minst
vad löneför-
hållandena
beträffar.*

Om vi fråga oss, vilka de mäktiga orsaker kunna vara, som på detta sätt under de senaste årtiondena i grund förändrat just den fria *konkurrensens* verkningssätt och så väsentligt *minskat dess verksamhetsområde*, kan svaret uppenbarligen icke bli annat, än att det är dels de konkurrerande *parternas* och dels *hela samhällets* välförstådda ekonomiska och sociala intressen, som härvid talat ett så övertygande språk, att alla förutfattade meningar fått vika. Arbetare och företagsledare kunna ej undgå att förstå, att de ha rätt och plikt att bryta frikonkurrensens dogmer i stycken, då detta visar sig vara ett villkor för sådana ekonomiska anordningar, som allena kunna tillförsäkra dem välstånd och trygghet. Statsmakterna, då de ej nedsjunkit till verktyg i enskilda intressegruppers händer, börja förstå något om sin plikt att på alla punkter upprätta och värna minima av människovärde och kultur, icke minst då dessa hotas därigenom, att intressenterna i arbetsmarknaden föra sin priskamp på ett mot varandra inbördes och mot samhället hänsynslöst sätt.

Samhällets skyddande mot frikonkurrensens otvetydiga tendenser att nedbryta socialt outhärliga minina av löner och levnadsvillkor nödvändiggör en ny, tidsenlig form av det *organiserade* samhällets självförsvar mot den ekonomiska *anarkien* och har tagit gestalt uti den nya art av statsverksamhet, som vi kalla *socialpolitik*. Minimilönpolitiken är intet annat än den form av socialpolitik, som senast börjat framtingas av de fördärvliga verkningarna på hela samhället så väl som på de kämpande parterna, då dessa utgöras av storindustrialismens arbetare och arbetsgivare invecklade i ett utsvältnings- eller utmattningskrig, vars föremål är minimibetingelserna uti arbetsavtal. Härom vittnar ju på otvetydigt sätt — för att anföra blott ett exempel — den engelska lagen om minimilöner i stenkolsgruvor av den 29 mars 1912, vilken befanns utgöra enda sättet att få slut på en samhällsfördärvlig arbetstvist, som hade sin grund uti arbetarorganisationernas oryggliga beslut att få till stånd just vissa minimibestämmelser uti lönavtalen.

II. Den lagstadgade minimilönens nationalekonomiska innebörd.

Det invändes naturligtvis från arbetsgivarhåll, att ingen numera vill bestrida berättigandet av vissa former av socialpolitiskt ingripande till skydd för vissa, särskilt svaga arbetargrupper levnadsstandards, men att kravet på lagstiftning om minimilöner är något nytt och oerhört och att just *detta* krav innebär ett dödshugg mot näringslivets själva livsnerv. Denna invändning skulle med visshet låtit förutsäga sig, om den icke redan blivit hörd mångfaldiga gånger; ty detta är den invändning, som från flertalet arbetsgivare och med dem likasinnade *städse* rests, då *ett nytt steg*, vilket som helst, har måst tagas för socialpolitikens utveckling i enlighet med det praktiska livets sig oavslutligt förändrande gestaltning. »Det praktiska livets män» äro alltid de sista att upptäcka en del praktiska realiteter — nämligen sådana som de tro sig ej ha *intresse* av att upptäcka. Den ekonomiska privatpraktikens heroer och epigoner äro med nödvändighet alltid hårt fjättrade vid rena privatintressen — inbillade såväl som verkliga — och göra sig därför ofta i det längsta skyldiga till en mycket orealistisk syn på politiska frågor, uti vilka det allmännas intressen icke i allo sammanfalla med vissa privata ekonomiska egendoms- och ledareintressen.

Invändningar mot legalt reglerade minimilöner.

Om man med invändningen, att kravet på varje slags direkt eller indirekt legalt stadgande om minimilöner är något »nytt och oerhört», menar, att detta förslag till sin *principiella* innebörd faller helt utanför

all vår tids legislativa och fria organisatoriska praktik på det ekonomiska området, så förnekar eller förbiser man ju, som jag visat, helt enkelt solklara fakta. Den protektionistiska teoriens egentliga innebörd och mening är det indirekta fastställandet av miniminivåer för vissa den inhemska produktionens varupriser på den inhemska marknaden. Tullen skall tillförsäkra dessa varupriser ett visst höjdläge över den öppna världsmarknadens priser. Och det är i sista hand alls icke dessa inhemska varupriser, som intressera protektionisten, utan de ifrågavarande producenternas *inkomster*. Det är *dessa* han vill hålla uppe över vissa minima av bärgning, därigenom att han tullskyddar produkterna. Kartellerna och trusterna äro direkt prisreglerande och därigenom indirekt inkomstreglerande organisationer av nationell omfattning. De avskaffa eller begränsa konkurrensen såsom pris- och inkomstregulator, därför att den visat sig icke respektera de minima av räntabilitet eller inkomster, som produktionens ledare anse nödvändiga. Fackföreningar och arbetsgivarföreningar ha enahanda syfte. Skillnaden mellan dem inbördes är blott den, att fackföreningarna söka direkt inverka på medlemmarnas inkomst (arbetslönen), under det att för arbetsgivareföreningarna arbetets pris närmast är en produktionskostnadsfråga och i andra hand en fråga om deras varors försäljningspriser samt först därigenom berör frågan om föreningsmedlemmarnas inkomster. Dock är det naturligtvis ytterst dessa allena, som saken egentligen gäller.

Det är svårt att fatta, varför klokt anordnade, direkta eller indirekta lagstadganden om minimilöner för kroppsarbetare skulle innebära »ett dödshugg mot vårt näringslivs själva livsnerv», då denna »livsnerv» icke längre utgöres av den oreglerade konkurrensen och då protektionism, kartellbildning, trustväsen och arbetsgivareorganisationer eller fackföreningar *icke* ha visat sig besitta någon sådan fruktansvärd innebörd. Enda möjligheten vore, att »vårt näringslivs livsnerv» skulle bestå uti intet annat än arbetsgivarnas makt och rätt att pressa ned *just arbetslönerna* hur mycket som helst. Detta skulle vara ett öppet erkännande av den goda gamla tidens goda gamla princip om att *arbetslönerna* aldrig kunna vara för låga. Överflyttad till vår tids *faktiska* förhållanden skulle denna sköna maxim innebära, att alla priser och inkomster erkännas behöva legalt eller annorledes skyddade minima, dock med undantag för *arbetspriserna*, *arbetarinkomsterna*. Man kan blott anmärka, att arbetarbefolkningen i sanning borde vakna upp till *klassmedvetenhet* inför en national-ekonomisk dogmatik, som utpekar just deras samhällsklass såsom den enda från en rationell reglering av konkurrensen principiellt uteslutna.

Till omväxling med talet om den »fria» (men i själva verket så starkt reglerade) konkurrensens nödvändighet för vårt ekonomiska sam-

hällsliv, plägar man orda om »lagen för utbud och efterfrågan» och »konjunkturerna». Arbetsslönerna måste regleras uteslutande genom utbud och efterfrågan i arbetsmarknaden. De legalt reglerade minimilönerna omöjliggöras av de oupphörliga prisfluktuationerna och av konjunkturerna, »som ej kunna regleras genom mänskliga beräkningar». »Lagen för utbud och efterfrågan» är emellertid identisk med dogmen om, att alla priser och inkomster regleras och måste regleras av *intet annat* än den *fullständigt fria* konkurrensen mellan utbudare inbördes och efterfrågare inbördes, och är således grundligt vederlagd av erfarenheten. Samma öde har redan vederfarits läran om människans oförmåga att reglera konjunkturerna. De sista årtiondenas ofantliga framsteg uti allmän affärsorganisation och särskilt bankorganisation ha naturligtvis icke kunnat vara liktydiga med en total bortorganisering av den storindustriella och agrariska produktionsanarki, som ligger till grund för de konjunkturväxlingar, vilka sedan 1815 återkommit ungefär vart nionde år. Det är dock inom nationalekonomiska kretsar allmänt erkänt, att vi gjort mycket väsentliga framsteg uti konsten att mildra och varsamt avveckla kriserna och att sålunda steg för steg minska deras skadliga verkningar uti det ekonomiska samhällslivet. En jämförelse mellan förloppet av kriserna 1847, 1857, 1866 och 1873 å ena sidan samt 1882, 1891, 1901 och 1907 å andra sidan styrker denna uppfattning. Men den gamla goda läran om vår totala vanmakt inför konjunkturväxlingarna är naturligtvis bra att ha, då man skall bevisa, hur förskräckligt »realistiskt» förslaget om legalt reglerade minimilöner är. En del okunniga bli säkerligen imponerade. Och de, som under alla förhållanden *vilja* tro på de legala minimilönernas omöjlighet, låta sig säkerligen icke störas av argumentets svaghet.

Obenägenheten, särskilt bland arbetsgivare och doktrinära konkurrensteoretiker, att ägna frågan om legalt reglerade minimilöner en opartisk och sorgfällig granskning, är dock icke betingad ensamt av det privatekonomiska intresset uti möjligast låga arbetslöner eller av en vidskeplig föreställning om frikonkurrensens okränkbarhet och okränkthet. Härmed intimit sammanhängande falska föreställningar och missledande påståenden om den verkliga innebörden av legalt reglerade minimilöner spela ävenledes en stor roll uti debatten. Det är ju en gammal erfarenhet, att man gärna föreställer sig och utmålar ett osympatiskt förslag så avskräckande och orimligt som möjligt. Detta förfarande har onekligen den fördelen, att det underlättar vederläggningen. Men å andra sidan blir denna värdeös, alldenstund den icke träffar det verkliga föremålet för debatten.

Missuppfattningar beträffande innebörden av legalt reglerade minimilöner.

Mycket vanligt är, att man icke klargör för sig eller fasthåller, att minimilöner avse *minima* av löner, utan att man argumenterar som om det vore fråga om *genomsnittslöner*, *normallöner* eller t. o. m. *maximilöner* eller *alla lägen* av arbetslöner över huvud. Bakom denna begreppsförvirring ligger ofta en mer eller mindre oklar föreställning, att de legalt reglerade minimilönerna med något slags oemotståndlig nödvändighet måste bli de enda gällande. Kanske det är begreppet »legal» eller »lagstadgad», som suggererar denna uppfattning.

Såsom direkt mot fackföreningarna och arbetarna riktade skrämskott verka de i diskussionen regelmässigt uppdykande påståendena, att de legala minimilönerna skulle *förlama fackföreningsrörelsen* samt tvinga arbetsgivarna att *utkräva lagstadgade minimiprestationer* av arbetarna och att *massvis afskeda* dessa i kristider.

Vår redogörelse för de föreliggande erfarenheterna av legalt reglerade minimilöner skall ådagalägga, att den legala regleringen städse *försätter* och *samverkar med* fackföreningarna, då dessa äro förhanden och äro möjliga att åstadkomma. Endast då detta icke är fallet, såsom bland vissa klasser av hemarbetare, verkar den legala regleringen fullt oavhängig av *fackföreningar*, men likväl icke oavhängig av *arbetarnas* eget medbestämmande. Det legala fastställandet av minimilöner innebär en legalt reglerad, *organiserad medverkan* av arbetare och arbetsgivare och, då sådana finnas, av fackföreningar och arbetsgivarföreningar vid minimilönhöjdens bestämmande samt överlämnar principiellt all den *övriga* regleringen av lönerna åt arbetarne och arbetsgivarne och deras organisationer ensamma.

Att arbetsgivaren måste utkräva en minimiprestation såsom vederlag för en minimilön — vare sig denna senare fastställts ensidigt av arbetsgivaren själv eller genom kraftmätning mellan fackförening och arbetsgivarförening eller genom ett lagstadgat förfarande — det är ju en privatekonomisk och nationalekonomisk nödvändighet, som *städse* förefinnes och således alldeles icke *tillkommer* genom en minimilönlagstiftning. Den enda särskilda meningen, som kunde ligga bakom skrämfrasen om »stadgandet av minimiprestationer», då den legalt reglerade minimilönen införes, torde väl vara den, att arbetsgivarna skulle kräva samma legala skydd för minimiprestationerna som arbetarna för minimilönerna. Detta krav är naturligtvis teoretiskt berättigat och står i viss överensstämmelse med minimilönlagstiftningens principer. Frågan är blott, huruvida arbetsprestationerna låta sig mätas och kontrolleras lika opartiskt och exakt som arbetslönens storlek. Är detta ej fallet och har arbetsgivaren vid arbetsprestationens uppskattning möjlighet att förfara *godtyckligt*, så före-

ligger visserligen en mycket real fara för arbetaren — en fara, som dock torde förefinnas i ungefär lika hög grad utan minimilönlagstiftning och mot vilken det tydligen vore lagstiftarens skyldighet att söka skydda arbetaren genom att sörja för effektiv offentlig kontroll över beräkningen av minimiprestationerna. Bortsett från rent godtycke å arbetsgivarens sida, föreligger ju alltid möjligheten, att denne vid införandet av legalt reglerade minimilöner skulle passa på att till sin fördel öka kvantiteten och kvaliteten av den arbetsprestation, som hade att motsvara minimilönen. Men därmed äro vi ju inne på frågan om minilönens *belopp* vid varje särskild tidpunkt i varje särskilt yrke — en fråga som är helt och hållet skild från spørsmålet om den lagstadgade minimilönens allmänna principiella innebörd.

Vad slutligen beträffar hotelsen, att arbetsgivarna vid det plötsliga omslaget från god till dålig konjunktur skulle nödgas att massvis avskeda arbetare, i fall lagstadgade minimilöner existerade, så måste ju först erinras därom, att arbetarna under inga förhållanden äro skyddade mot vilka massavskedanden som helst, som kunna synas arbetsgivarna befogade och för dem fördelaktiga uti en given situation. Något nytt och för den legala minimilönen utmärkande är det således icke heller i detta fall fråga om. Det gäller endast att noga pröva, huruvida den legala regleringen av minimilöner skulle öka detta fruktansvärda onda, som heter lönarbetarens oförskyllda arbetslöshet, eller huruvida den icke snarare skulle innebära en särskild möjlighet att bekämpa detsamma eller att mildra dess verkningar på arbetarens ekonomi. En sådan undersökning måste innebära ett försök att utröna den lagstadgade minimilönens verkliga national-ekonomiska innebörd — dess nationalekonomiska möjlighet och verkningar.

Lagen för arbetslönens bestämmande genom fri konkurrens är i första hand att betrakta såsom ett specialfall inom den allmänna lagen för prisbildning under fri konkurrens — likvisst med undvikande av all oralistisk dogmatik om, att lönbildningen icke alls skulle vara något annat än vanlig prisbildning. Vi ha således att göra med en grupp av konkurrerande utbjudare (i detta fall arbetare, som utbjuda sina arbetsprestationer) och en grupp av konkurrerande efterfrågare (i detta fall arbetsgivare, som efterfråga dessa arbetsprestationer). Alla generella pris- och lönteorier stödjade sig nu på antagandet, att varje utbjudare på förhand har bestämt, men sannolikt hemlighåller, ett *minimipris*. Erhåller han ej åtminstone detta, så avstår han *den gången* hellre alldeles från att sluta något avtal. Är han arbetare, så går han således hellre arbetslös tills vidare, än att underskrida den av honom som nödvändig ansedda minimilönen.

*Lönbildning
och
prisbildning
under fri
konkurrens.*

Men hans strävan är naturligtvis att få till stånd ett avtal, som ger honom så mycket som möjligt utöver minimilönen. På samma sätt måste vi antaga att varje efterfrågare har bestämt sig för ett maximipris, d. v. s., om han är arbetsgivare, en maximilön. En självklar sak är att, inom ett givet fack och vid ett givet tillfälle, ingalunda alla arbetare ha samma minimipris på sin arbetskraft, ty detta bestämes delvis av en mångfald växlande privata förhållanden i arbetarens liv; och ej heller ha alla de konkurrerande arbetsgivarna precis lika goda produktionsmetoder och av-sättningsmöjligheter, som bestämma deras maximianbud för arbetskraft. Vid fullständigt fri konkurrens kan dock blott *ett* pris på viss arbetsprestation bli gällande i en given marknad vid ett givet tillfälle. Den för hela arbetsgivaremassan *minst* nödvändiga eller »räntabla» arbetare, som över huvud får anställning, anses vanligen bestämma lörens storlek för alla arbetare, i det att denna blir just så hög, som den honom anställande arbetsgivaren i maximum vill betala, hellre än att undvara honom.

*Konkurrens-
lön och
sambälls-
intresse.*

Hur förhåller sig nu denna, av en fullt fri konkurrens bestämda lönhöjd till arbetarnes levnadsvillkor och till samhällsintresset? Frågan kan besvaras endast om vi få antaga, att arbetarnes levnadsvillkor äro någorlunda fixerade genom sedvana samt att icke vilken sådan levnadsstandard som helst är av samma betydelse ur samhällets välfärdssynpunkter. Det behöver icke här särskilt bevisas, att erfarenheten till fullo berättigar båda dessa antaganden.

Varje typ av kroppsligt och själsligt människovärde, yrkesduglighet och medborgarduglighet har vid en given tidpunkt i ett visst land sitt givna *minimum av produktionskostnad*. Under *det* priset kan *den* »vara» icke produceras — lika litet som någon vara i ordets egentliga mening kan produceras under en viss kostnadsnivå.

Skillnaderna mellan varan arbetskraft och andra varor äro många-handa och *de mest djupgående*, som finnas i det ekonomiska samhällslivet. Ingen vara är självändamål. Varje art av arbetsprestation, liksom varje manufakturvara, har sitt värde och pris blott så länge det ekonomiska behov existerar, som den tillfredsställer indirekt eller direkt. Men varan arbetsprestation är *oskiljaktig* från arbetaren såsom person och medborgare, och denne är självändamål. Därför måste det alltid vara *självändamål* att hålla arbetsprestationens *minimipris* uppe vid den nivå, som ännu ekonomiskt möjliggör arbetarens fullt människovärdiga liv; då det däremot är alldeles likgiltigt hur mycket materiella varor sjunka i pris, så snart inga värdefulla medborgargrupper därigenom bli ohjälpligt skadade. Priset per styck för manufakturvaror har blott ett indirekt sammanhang med in-

komsternas storlek. Arbetarens veckolön däremot är i sig själv en art av inkomst, vars storlek och köpförmåga vid varje tidpunkt oåterkalleligen bestämmer möjligheterna för materiell och andlig kultur inom nationens stora flertal.

Då arbetarens minimipris på sin arbetsprestation sammanfaller med minimum av produktionskostnad för hans eget och hans familjs människovärdiga liv och hans barns uppfostran till goda producenter och medborgare, är *skyddandet* av detta minimipris alls icke någon arbetarens exklusiva privatangelägenhet, utan en *samhällsangelägenhet* av den mest vitala art. Att lönen nedtryckes under detta minimipris är en samhällsolycka och ett brott mot all förnuftig ekonomisk samhällsordning. Om samhället tillskriver arbetsgivarne *rätten* att för sin *vinnings* skull och därför att det innebär ett *tillämpande* av den *fria konkurrensens principer*, nedpressa arbetslönen under ett sådant minimum, då är samhället så väl förnuftets och kulturens som arbetarklassens självdeklarerade *fiende* och skall för visso gå en stormig och oviss framtid till mötes.

Finnes då ingen annan väg, än den legalt reglerade minimilörens, ut ur denna återvändsgränd, i vilken de ägandes och ledandes ekonomiska egoism och frikonkurrensen i förening med stordriften inspärtrat det moderna samhället? Enda alternativet är ju den *fria kampen* mellan arbetsgivarne och arbetarnes *organisationer*. Låt oss ett ögonblick taga detta botemedel i betraktande särskilt ur minimilönfrågans synpunkter.

De tvenne »konkurrensfält», som utgöras å ena sidan av den moderna stordriftens arbetsgivare och å andra sidan av dess arbetare, äro enligt erfarenheten så *olikartade*, just ur synpunkten av konkurrensens möjliga och faktiska *verkningar*, att arbetarne i regel med nödvändighet bli nedpressade *till* och *under* vissa låga minimipriser, under det att arbetsgivarne ofta kunna tillförsäkra sig tillräckligt många arbetare utan att till en enda behöva betala maximipriset. Förmågan att kontraktera är nämligen så ytterligt olika bland stordriftens ledare och dess kroppsarbetare. De fördelar, som ligga i en fullständig kännedom om varu- och arbetsmarknadens läge samt i förmåga att utan stor ekonomisk olägenhet uthärda uppskov med avtalets ingående och i en allmän social makt eller myndighet, äro helt på arbetsgivarne sida. Även då efterfrågan på arbetskraft för tillfället överflyglar utbudet, skola sådana mäktiga, målmedvetna och rutinerade kontraktörer förstå att delvis hemlighålla situationens gynnsamhet för arbetarne och att i bästa fall låta mycket måttliga och tämligen godtyckliga förbättringar av *sedvanliga* löner ersätta det verkliga konkurrenspriset på arbetsprestationerna.

Lönkampen mellan arbetarnes och arbetsgivarorganisationer.

Den moderna storproduktionens arbetare åtnjuter sällan den fulla fördelen av den fria konkurrensen, då konjunkturen verkar för honom gynnsamt. Han har däremot all utsikt att på ett förkrossande sätt och för lång tid skadas av den fria konkurrensen, då konjunkturerna äro för honom ogynnsamma, ty då behärskas arbetsmarknaden av egendomslösa, med total inkomstlöshet hotade människors okontrollerade, oskyddade, individuellt varierande, av fattigvård och allehanda nödjälpstvägar ytterligare nedpressade *minimianbud* för tryggheten blott för tillfället av det nakna uppehållet. Det blir svårt, om ej ofta omöjligt, att sedan under bättre konjunktur, återvinna den sålunda förlorade högre lönenivån och kanske också genom arbetsbrist och nöd minskade arbetsdugligheten eller genom beröring med fattigvården nedpressade självkänslan.

I ett konkurrensfält av denna art måste fackföreningarna söka lösa sin uppgift att uti kamp mot arbetsgivareföreningarna upprätta och försvara de för samhället som ett helt så väl som för arbetarklassen tjänligaste löneniminima.

Det är ju otvivelaktigt genom erfarenheten rikligen bevisat, att många fackföreningsledare kunna förvärva de insikter och den skicklighet som underhandlare, varigenom de vid lönavtals uppgörande bli någorlunda jämnställda med arbetsgivarne; och fackföreningarnas arbetslöshets- och strejkfonder möjliggöra ju för arbetarne att till en viss grad hålla ut i väntan på mer gynnsamma avtal, än arbetsgivarne först vilja samtycka till. Men arbetarnes ekonomiska svaghet som *klass*, relativt till arbetsgivarne ekonomiska maktställning, kvarstår dock oförändrad. Striden blir därför fortfarande ytterst ojämn. Och erfarenheten lär oss dessutom, att förmågan av organisation är mycket olika inom skilda delar och lager av arbetarvärlden. Kvinnor, hemarbetare och jordbruksarbetare kunna i regel omöjligt uppvisa samma organisationsförmåga som t. ex. de stora fabriksindustriernas manliga arbetare.

Som allmän regel gäller, att organisationsförmågan är *mindre*, ju *lägre* levnadsstandard och *obestämdare minimifordringar* en arbetargrupp har — d. v. s. då i själva verket *behovet* av organisationens makt för höjandet och stödandet av levnadsstandard och minimifordringar är som *störst*. Det står därför näppeligen i fackföreningsrörelsens makt att någonsin ensam giva sund ordning och stadga åt just de ekonomiskt svagastes löneförhållanden. Och vad fackföreningarna över huvud *kunna* vinna av skydd för anständiga löneniminima, det måste vinnas under ständig, ojämn kamp och försvaras genom ständig, kostsam krigsberedskap.

Är det då, som så ofta påstås från arbetsgivarhåll, fackföreningarnas *fel*, om samhället måste leva i nästan ständig ekonomisk ofred och

stundom får vidkännas oberäknelig ekonomisk och social skada under deras ansträngningar att lösa denna fruktansvärt svåra uppgift? *Nelet* ligger väl snarare däri, att samhället överlämnar åt fackföreningarna att, utan nödigt stöd av samhället självt, lösa en ofrånkomlig samhällsuppgift.

Den direkta eller indirekta legala regleringen av minimilöner utgör det närmast liggande och närmast erforderliga samhällsstödet för arbetaren i hans kamp för en tillräcklig inkomst; men det överflödiggör naturligtvis på intet sätt fackföreningsrörelsen, då denna över huvud låter sig åstadkomma. Lika självklart är att den lagstadgade minimilönen, då den berör yrken, inom vilka organisationer finnas, icke kan förbli utan inflytande på dessas och deras kampmetoders, arbetsgivarföreningarnas så väl som fackföreningarnas, legala ställning.

Arbetslönerna utgöra naturligtvis inom olika näringsgrenar mycket olika andelar av varornas totala produktionskostnader. Men i allmänhet äro arbetslönerna en stor del, ofta den största delen. Det kunde därför vid första påseendet förefalla, som måste det bli en mycket avsevärd skillnad mellan produktionskostnader med och utan fasta minimilöner. Arbetsgivarerna pläga också, vid diskussion om den lagstadgade minimilönen, genast komma fram med påståendet, att denna »måste bli synnerligen betungande för industrien». Detta är likväl alls ingen självklar sak för den som förstår vad det här egentligen är fråga om. Vad erfarenheten beträffar, har den icke bekräftat satsen, om i denna inlägges en förnuftig mening, men väl visat att den är synnerligen tvetydig.

Den lagstadgade minimilönen och näringsarnas produktionskostnader.

Det finnes två sätt att producera: med underbetalad arbetskraft och med väl betalad arbetskraft. Det förra sättet är i det moderna samhället varken svårt att tillämpa eller sällsynt — så mycket torde i det föregående ha ådagalagts, och faktum är ju för övrigt ganska allmänt känt och erkänt (även bland dem som icke hylla Karl Marx' teorier om arbetslön och kapital).

En industri, som faktiskt *lever* på att för så lågt pris sälja varor, att vid deras produktion arbetarna ej kunna erhålla tillräckligt höga löner för att varaktigt upprätthålla sin arbetsduglighet eller tillräckligt för densnas nödvändiga stegring och ett människovärdigt levnadssätt, en sådan industri blir »betungad», i bemärkelsen konkurrensoduglig, om dessa arbetslöner göras olagliga och om industrien icke samtidigt genom tekniska eller organisatoriska förbättringar eller rent av genom användandet av högre kvalificerad och mer produktiv arbetskraft till relativt höga löner kan åter reducera produktionskostnaderna till den gamla, låga nivån (vilken vi för argumentets skull antaga under inga förhållanden får överskridas).

Men det är ju klart, att en *sådan* industri bör med varsam men fast hand av samhället *utrotas*, om den icke kan på något av de angivna sätten höja sin parasitiska produktionsmetod. Och det är lika klart, att den *bör tvingas* att höja sin produktionsmetod, om detta höjande är möjligt, men icke sker frivilligt. Ingenting kan vara önskligare, än att sådana industrier »betungas» med lagstadgade minimilöner.

Att en näringsgren producerar med fullt betalad arbetskraft innebär, att dess teknik, organisation och avsättningsförhållanden *äro så ordnade* att företagen kunna bära skäligen produktionskostnader och samtidigt avkasta skäligen vinst åt sina ledare. Till denna förmåga att bära skäligen produktionskostnader hör främst förmågan att betala *arbetslöner*, som inom de olika graderna av fackskicklighet till fullo betala *dennas* produktionskostnader samt i övrigt äro fullt förenliga med upprätthållandet av sunda levnadsstandards inom alla de arbetarlag, som tjäna näringen. De näringsidkare, som höja sig till denna standard, *tillfredsställa* redan de krav, som en minimilönlagstiftning skulle ha till uppgift att ställa på dem. De kunde omöjligt känna sig »betungade» av, att det arbets- och avlöningssystem, på vilket de faktiskt uppbyggt sina företag, bleve, vad dess *minima* beträffar, upphöjt till laga standard. Allra minst då detta sker för *bekämpandet* av en understundom icke ofarlig *konkurrent*, nämligen den mindre värdiga företagsamhet, vilken räknar med hänsynslös lönedepressning och med användandet av arbetares nödläge samt med en på olika sätt, genom fattigvård, prostitution m. m. subventionerad arbetskraft *såsom konkurrensmedel*.

De som tro, att kravet på lagstadgade minimilöner kan tillbakavisas genom påståendet, att de »måste bli synnerligt betungande för industrien», måste anse, att det är för arbetsgivarens heder och för samhällets väl likgiltigt, huruvida en näring av sina ledare skötes så, att den kan tillräckligt betala den mänskliga arbetskraft, som den förbrukar. Menar man, att näringen är »betungad», om den genom lag avskäres från utvägen att i händelse av trångmål pressa ned lönerna under skäligen minimum? *Den* utvägen erkännes alltså höra till *vårt produktionssystem normala resurser*?

Ja, svarar man väl nu, de verkligt dåliga arbetsgivarna vilja vi lämna å sido; men även de bästa arbetsgivarna kunna ju icke rå för, att deras näring kommer i ekonomiskt trångmål genom modeväxlingar eller nya uppfinningar eller andra revolutioner på världsmarknaden, för att icke tala om de allmänna affärskriserna. Är det då icke bättre, att driften hålles i gång i det allra längsta, även om vissa eljes önskvärda löne minima måste underskridas, än att bibehålla dessa senare orubbade och i stället nödgas avskeda så många fler arbetare?

Svaret måste bli, att denna utväg *icke* får anlitas. Ty, då det ej är fråga om en övergående affärskris, innebär den ingenting annat, än att en förut sunt ordnad näring nu inrättar sig på att fortsätta sin tillvaro och konkurrensen med underbetalad arbetskraft såsom väsentlig livsbetingelse och outhärligt konkurrensmedel. Och är det åter fråga om en övergående affärskris, så måste det uppenbarligen vara sundare national-ekonomi att för sådana eventualiteter sörja genom arbetslöshetsförsäkring än genom en rubbning av de löneminima, vilkas fasthållande utgöra enda garantien för, att *näringslivet ständigt ordnar* sin teknik, sin organisation och sin konkurrens med hänsyn till det fundamentala kravet, att varje näring skall till fullo betala för den arbetskraft, som den förbrukar, eller, om detta är omöjligt, försvinna ur konkurrensfältet. För övrigt få vi erinra oss, att den periodiska *arbetslösheten* är en särskild egendomlighet för vårt produktionssätt, vilken under alla omständigheter är att räkna med och kräver sin särskilda behandling. Allra minst kan den botas genom någon *lönpolitik*, som genom underskridandet av vissa minimilöner *ökar* medlemsantalet inom de lägre och lägsta arbetsduglighetsgrader, vilka utgöra övergången till de arbetsodugliga, de av inre, personliga skäl permanent arbetslösa.

Naturligtvis får man motse, att argumentet om den *utländska konkurrensen* kommer att anföras mot förslaget om minimilönlagstiftning på samma sätt som det andragits mot alla andra socialpolitiska åtgärder till skydd för minima av levnadsstandards inom arbetarbefolkningen. De, som använda detta argument, måste antingen mena, att svenska arbetare bära reduceras till trasproletarier, därför att i vissa främmande, med oss konkurrerande länder vissa varor produceras smutsbilligt genom användning av *underbetalad* och kulturellt lågt stående *arbetskraft*; eller ock mena de, att den utländske konkurrentens *bättre teknik* och organisation skola av svenska företagsledare besegras uti priskampen genom underbetalandet av svenska arbetare; eller ock mena de, att den utländske konkurrentens *naturfördelar* (klimat, råämnen, geografiskt läge o. s. v.) skola av svenska företagsledare besegras i priskampen genom att förvägra svenska arbetare ett skäligen existensminimum. Intetdera av dessa, på den »utländska konkurrensen» grundade skäl mot lagstadgade minimilöner kunna vi godtaga. Vi förmena fastmera, att samma grundsats måste gälla för den utländska som för den inländska konkurrensen — nämligen principen, att varje produktionsverksamhet skall i minimum kunna betala anständigt uppehälle åt producenterna, samt att det är bättre att undvara den produktionsgren som det ej kan.

Det sista argument, som man plägar få höra från arbetsgivaresidan i debatten om minimilönerna, låter vanligen så här: »men det måste ju vara bättre för arbetarna att förtjäna hur litet som helst än att förtjäna ingenting», och man tillägger gärna, att det »måste vara bättre även för samhället, att arbetaren förtjänar hur litet som helst, än att han förtjänar ingenting». Den enkla logik, som ligger bakom detta märkliga resonemang, finner väl sin adekvata formulering uti satsen, att någonting alltid är *mer*, och därför *bättre att ha*, än ingenting alls. Man förbiser med stor envishet, att det »någonting», varom här är fråga, utgöres av arbetslöner, som *försumpa* både produktionsmetoderna, konkurrensen och arbetarklassens lägre lager, samt att spørsmålet gäller, huruvida icke all affärsverksamhet bör av samhället tvingas att räkna med i viss mening orubbliga produktionskostnader uti form av minima av arbetslöner. Sedan blir det en annan fråga, hur samhället skall lösa problemet om »ingenting alls», d. v. s. arbetslösheten, den relativa överbefolkningens, den otillräckliga yrkesutbildningens och den otillfredsställande enskilda företagarverksamhetens problem.

Ett väsentligt villkor, för att vi skola kunna rationellt behandla dessa senare samhällsekonomiska problem, är att vi löst minimilönfrågan. Eljes saknas den fasta grunden att bygga på. Inom ett modernt folkhushåll, där arbetslönerna sakna en verkligt tillfredsställande och fullt motståndskraftig nedre gräns, måste detta faktum alltid ge upphov till obotlig arbetslöshet, relativ överbefolkning, otillräcklig yrkesutbildning och otillfredsställande enskild företagarverksamhet.

Den lagstadgade minimilönen och arbetarnes levnadsstandard.

Den överhetliga reglering av varupriser och arbetslöner samt privatförbrukning, som utmärker medeltiden, hade till stor del sin grund uti föreställningen, att försynen organiserat samhället uti olika *stånd*, och att samhällets ekonomiska verksamhet borde vara så inrättad, att varje självförsörjare, som tillhörde ett av de erkända stånden (till vilka visserligen icke alla de kroppsarbetande klasserna räknades), skulle kunna förtjäna en *ståndsenlig utkomst* för sig och de sina — varken mer eller mindre, ty det gränslösa förvärvsbegär, som utgör en livsnerv i vår tids ekonomiska samhällsliv, betraktades då som synd.

I statens lönpolitik gentemot sina ämbets- och tjänstemän återfinna vi ännu i dag samma princip, ehuru lösgjord från medeltidens ståndsväsen. För alla högre befattningsinnehavare tillämpa stat och kommun grundsatsen, att lönen bestämmes genom delvis traditionella reglementen till det belopp, som räcker till för vederbörandes »ståndsenliga utkomst». Lönen för ett statsråd, en generaldirektör, en byråchef, ett justitieråd, en borg-

mästare, en professor o. s. v. har denna karaktär av »ståndsenslig» levnadsstandardlön, *men är icke en konkurrenslön*. Den är i själva verket en vederbörligen avvägd *minimilön*, grundad på traditionella levnadsstandards. Om detta slags statslöner i vissa fall äro allt för låga, beror detta i regel bevisligen därpå, att medlemmar av de *förmögna* stånden ursprungligen haft ifrågavarande befattningar (t. ex. officersposter) som ett ståndsprivilegium. Blott för sina kroppsarbetare tillämpa stat och kommun konkurrenslönprincipen eller öppna marknadens lönenormer — likväl icke utan att draga fördel, såsom lönedstryckningsmedel, av den omständigheten, att »kronans kaka» är *tryggare* än den enskilde arbetsgivarens.

Även inom stora och rika enskilda företag finna vi, vad de högsta avlönade befattningarna beträffar, att det knappast är fråga om konkurrenslöner i egentlig mening, utan att lönen tilltages i regel ganska rundligt. Man betalar gärna hög lön, men ser till att mannen förtjänar den, eljes får han gå. Konsten är icke att få den »billigaste» arbetaren härvidlag, utan den *bäste*.

På kroppsarbetets område har denna avlöningsprincip ännu fått blott en mycket sparsam avsiktlig eller planmässig tillämpning, huvudsakligen därför att offentliga och enskilda arbetsgivare vanligen saknat intresse för och insikt uti den nationalekonomiska betydelsen av, att kroppsarbetares sunda levnadsstandards göras till utgångspunkt för lönhöjdens bestämmande samt att denna i sin ordning får tjäna som väsentlig grundval för konkurrensens och prisbildningens gestaltning i varuproduktionen och varumarknaden. Den omvända åskådningen har varit oändligt mycket mer populär bland arbetsgivare. Arbetarnas löner och levnadsförhållanden få ställa sig som de kunna, då fri konkurrens eller stramt kartell- och trustsystem regera över produktionen och varumarknaden.

Häremot ha ju arbetarna själva, understödda av en del nationalekonomiska teoretiker, reagerat med utgångspunkt just från sina anspråk på sunda och någorlunda stabila levnadsförhållanden. Bakom de minimifordringar, som fackföreningarna uppställa för de olika fackens och yrkesgradernas löner, stå de olika arterna och graderna av levnadsstandardsminima inom den organiserade arbetarvärlden.

Även om vi bortse från de försök med lagstadgad minimilön och med frivillig tillämpning av minimilönprincipen från offentliga och enskilda arbetsgivares sida, som redan föreligga, *saknas således ingalunda erfarenhet* beträffande möjligheten att skilja mellan tillräckligt och otillräckligt höga levnadsstandards samt mellan de för olika yrken och yrkesgrader kännetecknande levnadsstandards inom ett lands och dess olika provinsers arbetarvärld.

Den moderna, maskinella produktionstekniken och den moderna varuproduktionen bidra mäktigt att gestalta arbets- och levnadsförhållanden likartade inom stora arbetarlager. Dessutom ligger en kroppsarbetares levnadsstandard även i bättre fall vanligen ganska nära gränsen för det *fysiologiskt* minsta mått av konsumtion, som är förenligt med förbrukningen av fysisk arbetskraft inom hans yrke. Vad som sedan blir kvar av lönen för hemmets kultur och barnens vård och uppfostran plägar ej heller höja sig mycket över ett lätt bestämbar minimum.

Det möter därför inga oöverstigligen svårigheter att i ett givet land och för dess olika provinser eller städer för en viss tidpunkt utfinna minima och skäligen levnadsstandards för de olika huvudgrupperna av kroppsarbetare och att ange vilka lönebelopp, som svara mot dessa minima. Problemet kan, i följd av arbetarnas starkt mekaniserade arbets- och levnadsförhållanden, lösas med vida större exakthet än problemet om en högre ämbetsmans eller tjänstemans minimum av »ståndsenlig» levnadsstandard och dennas pris i varumarknaden.

Finnes blott den goda viljan och den nödiga insikten uti problemets sanna väsen, så möter det varken ur produktionens eller konsumtionens synpunkter några oöverstigligen svårigheter att steg för steg förverkliga den lagstadgade minimilönen inom den moderna folkhushållningens ram. Detta skola vi nu söka ytterligare visa genom en överblick över den hittills existerande lagstiftningen om minimilönen och dennas verkningar.

III. Den existerande lagstiftningen om minimilöner.

Vi skola först i största korthet redogöra för de ifrågavarande lagtexternas huvudsakliga innehåll, såvitt utrymmet tillåter med återgivande av själva ordalydelsen. Det visar sig att vi ha att göra med tvenne typer: å ena sidan en lagstiftning, som når målet *direkt*, nämligen genom att påbjuda inrättandet av s. k. »lönenämnder» med makt och skyldighet att bestämma lagligt giltiga minimilöner, och å andra sidan en *indirekt* förfarande lagstiftning, vilken möjliggör att lagligt bindande minimilönbestämmelser fastställas av »*skiljedomstolar*», vilka fungera utslutande för att slita rätts- och intressetvister mellan arbetare och arbetsgivare samt för att sålunda hindra eller minska strejker och lockouter.

(A). *Lagstiftning om lönenämnder med skyldighet att fastställa minimilöner.*

Den äldsta hithörande lagstiftningen finna vi i Australien, där den började i staten Victoria genom *the Factories and Shops Act* av 1896. Denna lag, som kompletterade fabrikslagen av 1890, är en allmän »arbetarskyddslag» för fabriker och verkstäder i städer och stadsliknande samhällen; men de *hygieniska* bestämmelserna äro relativt summariskt avfattade vid sidan av de synnerligt detaljerade förordningarna om *arbetslöner* och *arbetstider*. Mejerihanteringen och jordbruket äro uteslutna från lagens verksamhetsområde; men genom de talrika förändringar den har undergått intill närvarande stund, hava många andra näringsgrenar indragits under densamma. Arbetstiderna i handelsbodas och i detaljhandeln över huvud regleras sorgfälligt genom en särskild avdelning av lagen.

Lagstiftningen om lönenämnder och minimilöner i Victoria och andra australiska stater.

Fabriker och verkstäder måste *registreras* och måste *godkännas* av överinspektören, innan de kunna bli registrerade. — Arbetsgivare som lämna ut hemarbete måste *föra register* häröver. — Var och en, som arbetar hemma för en fabrik, verkstad eller bod inom vissa angivna yrken, måste *registrera* sitt namn och sin adress hos överinspektören och är pliktig att besvara dennes alla frågor beträffande löner, arbetsvillkor, arbetsgivare o. s. v.; men dessa uppgifter få icke bekantgöras utanför överinspektörsämbetet.

»För att bestämma de *minimilöner* och *minimilöntariffer*, som skola gälla vid avlöningen av en eller flera arbetare eller av en klass av arbetare *uti* en fabrik eller verkstad eller i sysselsättning *utanför* fabrik eller verkstad (inom vissa angivna yrken), skall *regeringen*, när helst den anser det nödvändigt, kunna tillsätta en *nämnd* (»*Special Board*»), som skall bestå av minst fyra medlemmar och en ordförande, vilka i varje ögonblick skola vara avsättliga.» — »Då nämnden fastställer minimilöner och minimilöntariffer, skall den taga hänsyn till arbetets art, beskaffenhet och yrkesgraden samt till arbetsförhållandena och arbetarens ålder och kön och andra omständigheter, som i lagen närmare angivas.» — För att regeringen skall kunna tillsätta lönenämnder även inom andra fabriks- och verkstadsyrken, än dem som lagen uppräknar, fordras bifall av parlamentets båda kamrar.

Lönenämnden skall bestå till hälften av verkliga eller för detta arbetare och till hälften av verkliga eller för detta arbetsgivare inom det fack, för vilket nämnden tillsatts. Den minister, som närmast har ärendet om hand, offentliggör namnen på de personer, som han ämnar föreslå. Om icke inom viss tid minst en femtedel av de till facket hörande arbetarna eller arbetsgivarna protestera mot någon av de namngivna personerna,

kan regeringen utnämna dessa till medlemmar av lönenämnden. Nämnden väljer själv sin ordförande, som får regeringens stadfästelse på sitt val. Kan nämnden icke enas, gör regeringen valet självständigt.

Genom en 1902 (eller 1903) verkställd omarbetning av vissa delar av lagen bestämdes följande. »Varje lönenämnd, som tillsättes efter den 30 oktober 1903, skall, då den fastställer minimilöner eller minimilöntariffer, iakttaga följande föreskrifter. — (a) Nämnden skall söka utröna de *medellöner* och däremot svarande lönetariffer för arbete per timme, dag eller vecka och för arbete per styck, som faktiskt betalats av hederliga (eller aktade) arbetsgivare (*»reputable employers»*) åt arbetare av medelgod duglighet. — (b) De minimilöner eller minimilöntariffer, som nämnden fastställer, få i *intet* fall *överskrida* de sålunda bestämda *medellönerna*. — (c) Om lönenämnden anser, att dessa medellöner *icke äro tillräckligt höga* för att kunna tjäna som övre gräns vid fastställandet av de minimilöner, som måste betalas, skall nämnden hänvända sig till ministern, som i detta fall skall överlämna åt appellationsdomstolen för sociala frågor (*the Court of Industrial Appeals*) att bestämma minimilönernas höjd, utan hänsyn till moment (a) i denna paragraf. — (d) I den mån det visar sig vara rätt och nödvändigt, kan nämnden fastställa *särskilda* löner och lönetariffer för *ålderstigna, svaga och långsamma* arbetare.» — Den mycket omstridda bestämmelsen, som gör den »hederliga» arbetsgivarens löner normgivande, oberoende av andra hänsyn, har emellertid senare *strukits* ur Victorias lagbok.

En lönenämnd kan enligt sitt förgottfinnande fastställa minima av *tidlöner* eller minima av *stycklöner* eller samtidigt minima av tid- och stycklöner. »Likväl får nämnden icke fastställa annat än *stycklöner*, då det är fråga om sömnads- eller konfektionsarbete utanför fabrikerna eller verkstäderna. Å andra sidan måste nämnden, på en arbetsgivares begäran, fastställa *tidlöner* för de arbetare, som äro sysselsatta vid maskinerna i hans fabrik eller verkstad.» — Om nämnden fastställer på en gång tid- och stycklöner, böra dessa senare baseras på *tidlönerna*. »Invändning skall likväl icke kunna göras mot nämndens beslut, därför att det kan visas, att en av nämnden fastställd stycklöntariff ger en högre eller lägre inkomst åt arbetaren, än den samtidigt fastställda tidlöntariffen skulle giva.»

»Då en lönenämnd fastställer de lägsta tidlöner, som få betalas till någon klass av arbetare, skall nämnden även fastställa *det högsta antal arbetstimmar per vecka*, för vilket dessa lägsta tidlöner skola gälla i enlighet med arbetets beskaffenheter och omständigheter.» Lönskalen får icke sänkas, därför att det arbetas ett mindre antal timmar i veckan än det

högsta tillåtna. För övertidsarbete, då sådant är tillåtet, skall nämnden fastställa en högre lönskala.

Lönenämnden skall, då den fastställer minimilöner, även bestämma det *högsta tillåtna antalet lärlingar* (relativt till antalet vuxna arbetare eller absolut), som får sysselsättas i en fabrik eller verkstad eller på en arbetsplats, samt deras minimilöner; varvid hänsyn i båda fallen måste tagas till lärlingarnas ålder, kön och yrkeskunnighet samt till upprätthållandet av en riktig proportion mellan de manliga och de kvinnliga lärlingarnas antal. Vad beträffar *arbetare under 21 års ålder*, som icke äro lärlingar, må nämnden bestämma särskilda minimilönskalor för dem med hänsyn till deras erfarenhet inom yrket.

Lönenämnd må *åt en arbetsgivare* överlämna att för sina arbetare bestämma *stycklöner*, förutsatt att dessa *baseras* på vad en medelgod arbetare kan förtjäna under enahanda arbetsförhållanden och då han arbetar för den av nämnden fastställda *tidlönen*. Brott mot denna bestämmelse straffas lika med brott mot lagen över huvud, och bevisplikten åligger den anklagade (arbetsgivaren) ensam.

Om överinspektören finner, att en arbetare i följd av hög ålder, svaghet eller långsamhet är *oförmögen att erhålla sysselsättning till den stadgade minimilönen*, kan han giva en sådan arbetare ett skriftligt tillstånd att arbeta för en lägre lön, vars belopp skall i tillståndsbeviset angivas. Detta tillstånd skall gälla för ett år och kan förnyas efter behov. Dock får i ingen fabrik eller verkstad mer än en femtedel av hela antalet arbetare utgöras av sådana undermåliga.

En lönenämnds avgöranden gälla tills de ändras eller upphävas genom nya beslut av lönenämnden. Dock kan *Appellationsdomstolen för sociala frågor* när som helst ändra eller upphäva lönenämnds beslut. Denna domstol består av en medlem av högsta domstolen (*a Judge of the Supreme Court*) samt två bisittare, valda av arbetare och arbetsgivare, med blott rådgivande befogenhet. — »Då appellationsdomstolen behandlar ett beslut av lönenämnd, mot vilket appellerats, skall domstolen taga i övervägande, huruvida detta beslut har haft eller kan få något skadligt inflytande på tillgången på arbetstillfällen inom den näringsgren, som påverkas av beslutet; och om domstolen kommer till slutsatsen, att sådant skadligt inflytande har ägt rum eller kan komma att äga rum, skall domstolen företaga de ändringar i beslutet, som enligt domstolens mening synas vara nödvändiga för att upphäva sådan skadlig verkan samt på samma gång för att åt arbetarna i den ifrågavarande näringsgrenen tillförsäkra en förpassande livsuppehälle tillräcklig lön (*»a living wage»*).»

Lönenämnds beslut gäller icke för en *arbetsgivares* egna barn. — Löners *betalande uti varor* eller anvisningar på varor är förbjudet och gäller som ingen betalning alls ägt rum. — Ingen *överenskommelse* mellan arbetare och arbetsgivare kan upphäva arbetarens rätt att inom år och dag utfå hela det lönbelopp, som tillkommer honom enligt de av lönenämnd fastställda lönskalorna. — Regeringen kan för sex månader suspendera en lönenämnds beslut; och lönenämnden måste under tiden underkasta beslutet saklig prövning. — Då en arbetare under en *del* av arbetsdagen är sysselsatt i arbete, på vilket minimilönbestämmelser måste tillämpas, måste samma bestämmelser tillämpas på hans *övriga* arbete för samma arbetsgivare, vare sig detta arbete förrättas inom eller utom fabriken eller verkstaden. — Det är *förbjudet* för arbetare att förbinda sig att *betala penningar* till sina *arbetsgivare*, deras hustrur eller barn; och arbetsgivare, deras hustrur eller barn få icke direkt eller indirekt hava vuxna arbetare i logis eller i pension eller hava inkomst av företag, som ge dem logis eller mathållning mot betalning.

Arbetsgivare, som *direkt* eller *indirekt försöker* att bryta eller *bryter* mot lagens bestämmelser om att betala *minst* de vederbörligen fastställda minimilönerna eller mot någon av lagens övriga bestämmelser, skall *böta* första gången högst 180 kronor, andra gången mellan 90 och 450 kronor och tredje gången mellan 900 och 1,800 kronor samt skall dessutom i detta sista fall bestraffas med *förlust* av rätten att utöva näringen (i det att den härför nödvändiga registreringen av hans fabrik eller verkstad upphäves).

De näringsgrenar, som indragits under denna australiska minimilönlagstiftning hava efter hand blivit allt talrikare. För ett par år sedan hade listan följande utseende i staten Victoria. Ursprungligen gällde lagen blott *beklädnads-* och *möbelindustrien* samt *bagerier, slakterier, köttförsäljning* samt tillverkning och försäljning av smärre *kramvaror* (*»small goods»*). Senare utsträcktes lagen till *allt fabriks- och verkstadsarbete*. År 1907 inkluderades all näringsverksamhet i *öppna salubodar* samt *byggnadsindustrierna, stembrytning* och *stenhuggeri, åkerinäringen*, produktionen och försäljningen av *ved*. År 1910 inkluderades ytterligare elektriskt installationsarbete, betjäandet av *ångmaskiner* och andra maskiner, *urmakeri*, hisskonduktörernas arbete, begravningsentreprenörernas arbetare samt allt arbete i *bergsbruket*.

De australiska staterna Sydaustralien, Queensland och Nya Syd-wales hava i allmänhet tämligen troget följt det av staten Victoria givna mönstret. Dock innehålla t. ex. lagarna i Queensland och Nya Syd-wales en del bestämmelser uti en för arbetarna gynnsammare form än den vic-

torianska lagen; och den av arbetsgivarepartiet i Victoria uti lagen där inpressade paragrafen om *the reputable employer* såsom i viss mån normerande för minimilönerna saknas i Queensland och Nya Sydwalet. En märkvärdighet, vad beträffar denna sistnämnda stat, är icke blott att den tillämpat lagen på ett mycket stort antal yrken, samt att den tillgripit fängelsestraff för grövre brott mot lagen, utan även att den i vissa fall ger frivilliga överenskommelser mellan *fackföreningar* och *arbetsgivarföreningar* samma laga kraft som lönenämnds beslut och dessutom vid böter och fängelsestraff *förbjuder* strejker och lockouter i vissa fall.

Den mycket omtalade engelska *Trade Boards Act, 1909*, som trädde i kraft den 1 januari 1910, äger tillämpning på yrken, upptagna i en till densamma fogad bilaga, samt på varje annat yrke, för vilket Board of Trade (handelsministeriet) på sätt i lagen närmare angives utfärdat provisorisk föreskrift (a provisional order) om dess tillämpande. Den nämnda bilagan upptar följande yrken, för vilka lagen omedelbart skall gälla. 1) Skrädderiverksamhet en gros för färdiggjorda och för beställda kläder samt varje annan skrädderiverksamhet, i vilken Board of Trade anser att tillverkningsförhållandena äro liknande dem i konfektionsindustrien en gros. 2) Tillverkning av askar eller delar av sådana, delvis eller helt och hållet gjorda av papper, papp, spån eller liknande material. 3) Tillverkning med maskin av spetsar, bindning av nät samt lappning och stoppning av spetsgardiner. 4) Tillverkning av hamrade eller nitade kättingar.

Den engelska lagen om lönenämnder och minimilöner av år 1909

Board of Trade kan utfärda en provisorisk föreskrift om tillämpning av denna lag på ett visst yrke, om det visar sig, att de löner som förekomma i yrket äro särdeles låga i jämförelse med lönerna i andra yrken samt att övriga förhållanden i yrket äro sådana, att det synes önskvärt att lagen tillämpas på detsamma. Om åter Board of Trade finner, att arbetsförhållandena inom ett yrke, på vilket lagen äger tillämpning, hava så förändrats, att lagens tillämpning på detsamma kan anses onödigt, så kan Board of Trade utfärda en provisorisk föreskrift därom, att lagen skall upphöra att äga tillämpning på ifrågavarande yrke. En provisorisk föreskrift skall underställas parlamentet för stadfästelse.

Board of Trade skall, där sådant är av behovet, tillsätta en eller flere lönenämnder (Trade Boards), sammansatta i enlighet med denna lag och avsedda för ett yrke eller för någon del därav, å vilket lagen är tillämplig.

Lönenämnd skall i enlighet med bestämmelserna i denna lag fastställa minimitariffer för tidlönsarbete inom vederbörande yrken (i denna lag benämnda tidlönsminimitariffer) och äger därjämte bestämma allmänna

minimilönesatser för styckarbete inom samma yrken (i denna lag benämnda allmänna stycklönsmiminitariffer), och dessa lönetariffer (vare sig tidlöns- eller stycklönstariffer) må bestämmas så, att de äro tillämpliga på yrket i allmänhet, på en särskild del av arbetet inom yrket, på ett särskilt slag av arbetare inom yrket eller på ett särskilt område. Om en lönenämnd för Board of Trade anmäler, att det i något fall synes omöjligt att enligt dessa stadganden bestämma en minimilöntariff, må Board of Trade för sådant fall befria nämnden härifrån.

Innan lönenämnden fastställer en minimitimlön eller en allmän minimistycklön, skall den tillkännagiva angående de föreslagna lönesatserna och taga under omprövning de invändningar, som framställas till densamma inom tre månader. Också de fastställda minimilönerna skola kungöras. Lönenämnden kan, där den finner det nödigt, upphäva eller förändra en fastställd minimitimlön eller en allmän minimistycklön, och skall upptaga en sådan minimilön till ny prövning, där Board of Trade förordnar härom, oberoende om anhållan gjorts därom eller ej. Även härom skall tillkännagivande utfärdas. Lönenämnden skall på ansökan av en arbetsgivare fastställa en speciell minimistycklön för dennes arbetare, i de fall då en minimitimlön, men ej en allmän minimistycklön kan tillämpas.

Intill dess av lönenämnd fastställd tidlönsminimitariff eller allmän stycklönsmiminitariff av Board of Trade erhållit fastställelse enligt bestämmelserna i detta kapitel, skall tariffens verkan begränsas såsom i denna lag stadgas. Efter utgången av sex månader från den dag, då lönenämnd kungjort av nämnden fastställd tidlönsminimitariff eller allmän stycklönsmiminitariff, skall Board of Trade utfärda en förordning (i denna lag benämnd sanktionsförordning), genom vilken berörda miminitariff göres obligatorisk för de fall, då den är tillämplig på alla personer, som hos sig hava arbetare anställda, och på alla, som hava anställning, så framt Board of Trade ej på grund av förekommande omständigheter anser det för tidigt eller av annat skäl olämpligt att utfärda obligatorisk förordning. I dylikt fall skall Board of Trade utfärda en förordning, som uppskjuter tariffens obligatoriska ikraftträdande (i denna lag benämnd uppskovsförordning).

Har uppskovsförordning utfärdats beträffande en tariff, må lönenämnd när som helst efter utgången av sex månader från förordningens datum hos Board of Trade anhålla om sanktionsförordning för denna tariff. I dylikt fall skall Board of Trade utfärda sanktionsförordning i fråga om berörda tariff, så framt ej ytterligare uppskov anses önskvärt, i vilket fall Board of Trade skall utfärda ännu en uppskovsförordning. De i detta kapitel givna bestämmelser, som äro tillämpliga på den första uppskovsförordningen, skola tillämpas jämväl på senare utfärdad förordning av dylik

art. Uppskovsförordning i fråga om en tariff skall hava gällande kraft, till dess sanktionsförordning enligt denna lags bestämmelser utfärdats av Board of Trade.

Har av lönenämnd fastställd minimilöntariff erhållit sanktion av Board of Trade enligt denna lag, skall en arbetsgivare i de fall, där minimitariff är tillämplig, betala arbetaren en lön, uppgående till minst det belopp, som motsvarar minimitariffen utan något avdrag. Underlåter han att så göra, kan han för varje förseelse dömas till böter, ej överstigande £ 20 (= c:a 360 kr.) samt ytterligare till böter, ej överstigande £ 5 (= c:a 90 kr.) för varje dag förseelsen upprepas, sedan böter första gången ådömts.

Har arbetsgivare enligt denna lag ådömts böter för underlåtenhet att betala en arbetare lön minst enligt minimitariff, kan domstolen därjämte ådöma arbetsgivaren att betala en summa som enligt domstolens åsikt motsvarar vad ifrågavarande arbetare skulle, utöver vad han erhållit, hava uppburit, om lönen beräknats enligt minimitariff, arbetaren dock obehaget att på annan väg utfå lönebeloppet.

Om lönenämnd får kännedom om, att arbetare, som har eller önskar få tidlönsarbete inom en yrkesgren, för vilken av Board of Trade fastställd minimitariff är tillämplig, drabbats av sjukdom eller kroppslig skada, som gör honom oförmögen att förtjäna minimitimlön och nämnden samtidigt anser, att arbetaren icke kan lämpligen sysselsättas med stycklönsarbete, kan nämnden, om den så prövar skäligt, på sådana villkor, som av densamma föreskrivas, giva arbetaren tillståndsbevis, som undantager hans anställning från de bestämmelser i denna lag, som stadga tidlönsminimitariff. Så länge sådant tillstånd gäller, må arbetsgivare ej kunna ådömas straff, om han betalar arbetaren lägre lön än enligt tidlönsminimitariffen, allt under förutsättning att de av lönenämnden föreskrivna villkoren för medgivandet uppfyllas. Ställes arbetsgivare under åtal enligt denna lag, äger han genom framvisande av vederbörliga lönelistor och andra uppgifter styrka, att han ej betalt eller träffat avtal om lön, mindre än minimilönen.

Varje löneavtal, som står i strid med dessa bestämmelser, vare ogiltigt.

Har minimilönetariff bestämts av lönenämnd, men ännu ej blivit av Board of Trade stadfäst, skall tariffen — därest Board of Trade icke annorlunda besluter, i händelse lönenämnden av Board of Trade anbefallts att taga tariffen under förnyad behandling — hava följande begränsade tillämpning:

a. I de fall då minimitariff är tillämplig, skall arbetsgivaren, där ej genom skriftlig överenskommelse annorlunda bestämts, betala hos honom anställd arbetare lön, som ej understiger den i minimitariffen bestämda, och under samma förutsättning har arbetaren rätt att av arbetsgivaren utfå lön enligt samma tariff.

b. Arbetsgivare äger att skriftligen anmäla för den lönenämnd, som bestämt minimitariff, att han är villig underkasta sig denna tariff. I dylikt fall har han samma skyldighet att till hos honom anställd person betala lön av minst samma storlek, som minimitariff stadgar, samt skall i händelse av uraktlåtenhet vara hemfallen till samma böter, som om Board of Trade utfärdat sanktionsförordning beträffande minimitariff.

c. Avtal om arbete, på vilket minimitariff är tillämplig, må ej av departement eller lokal myndighet träffas med arbetsgivare, innan denne hos vederbörande lönenämnd gjort sådan anmälan, varom i föregående moment sägs, därest icke Board of Trade i händelse av trängande behov för det allmänna förordnar om undantagande i den utsträckning och under den tid, Board of Trade prövar skäligt, med fullgörande av denna skyldighet beträffande avtal om sådant för statens räkning avsett arbete, som närmare anges av Board of Trade.

Lönenämnd skall föra förteckning över alla enligt bestämmelserna i detta kapitel gjorda anmälningar. Förteckningen skall vara kostnadsfritt tillgänglig för allmänheten och gälla såsom bevisningsmedel i fråga om däri omförmälda förhållanden. Av lönenämnds sekreterare eller annan härtill bemyndigad tjänsteman hos lönenämnd bestyrkt avskrift av uppgift i berörda förteckning gälla såsom bevisningsmedel.

Äro arbetare anställda vid stycklönsarbete och tidlönsminimitariff men ej allmän stycklönsminimitariff blivit fastställd, skall det anses, att arbetsgivaren betalar lägre lön än minimitariffen stadgar: a) då särskild stycklönsminimitariff enligt denna lag fastställts för personer, anställda hos arbetsgivaren, om den utbetalda lönen är lägre än den särskilda stycklönsstariffen, och b) då särskild stycklönsminimitariff icke på sagda sätt blivit fastställd, därest arbetsgivaren icke visar, att den av honom använda stycklönsstariffen skulle under för handen varande omständigheter inbringa en medelgod arbetare minst samma belopp som tidlönsminimitariffen.

Varje affärsman eller handlande, som i affärssyfte med arbetare träffar avtal, i följd varav arbetaren utför arbete, för vilket minimitariff enligt denna lag fastställts, skall anses såsom denna arbetares arbetsgivare, och den nettobehållning, som arbetaren har för sitt arbete, med avdrag av nödiga omkostnader i anledning av arbetet, skall anses såsom lön. En

arbetare eller en av en arbetare befullmäktigad person kan hos lönenämnden anföra klagomål däröver, att den lön som en arbetsgivare i ett visst fall betalat till arbetaren för ett arbete, för vilket en minimilön, fastställd av lönenämnden, är användbar, är mindre än minimilönen, och skall lönenämnden upptaga saken till prövning samt, där den anser det nödigt, å arbetarens vägnar skrida till rättsliga åtgärder i enlighet med denna lag. Innan lönenämnden besluter om rättegång å arbetarens vägnar i enlighet med denna lag, kan lönenämnden samt, då rättegång första gången är avsedd mot en arbetsgivare, skall lönenämnden taga lämpliga mått och steg för att bringa saken till arbetsgivarens kännedom i avseende å dess biläggande utan rättegång.

Board of Trade fastställer närmare föreskrifter angående sammansättningen av lönenämnderna, vilka skola bestå av medlemmar representerande arbetsgivarna och av medlemmar representerande arbetarna till samma antal samt av utnämnda medlemmar. Kvinnor äro valbara till lönenämnd likasom män. Representanterna för arbetsgivare och arbetare skola väljas eller utnämnas, eller ock delvis väljas, delvis utnämnas i enlighet med de härom utfärdade bestämmelserna, och skola hemarbetarna i alla de yrken, i vilka en avsevärd mängd hemarbetare äro sysselsatta, bliva företrädare i lönenämnden. En lönenämnds ordförande skall vara den medlem av nämnden, som Board of Trade därtill utser. Board of Trade utser ävenledes vissa personer (även kvinnor), som den anser därtill lämpliga, till att vara »utnämnda» (icke representativa) medlemmar av lönenämnd.

Tjänsteman, som enligt denna lag utnämnts av Board of Trade, eller tjänsteman från annat departement, som tillfälligtvis biträder i nyss nämnt syfte, äger att för utförandet av sin uppgift a) begära att utfå lönelistor eller andra löneförteckningar av arbetsgivare samt förteckningar över till hemarbetare utbetalda avlöningar av personer, som utlämna arbete, granska dessa och göra avskrift av viktiga delar därav; b) av person, som utlämnar arbete, samt av hemarbetare begära de uppgifter, som av dem kunna givas, beträffande namn och adress på de personer, till vilka arbete lämnas eller från vilka arbete mottagits, samt beträffande den betalning, som för arbetet skall erhållas; c) på lämpliga tider besöka fabrik eller verkstad samt rum, där arbete utlämnas till hemarbetare; samt d) granska och taga avskrift av viktiga delar av förteckning å hemarbetare, upprättad av arbetsgivare eller person, som utlämnar arbete till hemarbetare.

Underlåter någon att medgiva tjänsteman, vad han anser nödvändigt för tillträde eller undersökning eller för utövandet av hans myndighet enligt denna paragraf, eller hindrar eller ofredar någon tjänsteman

under utövningen av hans myndighet eller vägrar att framvisa handling eller giva upplysning, som tjänsteman begär, med den befogenhet, som enligt denna paragraf tillkommer honom, dömes för varje förseelse till böter icke överstigande £ 5 (= c:a 90 kr.). Om vidare någon för tjänsteman i ämbetsutövning framvisar lönelista, löneförteckning eller förteckning å hemarbetare, den han vet vara oriktig, eller till sådan tjänsteman lämnar vederligen falsk uppgift, dömes till böter ej överstigande £ 20 (= c:a 360 kr.) eller till fängelse eller straffarbete i högst 3 månader.

Dessa äro de huvudsakliga bestämmelserna i 1909 års engelska minimilönlag.

Den engelska lagen om minimilöner för underjordisarbetare i stenkolsgruvor av år 1912.

Den uppseendeväckande engelska *Coal Mines (Minimum Wage) Act* 1912, som trädde i kraft redan den 29 mars 1912, stadgar i huvudsak följande.

I varje arbetsavtal med underjordisarbetare i en stenkolsgruva skola finnas bestämmelser därom, att arbetsgivaren skall betala arbetaren en lön, ej understigande det enligt denna lag stadgade minimibelopp, som är tillämpligt å berörde arbetare, där ej, på sätt i distriktsstadgarna bestämmes, visas, att arbetaren enligt nämnda stadgar ej inbegripes under dessa bestämmelser, eller att arbetare förverkat rätten att erhålla lön enligt minimitariff på grund därav, att han icke uppfyllt de i denna lag stadgade villkor med avseende å ordentlighet och duglighet i det sådan arbetare aliggande arbete; varje löneavtal, som står i strid med dessa bestämmelser, vare ogiltigt. — Med »distriktsstadgar» menas här de stadgar, som enligt denna lag utfärdas av distriktsnämnd (*the joint district board*).

Distriktsstadgarna skola innehålla för vederbörande distrikt gällande bestämmelser angående ålderstigna och sjukliga arbetares (inkl. av sjukdom eller olyckshändelse tillfälligt arbetsoförmögna arbetares) uteslutande från rätt till lön enligt minimitariff, ävensom bestämmelser angående ordentlighet och duglighet i arbetet samt angående den tid, för vilken en arbetare får uppbära lön i händelse av avbrott i arbetet på grund av oförutsedd händelse. Därjämte skall finnas bestämmelse därom, att en arbetare förverkar rätt till lön enligt minimitariff, om han icke uppfyller stadgade villkor med avseende å ordning och duglighet i arbetet, där försummelsen ej beror på förhållanden, över vilka arbetaren ej råder. — Distriktsstadgarna skola ytterligare innehålla bestämmelse om, dels av vilka personer och på vad sätt skall avgöras uppkommen fråga, huruvida en arbetare inom distriktet tillhör dem, för vilka minimilöntariff skall tillämpas, huruvida en arbetare har uppfyllt de i berörda stadgar fastställda villkor, samt huruvida en arbetare, som icke har uppfyllt nämnda villkor, förverkat rätten till lön enligt minimitariff, dels ock att vid varje beslut i här omförmält ärende intyg därom skall utfärdas.

Bestämmelserna angående fastställande av lön enligt minimitariff skola äga gällande kraft från dagen för denna lags ikraftträdande, även om minimilöntariff icke fastställts. Det lönebelopp, som en arbetare skulle ägt uppbära, därest minimitariff varit fastställd, äger han utfå av sin arbetsgivare, när som helst, efter det sådan minimitariff fastställts. — Varje före denna lags ikraftträdande

träffat avtal eller rådande sedvänja i fråga om löns utgående efter högre tariff än den här stadgade minimitariffen skall, utan hinder av bestämmelserna i denna lag, fortfarande äga gällande kraft. Vid fastställande av minimitariff skall distriktsnämnden taga hänsyn till den genomsnittliga lönen för arbetare av det slag, för vilket minimitariff skall fastställas.

Board of Trade må såsom distriktsnämnd erkänna varje vid denna lags ikraftträdande befintlig eller med hänsyn till denna lag bildad korporation, som av *Board of Trade* anses tillfredsställande representera arbetarna i distriktets kolgruvor samt deras arbetsgivare, och vars ordförande är en opartisk person, utsedd av arbetarnas och arbetsgivarnas representanter i nämnda korporation eller, om enighet ej kan nås, av *Board of Trade*. — Om en korporation i sina stadgar saknar bestämmelse, som betryggar lika röststyrka för arbetarnas och arbetsgivarnas representanter, och som i händelse av olika mening dem emellan giver ordföranden utslagsröst, kan *Board of Trade* såsom villkor för sitt erkännande av sådan korporation såsom distriktsnämnd fordra, att korporationen underkastar sig varje bestämmelse, som *Board of Trade* i sådant avseende kan finna skäligt fastställa. Sålunda givna bestämmelser äro att anse som regler för korporationens handläggning av i denna lag omfördälda frågor.

Distriktsnämnd skall fastställa allmänna minimilöntariffer och allmänna stadgar för sitt distrikt (i denna lag benämnda allmänna distriktsminimitariffer och allmänna distriktsstadgar); de för ett distrikt gällande allmänna minimilöntariffer och stadgar skola vara tillämpliga på alla kolgruvor i distriktet och på alla arbetare eller slag av arbetare, som användas i underjordsarbete i dessa gruvor, med undantag dels av sådana, på vilka särskild minimitariff eller särskilda stadgar enligt bestämmelserna i denna lag äro tillämpliga, dels av sådana, på vilka, enligt distriktsnämndens beslut, distriktets allmänna minimitariff och stadgar icke skola tillämpas, förrän beslut fattats, om särskild tariff och särskilda stadgar skola för dem fastställas. — Om den allmänna minimitariffen eller de allmänna stadgarna för ett distrikt på grund av särskilda omständigheter visas ej vara tillämpliga på en grupp eller ett särskilt slag av kolgruvor inom distriktet, må distriktsnämnden fastställa en särskild minimitariff (högre eller lägre än den allmänna distriktstariffen) eller särskilda distriktsstadgar (mer eller mindre omfattande än de allmänna distriktsstadgarna) för ifragavarande grupp eller slag av gruvor; och skola berörda tariff och stadgar tillämpas på dylik grupp eller slag av gruvor i stället för de för distriktet gällande allmänna tariffer och stadgar. — Om distriktsnämnd försummar, att inom tre veckor efter det densamma blivit erkänd, fastställa minimitariff och stadgar för sitt distrikt, eller om distriktsnämnd försummar att, vid gjord framställning om ändring i tariff eller stadgar, inom tre veckor efter utgången av den härför bestämda tid upptaga nämnda framställning till behandling, äger ordföranden i distriktsnämnd att i styrelsens ställe fastställa tariffer eller stadgar eller behandla gjorda framställningar rörande ändring däri. Av honom sålunda fastställda minimitariffer eller distriktsstadgar skola hava samma giltighet, som om de fastställts av distriktsnämnd.

Lagen äger giltighet under tre år, därest icke parlamentet förr upphäver den eller beslutar om dess fortsatta gällande.

Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 4 saml. 98 häft. (Nr 238.) 5

(B) *Lagstiftning om skiljedomstolar med rätt att fastställa lagligt bindande minimilöner.*

*Skiljedom i
arbetstvister
och minimilöner
i Nya
Zeeland och
Australien.*

De samhällsskadliga verkningarna av våldsamma och långvariga konflikter mellan arbetare och arbetsgivare hava i Australien varit omedelbara anledningen till upprättandet av så väl *lönenämnder* som *skiljedomstolar*. Dessa senare skola direkt förhindra själva arbetsinställelserna, under det att de förra alls icke äro omedelbart riktade mot arbetsinställelserna, utan i stället skola direkt undanröja dessas orsaker, så till vida som desamma bestå uti allt för låga löner och allt för dåliga andra arbetsvillkor. Nya Zeelands *Industrial Conciliation and Arbitration Act*, som kom till stånd 1894 och sedan mångfaldiga gånger ändrats, är urtypen för skiljedoms-lagstiftningen och har blivit mer eller mindre troget efterbildad i kontinentala australiska stater.

Underkastade lagens bestämmelser kunna, i första hand, endast fackföreningar och arbetsgivarföreningar bliva; men indirekt kunna dess bestämmelser träffa även oorganiserade arbetare och arbetsgivare. För att komma in under lagen, måste föreningen *registrera* sig såsom »*industrial union*». De arbetsavtal och liknande uppgörelser, som frivilligt slutas mellan sådana föreningar, få lagligt bindande kraft genom obligatorisk registrering av avtalet. Dessutom har sådan »*union*» rättighet att bringa en arbetstvist inför den genom lagen särskilt upprättade förlikningsnämnden (*Board of Conciliation*) eller inför förlikningsrådet (*Council of Conciliation*). Denna myndighet undersöker frågan och gör ett förlikningsförslag, som kan av endera parten uti tvisten förkastas. Sker icke detta, vad beträffar förlikningsnämndens förslag, får detsamma efter 30 dagar lagligt bindande kraft, vare sig parterna formligen samtyckt till förslaget eller ej. Detta synes dock icke vara fallet med de (enligt Schachner, *Australien*, II, 166) sedan 1908 i Nya Zeeland existerande förlikningsrådets förslag till uppgörelse.

Mål, som icke blir avgjort inför förlikningsinstansen, kommer ovillkorligen inför skiljedomstolen (*the Court of Arbitration*). Denna består av en medlem av Högsta domstolen eller av en jurist med samma anseende och av två bisittare (en arbetare och en arbetsgivare, båda tagna ur de tvistandes led). Domstolens sittningar äro offentliga och kunna försiggå uti närvaro av frivilliga representanter för såväl pressen och allmänheten som de tvistande parterna. Skiljedomstolen har makt att stämma vittnen inför sig och att förhöra dem under edlig sanningsförpliktelse samt att tvinga dem att förelägga alla affärsböcker, protokollsböcker, handlingar och papper,

som av domstolen anses kunna sprida ljus över saken i fråga. Dock få de sålunda erhållna upplysningarna icke offentliggöras. Vittnena ersättas för reseutgifter och förlorad arbetstid samt straffas med böter eller fängelse för underlåtenhet att infinna sig eller att förelägga äskade dokumenter. Varje part i tvisten eller målet kan tvingas att avlägga vittnesed och att vittna. Domstolen är uttryckligen förpliktigad att döma oformalistiskt såsom »billigheten och samvetet bjuda» samt att avkunna sitt utslag i möjligast allmänfattlig form. Domstolens förfarande skall icke kunna överklagas av formella skäl, och mot dess domslut skall icke kunna appelleras (en bestämmelse, som dock icke lär ha varit fullt effektiv). Brott mot utslaget bestraffas med upp till 500 pund (9,400 kr.).

I Nya Zeeland äger skiljedomstolens utslag, utan vidare, tillämpning på *hela* den ifrågavarande näringsgrenen inom distriktet samt binder i alla staterna varje arbetare, han må tillhöra fackförening eller ej, som tar tjänst hos en genom utslaget bunden arbetsgivare.

Då en arbetstvist hänskjutits till offentlig förlikningsnämnd eller till den offentliga skiljedomstolen, får *ingen strejk eller lockout* eller något som helst avbrott i arbetet äga rum, utan förhållandet mellan arbetare och arbetsgivare skall fortfara, som om tvisten och allt vad därmed har att göra, icke existerade. Brott mot denna bestämmelse, vare sig det utövas av fackförening eller arbetsgivareförening eller av enskild arbetsgivare eller består i avskedande eller trakasserande av enskilda arbetare, bestraffas med höga böter, som kunna utkrävas så väl från föreningarna korporativt som från dessas medlemmar individuellt. Om en fackförenings fonder icke räcka till för den summa, som föreningen ådömts att böta, måste de enskilda medlemmarna betala, dock högst tio pund (180 kronor) per man. De hit hörande bestämmelserna äro dock något avvikande uti de olika staternas lagar, liksom dessa över huvud uppvisa åtskilliga inbördes avvikelser.

Å andra sidan är arbetarnes föreningsrätt *särskilt skyddad* gentemot arbetsgivarne genom en bestämmelse om, att en fackförening kan stämma en enskild arbetsgivare direkt inför skiljedomstolen, ehuru vid tillfället *ingen medlem av fackföreningen* är sysselsatt hos denne arbetsgivare eller är personligen invecklad i arbetstvisten. Enskilda arbetsgivare kunna icke undandraga sig lagen genom att underlåta att organisera sig eller genom att avskeda fackföreningsmedlemmar eller genom att vägra att sysselsätta dylika. Den arbetsgivare, som avskedar en arbetare, »blott därför att denne är medlem av en fackförening», eller blott därför att arbetaren vunnit förmåner genom ett utslag av offentlig förlikningsnämnd eller skiljedomstol, straffas på samma sätt, som om han brutit mot nämndens förslag eller domstolens utslag.

De hithörande lagarna, i Australien så väl som Nya Zeeland, tillkännage, att skiljedomstolen har rätt att »fastställa en *minimilön* eller ett minimum av annan ersättning åt arbetare i annans tjänst, samt att bestämma lönen för personer, som icke äro tillräckligt arbetsdugliga att för tjäna den fastställda minimilönen.» Det är naturligtvis *denna* bestämmelse — såväl som *möjligheten* att den insattes uti en skiljedomsdag, där den förut saknats — som föranlett oss att här indraga skiljedomsförfarandet i diskussionen.

Den omständigheten, att såväl skiljedomstolar som lönenämnder hava att fastställa minimilöner, får dock icke komma oss att förbise den *mycket djupgående socialpolitiska olikheten* mellan de två institutionerna. Lönenämnden är en socialpolitisk inrättning av *normal* typ, därför att den *uteslutande* har till uppgift fastställandet av det *minimum*, som den fria konkurrensen eller den organiserade lönkampen *ej* får underskrida, men *väl* får eller bör överskrida. Då lönenämnd är trogen sin egentliga uppgift, fastställer den aldrig vad som *måste* betalas i lön, utan endast vad som *ej* får underskridas vid lönebetalning. Skiljedomstol däremot fastslår vissa löner eller tariffer såsom både *uppåt* och *nedåt* lagligt bindande. Det är lika olagligt att strejka för *högre* lön, än den av skiljedomstol fastställda, som att lockouta arbetare för att tvinga dem att taga lägre lön. Häri-genom gör samhället strejker och lockouter olagliga under vissa förhållanden och vinner såtillvida en ekonomisk fred i yttre måtto. Men samtidigt har samhället betänkligt kringskurit den outhärliga socialpolitiska utvecklingsfaktor, som består uti de organiserade arbetarnes kamp för att *höja* sina levnadsstandards. Denna kamp bör av samhället *regleras*, *ej* omöjliggöras.

Lagen i Kanada av år 1907 om frivilliga lönenämnder och dessas rätt att fastställa lagligt bindande minimilöner.

År 1907 antog Kanadas parlament en lag »för att ge bistånd uti hindrandet och biläggandet av strejker och lockouter inom gruvdriften och näringar av offentlig nödvändighet». Lagen har fått den förkortade titeln *the industrial Disputes Investigation Act, 1907*.

Vid arbetstvist är endera parten berättigad att hos arbetsministern (chefen för *the Department of Labour*) anhålla om tillsättandet av en förliknings- och undersökningsnämnd (*Board of Conciliation and Investigation*). Nämnden skall bestå av en arbetare- och en arbetsgivarrepresentant samt av en opartisk ordförande, som utses av ministern, om de två förutnämnda medlemmarna *ej* kunna enas i valet. Nämnden måste vara ekonomiskt ointresserad i tvisten och skall avlägga ed om opartiskhet och tystlåtenhet.

Nämndens första uppgift skall vara att söka förmå de tvistande parterna att överlägga i försonlig anda och att komma till förlikning.

Lyckas detta, kan den fria överenskommelsen, om parterna därtill *ge sitt samtycke*, genom ett av nämnden utfärdat aktstycke *göras lagligt bindande* på samma sätt som utslag av viss domstol (*a Court of Record*).

Kommer ingen frivillig uppgörelse till stånd, skall nämnden till arbetsministern avge en rapport, som fullständigt redogör för målet samt innehåller ett noga utarbetat förslag till uppgörelse. Kan nämnden icke enas härvid, skall minoriteten ävenledes avge en sådan rapport. Arbetsministern skall nu sända avskrifter av uppgörelseförslaget (eller förslagen) till de tvistande parterna samt till tidningspressen m. fl. »för att därigenom söka framkalla ett samtycke till nämndens förslag». Vid sin undersökning av saken har nämnden samma rätt som domstol att tvinga vittnen till inställelse och att ålägga dem uttalanden under edlig förpliktelse samt att taga del av alla handlingar, som kunna belysa tvistefrågorna. Advokater kunna föra talan inför nämnden, men blott med parternas och nämndens samtycke.

Då förlikningsnämnd skall få eller fått arbetstvist till behandling, äro strejk och lockout *olagliga, innan* nämnden avkunnat sitt utslag, men äro *lagliga, sedan* utslaget avkunnats. Arbetare och arbetsgivare äro skyldiga att för varandra *tillkännagiva* sina avsikter om ändringar i avtalsvillkoren *minst 30 dagar*, innan sådana ändringar få äga rum. Om tvist med anledning härav uppstår och tvisten hänskjutes till förlikningsnämnd, måste de gamla avtalsvillkoren fortfara att gälla, ända tills nämnden avkunnat sitt utslag. Dock bestraffas den, som *missbrukar* denna bestämmelse för att »orättfärdigt fördröja ändring av givna förhållanden». Arbetsgivare, som olagligt förklarar lockout, bötar från 375 till 3,750 kronor för varje dag eller del av dag. Varje arbetare, som deltagar i olaglig strejk bötar från 37,50 kr. till 187,50 kr. för varje dag eller del av dag. Uppvigling till olaglig lockout och strejk straffas ävenledes med höga böter.

Innan förlikningsnämnd avkunnat sitt utslag, kunna de tvistande parterna överenskomma om att låta sig *lagligen bindas* av utslaget eller kunna var för sig tillkännage sin vilja att så låta sig bindas av utslaget. Detta förfarande kan av parterna i en arbetstvist tillgripas, *även* om det *icke* finns någon förlikningsnämnd upprättad för näringsgrenen i fråga. Om *båda* parterna anlita denna utväg, kan en förlikningsnämnd upprättas och träda i verksamhet, och fortsättandet av strejk och lockout blir då olagligt.

»Formella brister eller tekniska oregelmissigheter uti förhandlingar och avgöranden enligt denna lag få icke göra dem ogiltiga.»

(C). *Den tyska lagen av 1911 angående hemindustriellt arbete.*

Innan vi avsluta vår framställning av den existerande lagstiftningen om minimilöner, kunna vi icke undgå att nämna ett ord om den tyska lagen av den 20 dec. 1911 angående hemindustriellt arbete (*Hausarbeitsgesetz*). Den äsyftar visserligen i främsta rummet endast en hygienisk kontroll över viktigare områden av hemarbete, men den ger dessutom Förbundsrådet bemyndigande att upprätta *yrkesnämnder* (*Fachauschüsse*) för vissa industrigrenar och vissa distrikt, där hemarbetare samsätts, och uti föreskriften om dessa nämnders åligganden snuddar man i själva verket vid *minimilönfrågan*.

Yrkesnämndernas uppgift är:

1) att biträda stats- och kommunalmyndigheter genom att lämna upplysningar och avgiva utlåtanden. På begäran av dylika myndigheter skola de lämna sin medverkan vid undersökningar av industriella och ekonomiska förhållanden inom de hos dem representerade yrkesgrupperna inom deras distrikt, ävensom att avgiva utlåtanden angående i synnerhet:

a) tillämpningen av bestämmelserna i §§ 3, 4, 10, 14—16 av denna lag;

b) inom deras distrikt rådande *sedvänja ifråga om tolkning av avtal* och uppfyllande av förbindelser, ingångna mellan yrkesidkare och hemarbetare;

2) att överlägga om *önskemål* och förslag beträffande industriella och ekonomiska förhållanden inom de hos dem representerade yrkesgrupperna inom deras distrikt;

3) att föreslå *anordningar* och *åtgärder*, som åsyfta att förbättra *hemarbetarnas ställning*, samt att på anmodan av representanter för berörda företag medverka vid anordningarnas vidtagande;

4) att, på anmodan av stats- och kommunalmyndigheter, på lämpligt sätt — särskilt genom förfrågningar hos resp. yrkesidkare och hemarbetare såväl som genom särskilda undersökare — *insamla upplysningar angående den faktiska storleken av hemarbetarnas arbetsförtjänster*, att lämna *utlåtande om lönesatsernas lämplighet* samt *uppgöra förslag till överenskommelser om lämpliga lönesatser*; samt

5) att i övrigt främja avslutandet av löneavtal eller kollektivavtal.

De av oss genom kursivering framhållna bestämmelserna, särskilt åliggandet att »lämna utlåtande om lönesatsernas lämplighet» och att »uppgöra förslag till överenskommelser om lämpliga lönesatser», synas oss innebära ett otvetydigt förberedande steg uti riktning av att pålägga dessa yrkesnämnder uppgiften att angiva löne minima och att, med lagens sär-

skilda stöd, genomdriva dessas tillämpning. Måhända kommer en icke avlägsen framtid att ge oss rätt i denna uppfattning.

IV. Förslag till lagstiftning om minimilöner, särskilt i hemarbetet.

Under de senaste tvenne årtiondena och särskilt under de senaste fem åren ha i åtskilliga länder framlagts olika förslag om minimilönlagsstiftning. Sådana lagförslag ha dels avsett lönarbete så väl i fabriker och verkstäder som i hemmet, dels hemarbetet ensamt. Enskilda personer så väl som hela partigrupper ha framträtt som motionärer. En del förslag härröra från regeringsverk och regeringarna själva.

I Frankrike inlämnade deputeraden Richard den 20 januari 1897 en motion med förslag, att *Conseil général* vart femte år skulle fastställa minimilöner inom varje yrke och i vart och ett av landets departement. De franska socialisterna ha sedan i parlamentet regelmässigt kämpat för liknande förslag. Groussiers *Code du travail* (den 13 juni 1898) innehöll allmänna bestämmelser om minimilöner. Deputeraden Vaillant motionerade den 5 november 1906 om »en lag som skulle fastställa minimilöner för alla kroppsarbetare och ekonomiskt likställda i enskild och offentlig tjänst». Deputeraden Jules Coutant motionerade den 2 juni 1907 och den 5 juli 1910 om en lag, »som skulle ha till mål att åt lönarbetarna av båda könen tillförsäkra ett existensminimum». En arbetsgivare, deputeraden Paul Cuny, inlämnade den 5 december 1910 ytterligare en motion om minimilönlagsstiftning. Lagförslag, som speciellt avse att fastställa minimilöner inom *hemarbetet*, äro framlagda av deputeraden greve Albert de Mun den 2 april 1909 och den 10 juni 1910 samt av *Conseil supérieur du Travail* den 4 juli 1910 och den 25 nov. 1910 och av regeringen i dess förslag till ändring uti *Code du Travail et de la Prévoyance sociale*.

Första paragrafen av Coutants lagförslag har följande lydelse. »Det är förbjudet för varje arbetsgivare (offentlig som enskild, agrarisk så väl som industriell o. s. v.) att åt sina arbetare eller anställda av båda könen för en arbetsdag å (högst) tio timmar betala en lön, som understiger vad som behöves för ett existensminimum, fastställt enligt paragraf två». I denna paragraf heter det: »varje år skola *les Conseils généraux* i samråd med *les Conseils d'arrondissement* vid ett av sina sammanträden för det nästkommande året fastställa vad, som skall anses utgöra ett existensminimum för de manliga och kvinnliga, vuxna och yngre arbetare, som

omtalas i föregående paragraf». Dessa existensminima för de olika grupperna och klasserna av arbetare skola underställas landshövdingeämbetenas (prefekturernas) stadfästelse och skola offentligt anslås i alla kommuner. Arbetsgivare, som bryta mot lagens bestämmelser, straffas med böter eller fängelse.

Deputeraden Cuny betonar i motiveringen till sitt förslag, att arbetsgivaren vanligen har ett intresse uti att, så vitt affärens läge tillåter, förbättra sina arbetares ekonomiska ställning, ty han förbättrar därigenom arbetaren såsom produktionsfaktor i företaget; men *konkurrensen mellan arbetsgivarna* omöjliggör oftast detta, och är därför ett lagstadgande om minimilöner, såsom fast grund för konkurrensen, nödvändigt. Cunys lagförslag vill upprätta *lönenämnder* för fastställandet av minimilöner. Det skall finnas sådana lönenämnder i varje departements huvudstad och lika många nämnder som olika yrken i varje departement. Medlemmarna, tolv till antalet, skola vara till hälften arbetare- och till hälften arbetsgivarrepresentanter. Nämnderna fastställa minst en gång om året yrkets minimilöner för så väl tids- som styckarbete. Innan dessa minimilöner bli gällande, skola de offentligt kungöras, och nämnderna skola taga i övervägande alla invändningar, som framställas inom en månad efter offentliggörandet. Arbetare och arbetsgivare kunna appellera till särskilt inrättad högre instans, men minimilönernas ikraftträdande kan härigenom icke försenas med mer än en månad. Arbetsgivare, som betalar mindre än minimilön, bötar 14 till 350 kronor per arbetare första gången. Böterna fördubblas vid brottets upprepande. Dessutom ålägges arbetsgivaren att åt arbetaren utbetala det felande lönbeloppet.

Greve de Mun föreslår, att »arbetsministern skall vara bemyndigad att upprätta yrkeskommittéer med skyldighet att fastställa minimilöner för alla näringar, som sysselsätta hemarbetare». Detta måste ske i samråd med *la Commission permanente du Conseil supérieur du travail* och »distriktsarbetsråden». Varje enskild eller förening inom ett yrke har rätt att för dettas vidkommande påyrka upprättandet av »yrkeskommitté». Lagförslaget är ganska omständligt, i det att det omfattar 22 paragrafer. De Muns andra förslag är mer kortfattat och fordrar utan vidare, att alla *hemarbetare och hemarbeterskor* i beklädnadsindustrierna, ordet taget i dess mest omfattande bemärkelse, icke skola lagligen kunna betalas *lägre än »motsvarande vanlig arbetslön (salaire ordinaire)* vid tidpunkten inom distriktet». De existerande permanenta kommittéerna av gode män (*Conseils de prud'hommes*) skola fastställa dessa minimilöner. I vissa fall sker detta genom fredsdomaren med tvenne bisittare, en arbetare och en arbets-

givare. Och kan fredsdomaren göra lönavtal mellan fackföreningar och arbetsgivarföreningar lagligt bindande.

De av *Conseil supérieur du Travail* utarbetade lagförslagen ha vissa likheter med de Muus, men äro begränsade till beklädnadsindustriernas *hemarbeterskor*, för vilka fordras minimilöner, som »ej underskrida de icke fackskickliga arbeterskornas vanliga arbetslöner inom distriktet» (enligt det ena förslaget) eller som »ej underskrida de vanliga arbetslönerna inom distriktet för arbeterskor i likartade sysselsättningar, men saknande yrkeskunnighet och betalade per dag» (enligt det andra förslaget, som dessutom föreskriver, att »löntariffen skall möjliggöra för en arbeterska av medelnåttig duglighet att genom *tio timmars* arbete förtjäna den angivna minimilönen»).

Det franska regeringsförslaget innebär, att uti *Code du Travail* skulle införas en bestämmelse, enligt vilken *kvinnor i hemarbete inom beklädnadsindustrierna* »icke få emottaga en betalning, som är lägre än den inom distriktet vanliga arbetslönen för en arbeterska, som saknar särskild yrkeskunnighet och är betalad per dag eller per timme, d. v. s. som på vanligt sätt och utan bestämt specialiserad yrkesskicklighet utför de olika gängse göromålen inom yrket (*les divers travaux courants de la profession*), och denna minimilön skall av en medelgod arbeterska kunna intjänas under en *tio timmars* arbetsdag. Även detta lagförslag är synnerligen detaljerat.

Vad Belgien beträffar förtjänar framhållas det lagförslag, som Camille Huysmans framlade i deputeradekammaren den 10 december 1910 samt Pierre Verhaegens för *La Société d'Économie sociale de Belgique* utarbetade och i januari 1911 antagna utkast till lagstiftning.

Belgiska lagförslag.

Huysmans förslag omfattar *alla hemarbetare* inom alla industrier med decentraliserat driftsystem samt fordrar *obligatorisk registrering* av dessa arbetare. Deras hem och arbetsrum skola vara underkastade en noggrann inspektion ur hygieniska synpunkter. Vissa industrier få alls icke bedrivas som hemarbete. Distriktslönenämnder med kunglig fullmakt skola upprättas för hemindustrierna och skola fastställa de minimilöner, som, utan avdrag för yrkesutgifter, skola betalas per timme åt medelgoda arbetare. »Dessa minimilöner få icke vara lägre än den genomsnittliga minimilön (*salaires minimum moyen*) per timme, som förtjänas av en arbetare av samma beskaffenhet i de *fabriker eller verkstäder*, som inom samma distrikt tillverka samma eller likartade varor».

Verhaegens förslag vill bemyndiga arbetsministern att upprätta »yrkesnämnder med uppdrag att fastställa minimilöner inom *hemindustrierna*». »Dessa lönenämnder ha till uppgift att pröva alla *framställningar* om fast-

ställandet av minimilöner inom yrket i fråga.» Minimilönen skall vara en *timlön* för en medelgod arbetare. Lagen gäller även yrkets *lärlingar*, i fabriker såväl som i hemmen. Alla avdrag från minimilön äro förbjudna. Arbetsgivaren ansvarar för alla mellanhänder mellan honom och hemarbetaren. En särskild *appellationskommitté* för lönfrågor inrättas. Arbetsgivare måste föra fullständiga *register* över sina hemarbetare, deras bostäder, arbete, löner o. s. v.

Lagförslag i
Tyskland.

Den under beteckningen »centern» kända partigruppen inom tyska riksdagen har framkommit med ett kortfattat förslag till minimilönlagstiftning, vilket den 14 mars 1909 blev antaget av riksdagens kommitté för reform och utbyggande av Tyska rikets *Gewerbeordnung*. Enligt förslaget skall rikskansleren och de högsta myndigheterna inom lokalförvaltningen vara befogade att upprätta *lönenämnder*, bestående till hälften av arbetare och till hälften av arbetsgivare samt med en av myndigheterna utnämnd ordförande. Nämnderna skola tillhöra »de industrigrenar, inom vilka ett stort antal *hemarbetare* äro sysselsatta till lägre löner än andra arbetare inom samma industrigrenar». »Lönenämnderna skola, såvitt möjligt, inom de ifrågavarande industrigrenarna för arbetare, som arbeta *i hemmen, i verkstäder eller i fabriker*, fastställa tidminimilöner och styckminimilöner *på grundval av medellönerna* inom distriktet och yrkesgrenen. Dessa minimilöner skola vara *obligatoriska* under en av myndigheterna bestämd tidrymd. Varje avtal, som ger en hemarbetare lägre lön, skall vara ogillt.» Myndigheterna kunna bestämma, att *kollektivavtal* mellan arbetar- och arbetsgivarorganisationer skola hava *tillämpning även på hemarbetare* och deras arbetsgivare, ehuru de stå utanför avtalen i fråga.

Lagförslag i
Österrike.

I Wien framlade regeringen i februari 1911 ett mycket detaljerat lagförslag »för att reglera *hemarbetet* inom konfektions-, skomakeri- och linnesömnadsbranscherna». Inom dessa yrkesgrenar äro arbetsgivarna förpliktade att hos myndigheterna *anmäla* sina hemarbetare, deras löner och arbetsvillkor. Ingen manlig hemarbetare får vara under 18 år och ingen kvinnlig under 16 år gammal. Hemarbetsverkstäder äro underkastade särskild uppsikt i hygieniskt avseende. Hemarbetare få icke anställa biträden eller arbeta direkt åt konsumenterna. *Hemarbetsnämnder* kunna av myndigheterna upprättas, en för varje högre lokalförvaltningsområde. Dessa nämnder äro representativa för arbetare och arbetsgivare samt ganska stort tilltagna och uppdelade sig på sektioner. Dessa hemarbetsnämnder äro befogade att, inom ovan nämnda yrken, *fastställa obligatoriska minimilöner* samt, synes det, även minimipriser för de konsumtionsfärdiga varorna.

Arbetarna ha rätt att utfå full skadeersättning, om arbetsgivarna med dem uppgöra avtal, som inbringa dem mindre än minimilön. Hemarbetsnämnderna måste dessutom funktionera som *förlikningsnämnder* vid arbets tvister samt avgiva förslag om hemarbetets bättre reglerande. At *kollektivavtal* mellan arbetare och arbetsgivare kunna givas lagligt bindande kraft. (Jämför: Paul Boyaval, *La Lutte contre le Sweating-System, Le Minimum légal de Salaire*, Paris 1912.)

V. Tillämpningen och verkningarna av lagstiftningen om minimilönen.

Till de mycket knapphändiga antydningar vi här kunnat giva angående innehållet i lagstiftningen och lagförslagen om minimilöner måste vi nu foga några, i följd av ämnets ofantliga omfattning och synnerligen invecklade natur, nödvändigtvis ännu mycket mer fragmentariska uppgifter om den existerande lagstiftningens tillämpning och verkningar, för att därigenom i någon mån avrunda bilden av minimilönlagstiftningsfrågans nuvarande läge utanför vårt land.

Verkningarna av lönenämnderna i Australien

Lagstiftningen om lönenämnder i Australien tillkom i första hand för att bekämpa de för arbetarbefolkningen fördärligt låga arbetslöner, långa arbetstider och ogynnsamma övriga arbetsförhållanden, som på 1880- och 90-talen kännetecknade särskilt det hemindustriella arbetet, men även det industriella arbetet i övrigt, som bland annat utmärkte sig för ett hänsynslöst missbruk av lärlings- och hemarbete såsom lönenedpressningsmedel gentemot de vuxna manliga fabriks- och verkstadsarbetarna. Det outhärdliga tryck på lönerna, som inom vissa yrken utövades av de talrika kinesiska, avganska och syriska invandrarne, förvärrade kännbart de i sanning kaotiska dåvarande förhållandena inom de lägre och lägsta lönarbetarklasserna i Australien. Att lönenämnderna, med sina obligatoriska minimilöner och övriga lagligt bindande minimifordringar på ordnade och människovärdiga arbetsförhållanden, lyckats framtvinga högst avsevärda förbättringar uti denna synnerligt svåra situation, torde vara lika obestriddigt, som att denna sanering av arbetsmarknaden alltjämt i hög grad är i behov av att *fortsättas* samt på en del områden i beklaglig grad *fördröjes* genom en, delvis åtminstone, slapp och inkonsekvent lagtillämpning och ett ihärdigt, svåråtkomligt kringgående, å arbetsgivarnas sida, av lagens bestämmelser.

I staten Victoria funnos i april 1909 59 lönenämnder, vilkas verksamhet omfattade 67,000 arbetare. Sedan 1903 hade nämndernas antal ökats med 23 och de under lagen indragna arbetarnas med 30,000.

Hela massan fabriksarbetare i Victoria 1909 utgjorde 93,800. Arbetarlönerna i de lönenämnderna underställda näringarna uppvisa (räknat från och med året *före* minimilönernas införande i varje näringsgren) genomgående betydligt *större* lönstegringar och *färre* fall av tillbakagående löner än de näringar, som under samma tidrymd *icke* varit föremål för lönenämnders verksamhet. Vid bedömandet av dessa fakta måste naturligtvis tagas med i räkningen, särskilt då åren 1895 eller 1896 tagas till utgångspunkt, att priser och löner *stego* i *alla* länder mellan 1896 och 1900 samt ytterligare mellan 1903 och 1907. Men jämförelsen visar, att lönerna inom de av nämnder reglerade industrierna med all sannolikhet *icke* skulle stigit *så* starkt, som de gjort, om nämnderna saknats i Australien.

Såsom fallet varit i *alla* länder vid genomförandet av *varje socialpolitisk* lagstiftning av ny typ och med sin udd riktad mot en *godtycklig sänkning* av arbetslönen och obegränsad utsugning av lönarbetarnas krafter, hava arbetsgivarna och deras meningsfränder i Australien och annorstädes högt och dyrt försäkrat, att denna lagstiftning måste *ruinera* industrien och *jaga ut* kapitalet ur landet. Klara fakta synas dock bevisa, att något sådant varken inträffat eller ens närmelsevis varit på väg att inträffa. Australien har gjort storartade framsteg i produktion och välstånd under de senaste tvenne årtiondena — liksom alla andra länder av modern ekonomisk typ. Förbättrad teknik och organisation samt stegrad arbetsduglighet bland lönarbetarna hava bevisligen i det stora hela, särskilt i Victoria, hindrat en ökning av varornas arbetskostnader och en sänkning av de reglerade industriernas konkurrensförmåga. Att den ena eller andra industrien haft sina trångmål och undergått förflyttning eller omvandling, det har ju sin motsvarighet, där inga lönenämnder finnas och behöver ej bero på dem; men sådant kan, i motsatt fall, också bevisa, att vissa lönenämnder fyllt sin uppgift att omöjliggöra eller försvåra tillvaron för de företagsledare, som ej kunna existera utan att underbetala och utsuga sina arbetare.

För hindrandet eller utrotandet av strejker och lockouter torde lönenämnder *icke* haft den betydelse, som man stundom föreställt sig, att de skulle få. Detta beror dels därpå, att deras verksamhet i stor utsträckning träffar just de arbetarklasser, som ha mycket stora eller nästan oöverstigliga svårigheter att bilda och vidmakthålla effektiva fackföreningar och att genomföra ordnade lönstrider, samt dels därpå, att det *alls icke* hör till lönenämndernas egentliga syfte att absolut hindra eller omöjliggöra strejker. Lönenämndernas uppgift är ju *icke* att fastställa lönsatser, vilka lika litet få *överskridas* som de få *underskridas*, och som sålunda måste efterlevas även av dem, som tro sig berättigade till *högre* löner

samt vilja och kunna kämpa för dessa. Däremot är det lönenämndernas uppgift att, genom fastställandet av lagligt bindande *minima* för arbetslöner, *befria* fackföreningarna och samhället från de förbittrande striderna om just dessa, i varje fall för samhället oumbärliga minima samt att tillförsäkra dem *även* åt de arbetare, vilka, såsom kvinnor, barn, hemarbetare, icke förmå tillkämpa sig dem i organiserad lönstrid.

En lagligt bindande minimilön är varken mer eller mindre än ett skydd för arbetarna och ett skydd *mot* vissa klasser av arbetsgivare och *mot* vissa verkningar av konkurrensen mellan arbetsgivarna, men alls icke något skydd för arbetsgivarna mot högre löner än minimilönen. Detta i fullständig analogi med en arbetarskyddslagstiftning, som påbjuder vissa minima av hygien och maxima av arbetstider i fabriker och verkstäder på *arbetsgivarnas* bekostnad, men ingalunda »skyddar» dessa mot arbetarnas eventuella krav på *ytterligare* förbättringar i hygieniskt avseende och *ytterligare förkortning* av arbetsdagen.

Hur obestriddigt det än torde vara, att denna för all modern socialpolitik karakteristiska *minimistandard*sprincip ligger till grund för lagstiftningen i Australien om lönenämnder, kan man dock icke undgå att märka, att de med lagens tillämpning och övervakning betrodda myndigheterna ingalunda allmänt gjort denna sak klar för sig. Ena gången skriver statens inspektör i Victoria: »de, som ivrat för lönenämnderna, ha *aldrig avsett*, att dessa skulle komma strejkerna att upphöra». Andra gången *klandrar* han vissa arbetare, därför att dessa under goda konjunkturer genom strejk sökt tillkämpa sig en *högre* lön än den av lönenämnd fastställda *minimilönen*! Och han påstår t. o. m., att om detta skall få gå för sig, då böra arbetsgivarna *befrias* från tvånget att betala *minimilönen*, och *hela* lönfrågan bör utlämnas till avgörande genom fri kamp mellan fackförening och arbetsgivarförening. Denna oklarhet, som icke låter en minimilön vara ett blott *minimum*, utan fordrar, att den *samtidigt* skall vara ett *maximum*, går igen ofaliga gånger i den australiska lagtillämpningen och modifierar i hög grad de slutsatser, man har rätt att draga ur densamma.

Den tyvärr nu bortgångne professor Schachner, som helt nyligen så grundligt studerade saken på ort och ställe, fick dock intrycket, att arbetsgivarna i det stora hela voro belättna med lagens verkningar — icke minst därför att *smutskonkurrensen* genom utnyttjandet av svältavlönade arbetare blivit stävjad. Till denna gynnsamma stämning torde i någon mån medverka, att arbetsgivarna ganska allmänt äro *motståndare* till *skiljedoms*lagstiftningen, som sannolikt skulle komma att fylla tomrummet, om lönenämnderna avskaffades. Ordföranden i Queenslands arbetsgivar-

förening förklarade i augusti 1908, att föreningen var belåten med lagen om lönenämnder, särskilt därför att den leder till lugna, sakliga och vänskapliga förhandlingar mellan arbetare och arbetsgivare samt »i detta avseende är skiljedomsförfarandet överlägsen».

En annan oklarhet, som icke får förväxlas med den ovan framhållna, har sin grund däruti, att det i den australiska lönenämndslagstiftningen saknas varje försök att klargöra eller precisera det av lagstiftaren avsedda förhållandet mellan den av lönenämnd fastställda *minimilönen* och de ifrågavarande arbetarnas *levnadsstandard* och *yrkesstandard*. Skall minimilöner få fastställas utan hänsyn till levnadsbehov och yrke? Omöjligt! Det förnekas uttryckligen i lagen och skulle beröva denna all dess socialpolitiska karaktär. Men det säges ej, *vilken* hänsyn som härvid måste tagas. Lagen antyder blott, att i varje särskilt fall hänsyn måste tagas till *olikheter*, beroende på kön, ålder och arbetets art. Begreppet »passande existenslön» (*living wage*) kunde och borde här ha i lagen utvecklats på ett sätt, som icke överlämnat så mycket av grundspörsmålet åt lönenämndernas skiftande åskådningar och stämningar, som nu är fallet. (Jämför: R. Schachner, *Australien*, II, Jena 1911 samt R. Boehringer, *Die Lohnämter in Victoria*, Leipzig 1911).

Verknin-
gar-
na av skilje-
domsförfa-
randet i
Nya Zeeland
och Austra-
lien.

Då det nyzeeländska skiljedomsförfarandet uppstått såsom ett medel, icke att bekämpa allt för låga löner, utan att minska antalet av de långvariga, förlustbringande och förbittrande arbetsinställelser, som hemsökt Nya Zeeland och Australien, och då det innesluter fastställandet av lagligt bindande *minimilöner* endast såsom en detalj uti ett system av lagligt bindande löneroglering, vilket för övrigt *avviker* från *minimistandard*-principen, sakna vi anledning att här inlåta oss på en diskussion om systemets allmänna fel och förtjänster och mycket omstridda verkningar.

Vi vilja blott, gentemot ofta förekommande missuppfattningar, betona *dels*, att skiljedomsystemet kan hindra arbetstvister blott i den mån, som arbetarna *frivilligt* registrera in sina fackföreningar under lagen och i den mån endera parten uti en arbetstvist *frivilligt* hänskjuter målet till förlikning och skiljedom, samt *dels* att skiljedomstolen (*the Court of Arbitration*) är något *vida mer* än en dömande eller rätt skipande myndighet i vanlig mening. Den sliter ju icke blott *rättstvister* utan även *intresse*-tvister mellan arbetare och arbetsgivare. Den icke blott utlägger rätta innehållet i förhandenvarande avtal, utan uppgör även förslag till och fastställer innehållet i nya avtal och detta med laga verkan. Skiljedomstolen är så till vida en *lag stiftande* myndighet, och den hemfaller utan tvivel i viss mån åt de invändningar, som alltid med goda skäl gjorts

mot förenandet av lagstiftande och rättsskipande myndighet hos samma institution eller person. Betänkligheter av denna art vidlåda ej lönenämnds-systemet.

Vad angår fastställandet av minimilöner genom skiljedomstol i Nya Zeeland och Australien, gör sig uppenbarligen samma oklarhet beträffande begreppet *minimum* gällande, som vi förefunnit hos lönenämnderna — en oklarhet som gjort att man stundom i praktiken har fastställt en standardlön eller genomsnittslön, då lagen krävt en minimilön. Den jurist, som fungerar som ordförande i skiljedomstolen, besitter icke alltid nödiga nationalekonomiska och socialpolitiska insikter. Men felet torde då mindre vara hans, än deras, som insatte honom i ett ämbete av denna rent socialpolitiska beskaffenhet.

Att minimilönfrågan har en avgörande principiell betydelse för hela skiljedomsinstitutionen erkännes likväl ofta. Sälunda yttrade 1909 en australisk skiljedomstolsordförande: »första villkoret för biläggandet av en arbetstvist om löner är att arbetarna såsom yttersta minimum åtminstone få sig tillförsäkrade en för livsuppehållet tillräcklig lön». »Utan den kan arbetaren lika litet förhålla sig lugn som en drunknande kan det, innan han fått upp huvudet över vattenytan.» »Men man måste skarpt skilja mellan en blott existenslön och de löner, som berättigas genom arbetarens skicklighet eller genom företagets monopolställning eller andra förhållanden.» »Då arbetaren tryggt sin existenslön, har han kommit fram till större kontraktlikställighet med arbetsgivaren och kan nu med försiktighet träda i vidare förhandling med honom.»

Lönernas ökning i Nya Zeeland under första perioden av skiljedoms-lagens verksamhet, d. v. s. 1894—1906, beräknas till 17.9 % och livsmedelsprisernas samtidiga ökning till 18.6 %. Skiljedomstolarna ha väl således i allmänhet knappt ökat lönerna fullt i proportion till den av alla handa självständiga orsaker framdrivna ökningen i födoämnespriserna. De *lägsta* lönerna ha uppvisat den *starkaste* ökningen, och detta framhålles från auktoritativt håll som en av lagens mest välsignelserika verkningar. Tillgången på arbetstillfällen har blivit stadigare, på samma gång som hela näringslivet haft större trygghet för arbetsavbrott och kunnat räkna med lägre risikopremier för dylika.

En av de allvarligaste anmärkningarna mot skiljedomslagens verkningar torde vara den, att minimilönbestämmelsen stundom *missbrukats* så att bestämmelsen framkallat artificiell lönelikhet eller missförstått av domstolen för olika grader av duglighet och därigenom skadat den, som haft rätt att fordra mer än denna obligatoriska *genomsnittslön*, vilken falskeli-

gen utgivits för en obligatorisk *minimilön*. (Jämför R. Schachner, *Australien*, II).

*De engelska
lönenämndernas
verksamhet.*

Beträffande de engelska lönenämndernas verksamhet, vill jag här återgiva några korta utdrag ur en (ur Arbetsstatistisk Tidskrift i Finland hämtad) redogörelse av en tjänsteman i *l'Office du Travail* i Paris, vilken i London tagit kännedom om, hur förhållandena gestaltat sig från lagens ikraftträdande 1 jan. 1910 till fram på våren 1912. Jag erinrar därom, att lagens första tillämpning gällde blott fyra industrier, nämligen kätting-, spets- och pappasktillverkningarna samt herrkonfektionsindustrien.

»För bildandet av lönenämnderna har man velat giva möjligast enkla regler, men, med hänsyn till de olika förhållandena inom de nämnda fyra industrierna, har det dock varit nödvändigt att organisera lönenämnderna tämligen olika. — Det var en lätt sak att bilda en lönenämnd för kättingsindustrin. Den kunde vara ganska fåtalig, och bestämdes antalet medlemmar i densamma till 15, därav 6 valda av arbetsgivarna, 6 av arbetarna och arbeterskorna och 3 utnämnda av Board of Trade. Av arbetsgivarnas platser innehavas 5 av fabriksdirektörer och en av annan arbetsgivare, av arbetarnas åter innehavas 4 av manliga och 2 av kvinnliga arbetare. — Lönenämnden för askfabrikationen kunde icke, med hänsyn till utbredningen av denna industri och dess växlande karaktär, bildas på så enkla grunder. Nämnden blev större och består av 16 arbetsgivare, 16 manliga och kvinnliga arbetare samt 3 medlemmar utsedda av Board of Trade, och sättet för valet av medlemmar blev mera invecklat. För valet av arbetsgivarnas representanter delades landet i 9 valkretsar. Arbetarnas representanter åter utsågos av Board of Trade på grund av en förslagslista, varvid även hemarbetet fick sina företrädare. Detta emedan arbetarna icke voro organiserade och ett direkt val möjligen icke hade givit ett lämpligt resultat.

Också för spetsindustrin befanns det att ett direkt val av medlemmarna i lönenämnden var omöjligt, icke allenast för arbeterskorna utan också för arbetsgivarna. Lönenämnden kom att bestå av 19 personer: 3 representanter för Board of Trade, 8 representanter för arbetsgivarna (6 för fabriksägarna och 2 för övriga arbetsgivare) samt 8 för arbeterskorna, varvid iaktogs, att också hemarbeterskorna blevo företrädade. Dessa 16 representanter utsågos av Board of Trade med stöd av förslagslistor, som insänts av arbetsgivarna och arbeterskorna.

Lönenämnden för konfektionsindustrin, bestående av 5 representanter för Board of Trade, 13 för arbetsgivarna och 13 för arbetarna, utsågs likaledes på grund av förslagslistor, insända av arbetsgivarna och arbetarna. I ett avseende skiljer sig denna lönenämnd från de övriga, nämligen däri, att rösterna icke alltid behöva avgivas per capita utan efter representantgrupp, varvid regeringsrepresentanterna rösta endast ifall olika meningar råda mellan de bägge andra grupperna.

De personer, som föreslås till medlemmar i lönenämnderna eller som slutligen utses härtill, behöva icke nödvändigtvis tillhöra yrket i fråga och de av dem, som representera Board of Trade, tillhöra icke dess tjänstemannakår, utan äro ansedda personer utan något som helst intresse i den industri, i vars löne-

nämnd de skola sitta. Ordförande och sekreterare utses av Board of Trade, den förre bland lönenämndens medlemmar.

De arbetare, som här avses, hade i allmänhet mycket dåliga förhållanden, beroende till väsentlig del på omöjligheten för dem att organisera sig. Men valet av representanter till lönenämnderna förutsatte dock vissa organisationer för att dessa val alls skulle kunna förrättas. Knappast hade lagen av den 20 oktober 1909 blivit antagen, förrän därför en liflig agitation vidtog bland arbetarna i de av lagen berörda yrkena för att väcka deras intresse. Representanter för Board of Trade besökte de trakter, som närmast berördes av lagen, för att undervisa om dess innehåll, och särskilda organisationer, såsom *National Anti-Sweating League* (föreningen mot svettningssystemet) och *Womens Trade Union League* (de kvinnliga fackföreningarnas förbund) inledde en livlig undervisningsverksamhet, en verksamhet, som understöddes av fackföreningarna inom de industrier, som stodo närmast de av lagen berörda. Detta låg i fackföreningarnas eget intresse, då arbetsgivarna sökte att överflytta arbete från fabriker till hemmen och att sålunda använda hemarbetet såsom lönedstryckare gentemot fabriksarbetet.

Lönenämndernas främsta uppgift är att fastställa minimilöner, d. v. s. de löner, som, enligt lönenämndens åsikt, äro de lägsta som kunna betalas för det arbete och inom det område, för vilka de fastställts. Detta sker antingen genom att fastställa en minsta tidlön eller ock genom att fastställa en allmän minimitariff för ackordarbete. Lönenämnderna hava använt bägge dessa utvägar, beroende på de olika förhållandena. Då inom en specialitet av industrien arbetet omfattar endast ett fåtal operationer, föga underkastade förändringar, så har man vid sidan av minimitidlönen kunnat fastställa också en tariff för minimistycklöner. I motsatt fall har man nöjt sig med minimitidlön. Arbetsgivaren kan sedan välja mellan dessa former. Om arbetarna betalas per styck i en specialitet, för vilken en minimitidlön är fastställd men icke en allmän tariff för styckarbete, så kan arbetsgivaren välja emellan följande: 1) antingen kan han själv fastställa stycklönerna, men endast sålunda att han, på anfordran, kan bevisa att dessa stycklöner möjliggöra för en vanlig arbetare att förtjäna åtminstone det, som fastställts såsom minimitidlön, 2) eller ock kan han anhålla hos lönenämnden, att den fastställer en specialtariff för hans arbetare.

Lönenämndens inom kättingindustrien första sammanträde ägde rum i Cradley Heath i januari 1910, men de fastställda lönesatserna blevo gällande först mer än ett år därefter. För tillverkning för hand av kättingar fastställdes minimitidlönen till $2\frac{1}{2}$ d. (15 öre). Härigenom hava arbetarnas löner i väsentlig mån ökats. Enligt de tidigare gällande lönesatserna kunde endast få arbetare förtjäna 5 kr. 40 öre per vecka och största delen kom icke upp till 4 kr. 50 öre. Enligt den nya tariffen blir lönen för 54 timmars arbetstid 9 kr. 72 öre. I vissa specialiteter har ökningen beräknats till och med till 80 %. En så stark höjning har varit möjlig, emedan ingen konkurrens från utlandet föreligger. Arbetarna ville dock icke gå för långt i avseende å höjande av lönesatserna, emedan de fruktade, att detta kunde medföra införandet av maskiner, något som visserligen ur många synpunkter vore önskligt, men som otvivelaktigt för närvarande i hög grad skulle försämra arbetarnas ställning. Under den tid, som föll emellan det lönenämnden föreslagit minimilönerna och dessa blevo fastställda såsom obligatoriska, uppstod en lockout, i det arbetsgivarna avskedade de arbeterskor, som fordrade, att mi-

minimilönerna omedelbart, ehuru icke ännu obligatoriska, skulle tillämpas. Arbetsgivarna strävade att under denna mellantid fabricera så stora mängder som möjligt på lager, varigenom intet eller litet arbete funnits att tillgå, då minimilönerna blevo obligatoriska. Striden varade dock endast 6 veckor, varefter arbeterskorna återgingo i arbete mot erhållande av de nya lönesatserna.

För tillverkningen av kättingar medelst tramphammare, vilken utföres av män, fastställdes minimitidlönen till 5 à 7 d. (37.5 à 52.5 öre). För en arbetstid av 54 timmar gör detta 20 à 28 kr. per vecka. Också i denna bransch uppstod arbetstvist under mellantiden, och slutade den också här så, att arbetsgivarna blevo tvungna att tillämpa minimilönerna redan förrän de blivit obligatoriska.

Slutligen har lönenämnden också sysslat med lärlingarnas förhållanden och fastställt deras antal. Lärotiden är 2 år och begynnelselönen är 3 kr. 60 öre per vecka.»

Vi förbigå redogörelserna för lönenämndernas verksamhet i de tre andra, lagen underställda industrierna och återger blott huvudpunkterna i den officielle franske iakttagarens allmänna slutsatser.

»Det har redan framhållits», säger han, »att verkningarna av lagen av den 20 oktober 1909 för tvenne av de av densamma omfattade industrierna har varit en väsentlig förhöjning av arbetarnas löner; för de två andra industrierna har det tillsvidade icke varit möjligt att i detta avseende med bestämdhet fixera verkningen. Då lagens verkningar emellertid hunnit tydligare göra sig gällande, skola väl undersökningar i detta avseende utföras. — Tillsvidade hava lönenämndernas beslut om minimilöner kunnat genomföras utan svårighet. De av *Board of Trade* utsända agenterna utvecklade en energisk verksamhet, som understöddes av de intresserade parterna. Endast en dom i anledning av brott mot lagen har tillsvidade fällts, i det att en arbetsgivare, som använt 3 arbetare mot lägre lön än den fastställda, dömdes till 800 marks böter. Sedan dess hava arbetsgivarna varit särdeles måna om att icke göra sig skyldiga till brott mot lagen. — Att lagen icke stött på något särskilt stort motstånd hos arbetsgivarna kan knappast förvåna, då man betänker att den framgått såsom resultat av en ivrig agitation mot utsvettningsystemet, en agitation, som också understötts av en del arbetsgivare. Många av dem hade nämligen en livlig önskan att förbättra sina arbetares ställning genom att betala åt dem bättre löner, men kunde icke detta till följd av konkurrens med andra. Och de arbetsgivare, hos vilka den goda viljan måhända icke funnits i lika hög grad, hava icke vågat ådraga sig det skymfliga tillmålet sweater (utsvettare).

Lagens tillämpning har vidare haft den verkan, att en livlig organisationsverksamhet gjort sig gällande inom de fyra av lagen träffade industrierna. Detta är av stor betydelse för lagens vidare tillämpande och upprätthållande. Denna organisationsverksamhet har ägt rum såväl bland arbetsgivare som arbetare. Inom beklädnadsindustrien har det visserligen varit mycket svårt att organisera arbetarna, då de äro mycket spridda och av olika nationalitet, men arbetet härpå fortgår dock icke utan framgång. — De fastställda minimilönerna i här nämnda industrier, kan man förutsätta, böra även hava inverkan på löneförhållandena inom andra industrigrenar med svettninglöner. I detta avseende kunna tillsvidade tvenne exempel anföras.

De personer, som varit intresserade av lagens tillämpning, hysa den övertygelsen, att arbetarna mycket snart skola kunna själva sköta sina angelägenheter utan tillhjälp av utomstående, vilket till en början var nödvändigt. Diskussionerna inom lönenämnderna hava varit mycket allvarsamma och sakliga och ofta yppat oanade egenskaper hos alldeles vanliga arbetare och arbeterskor. Den roll, som de av Board of Trade utsedda medlemmarna spelat, har varit tämligen underordnad och mest inskränkt sig till att vara förmedlare emellan parterna. Med ett ord, man hoppas de bästa resultat av lagen och skall möjligast snart skrida till etablerandet av en lönenämnd också för konfektion för damer, trots de svårigheter, som där komma att yppa sig. Sedan gäller det att genom parlamentet utverka lagens tillämpning också för andra industrigrenar.»

Vad beträffar verkningarna av den 1907 antagna kanadiska lagen om fakultativa lönenämnder i arbetstvister, som beröra offentliga intressen, har jag, då detta skrives, tillgång endast till ett förlikningsförslag mellan Grand-Trunk-järnvägen och dess stations- och telegrafpersonal. Personalen anhöll den 3 december 1909 om tillsättandet av en förlikningsnämnd i en lönefråga, som berörde 760 personer. Nämnden konstituerades den 21 december 1909 och avgav sitt utlåtande den 24 februari 1910 efter att ha hållit åtta sammanträden. Personalen fordrade, bland annat, nytt reglemente för tillsättandet av lediga poster, betalning för söndagsarbete enligt samma tariff som för övertidsarbete, en 10 timmars maximalarbetsdag i de mindre och en 8 timmars maximalarbetsdag i de större telegrafbyråerna samt löneförhöjningar å 12¹/₂ till 17 % för de olika grupperna av anställda för att konstituera en ny skala av *minimilöner* för dessa. Nämnden medgav enhälligt en löne reglering, som dock för en del av de anställda stannade 6 % under de av personalen begärda minimilönerna. Nämndens majoritet (ordföranden och arbetarrepresentanterna) synes i huvudsak ha anslutit sig till personalens fulla fordringar. Järnvägsbolaget accepterade i huvudsak det av nämnden enhälligt fattade beslutet och personalen fogade sig stillatigande i detta resultat. Någon strejk blev icke av. (Jämför: R.. Broda, *La fixation légale des salaires*, Paris 1912.)

De kanadiska lönenämndernas verksamhet.

VI. Minimilönbestämmelser uti arbetsavtal för statens och kommunernas räkning.

Då staten redan tagit ställning till minimilönfrågan genom upp- rättandet av lönenämnder eller av skiljedomstolar är det en självklar sak att den för sina egna arbetares räkning samt för de arbetare, som sysselsätts i entreprenadarbeten för staten, vakar över att dessas faktiska minimilöner icke äro lägre än de av lönenämnder eller skiljedomstolar tillämpade

Förhållandet mellan denna lönpolitik och den egentliga minimilönpolitiken.

minimitarifferna. Vid sidan av denna självklara principfråga ligger såsom en sekundär fråga det rent praktiska och rättsliga spørsmålet, huruvida staten bör låta sina egna arbetare anlita samma lönenämnder eller skiljedomstolar, som de i enskild tjänst varande arbetarna ha att vända sig till. Vad skiljedomstolorna beträffar har denna fråga, t. ex. i Nya Zeeland, besvarats nekande, alldenstund skiljedomstolen har *lagstiftande* funktioner och därigenom träder i konkurrens med statens lagstiftande myndighet, vad dess egna arbetare beträffar.

I själva verket ligger det mycket nära till hands, att staten (och, vad som här säges om staten, gäller i allt väsentligt även för *kommunerna*, såsom organer för statens maktutövning inom det lokala livet) *bryter väg* för den egentliga minimilönpolitiken genom att såsom arbetsgivare tillämpa dess principer, innan de hunnit komma uti tillämpning genom lagstiftning för den enskilda företagarverksamheten.

Härmed äro vi naturligtvis inne på den mycket djupgående principiella tvistefrågan, huruvida stat och kommun i sina lönetariffer för egna arbetare böra *följa* de enskilda arbetsgivarna för att icke överbjuda eller »fördärva marknaden» (som det så vackert heter!) för dem, eller huruvida det är statens och kommunernas oavvisliga plikt att inom förnuftiga gränser uppträda såsom de mönsterarbetsgivare, vilka visa de enskilda arbetsgivarna vad som *kan* vinnas och förr eller senare *måste* uppnås genom goda löner och goda arbetsvillkor. Denna ytterst aktuella tvistefråga är det icke här platsen för oss att närmare beröra. Vi ha nu blott att visa, att stat och kommun i en del främmande länder *faktiskt* rätt länge ha tillämpat minimilönbestämmelser av normerande art uti sina arbetsavtal för egen räkning. Ty härmed föreligger ett *sakförhållande*, som icke kan förbigås, då det gäller att utreda frågan om lagstadgad minimilön, alldenstund detta sakförhållande uppenbarligen utgör en *övergångsform* mellan privat och offentlig reglering av arbetslön samt en *motsättning* mellan statslön *med* ordnat minimum och privatlön *utan* ordnat minimum. Vi få nämligen icke glömma — ehuru man i Sverige ofta synes vilja göra det — att t. ex. statens järnvägsstyrelse eller vattenfallsstyrelse eller en stads spårvägsstyrelse icke är ett privatföretag i statstjänst eller kommunaltjänst, utan staten eller kommunen *själv* såsom arbetsgivare *genom* sin avlönade *tjänare* (»styrelsen» i fråga).

Emellertid äro vi ingalunda eniga med dem, som betrakta minimilönbestämmelser i statens och kommunernas och deras entreprenörers arbetsavtal som en med lönenämnder och skiljedom *likvärdig* tredje linje för lösning av den lagstadgade minimilönens problem eller som en *bättre* lösning än någon annan. Stats- och kommunaldriftens ringa utsträckning,

relativt till den enskilda företagsamheten, förbjuder en dylik uppfattning. Men som banbrytande och komplementär politik ha dessa minimilönbestämmelser sin givna plats vid sidan av den egentliga minimilönpolitiken.

Redan 1887 bestämde det brittiska marinministeriet och 1888 krigsministeriet att entreprenörer, som åt staten utförde skradderiarbete, skulle vara förpliktade att till sina arbetare betala vissa angivna minimilöner. Ännu tidigare, 1884, hade bestämts att det brittiska parlamentets tryck får utföras endast av tryckerier, som förbinda sig att ej underskrida en viss minimilöntariff. År 1889 beslöt Londons folkskolestyrelse, att vid alla entreprenader och leveranser av arbetsgivarna fordra en uttrycklig, i kontraktet intagen förklaring, att de betala sina arbetare *fair wages* (anständiga löner). »I de distrikt, där fackföreningarnas London-tariffer äro i användning, skola arbetsgivarna icke betala sina arbetare mindre än de i dessa tariffer angivna *minimilönerna* för de olika yrkesgrupperna. I övriga distrikter skall arbetsgivaren betala sina arbetare och alla av honom vid entreprenadens eller leveransens utförande indirekt sysselsatta arbetare icke mindre än de minimilöner, som vid tidpunkten äro brukliga i dessa distrikter.

Minimilönbestämmelser vid arbeten för det allmänna räknas i England.

Samma år (1889) fattade Londons grevskapsråd ett liknande beslut, som 1894 omformulerades därefter, att alla arbetsgivare, som åtog sig leveranser för grevskapsrådet, skulle förplikta sig att betala sina arbetare enligt fackföreningarnas lönetariffer och att tillämpa fackföreningarnas fordringar angående arbetstiden. »Grevskapsrådet beslutar att föra en lista över de löner och den arbetstid, som rådet *själf* tillämpar såsom arbetsgivare och som rådet fordrar att *dess leverantörer* och entreprenörer skola tillämpa vid alla arbeten inom en radie av 20 engelska mil från Londons medelpunkt.» Utanför denna periferi fordras betalandet av erkända fackföreningslöner. Då sådana ej förefinnas, måste särskilda, av grevskapsrådet uppställda *minimilöner* gälla som de lägsta tillåtna — nämligen vid den tiden 24 s (21 kr. 60 öre) i veckan för en man och 18 s (16 kr. 20 öre) i veckan för en kvinna. Att utlämna arbete åt *mellanhänder* är leverantörerna och entreprenörerna *förbjudet*. I kontrakten bestämmas böter å £ 100 (1,800 kr.) för brott mot dessa minimilönbestämmelser. — Omkring 500 ortsmyndigheter i England tillämpa numera liknande principer.

Även regeringsverken hava mer och mer övergått till att också inom sina *egna* verkstäder och företag av alla slag tillämpa dessa minimilönprinciper, i det att de av privata arbetsgivare inom distriktet betalade *genomsnittslönerna* läggas till grund för regeringsverkens *minimilöner*. Vad beträffar arbetarna hos kronans leverantörer och entreprenörer hava de rätt

att själva eller genom sina fackföreningar anföra klagomål över sina löner och dessas överensstämmelse med kontrakternas *fair-wages*-klausul. Vägrar arbetsgivaren att ställa sig ämbetsverkets härav föranledda anmärkningar till efter rättelse, händer det att han blir bötfälld eller utesluten från vidare arbete för kronan. Stundom lär det förekomma, att staten ersätter arbetarna, vad de erhållit för litet i arbetslön, samt bringar denna summa i avdrag från arbetsgivarens betalning.

En parlamentarisk undersökning över denna lönepolitikens verkningar har ådagalagt, att det ännu saknas enhetlighet och klarhet uti så väl principerna som tillämpningen samt att en del praktiska svårigheter ännu äro olösta, men att det viktigaste önskemålet dock i huvudsak är uppnått — nämligen att *hindra* att konkurrerande leverantörer eller entreprenörer tillkämpa sig uppdrag åt kronan genom att erbjuda relativt låga priser, som äro baserade på *arbetslöner*, vilka nedpressats *under* skäliga *minima*. Så till vida har kronans minimilönpolitik också hindrat att en oskäligt *låg* lönenivå hos kronans leverantörer och entreprenörer skall kunna verka såsom *neddragande* standard inom den övriga arbetsmarknaden. Nu måste löneförhållandena hos de för kronan arbetande företagen snarare verka höjande och stödjande inom motsvarande delar av den övriga arbetsmarknaden. (Jämför: Otto von Zwiedeneck-Südenhorst, *Lohnpolitik und Lohntheorie*, Leipzig 1900, s. 238—256.)

Minimilönbestämmelser vid arbeten för det allmännas räkning i Belgien.

Vi förbigå liknande företeelser i en del andra länder för att ur en uppsats av dr E. Sjöstrand i »Svenska Stadsförbundets Tidskrift» (1912, h. 6) anföra några drag av minimilönprincipens tillämpning vid arbeten för det allmännas räkning i Belgien.

»I Belgien», skriver dr Sjöstrand, »är det första uppslaget i denna fråga att datera från 1853, då borgmästaren i Brüssel de Brouckère i kommunalrådet genomdrev ett förslag om införandet av minimilönbestämmelser i entreprenadkontrakt för stadens räkning. Åran av uppslaget tillkommer helt och hållet de Brouckère personligen, i det han på eget bevåg sammankallade representanter för de i saken intresserade, entreprenörer och arbetare, och i samråd med dessa utarbetade sitt förslag.

Det är ytterst intressant att genomläsa de Brouckères motivering för förslaget. Han visar sig däri vara en övertygad anhängare av den gängse national-ekonomiska doktrinen, att lönen bör framgå ur en fri förhandling mellan arbetsgivare och arbetare och att dess höjd bestämmas av lagen om tillgång och efterfrågan. En järnhård lönelag alltså skulle man tro. »Men denna lag är icke absolut», säger han vidare, »den anvisar en nedre gräns för växlingarna, nämligen existensbehoven. Denna gräns överskrides av ett mycket stort antal arbetare, av alla dem, som användas vid byggnader, och av många andra. Är därför den ekonomiska lagen falsk? Nej» Och så framhåller han övertygande otill-

räckligheten av att på välgörenhetens och den offentliga försörjningens väg afhjälpa en permanent försämring av levnadsvillkoren. Han redogör för sina förhandlingar med de intresserade, säger sig ha funnit anslutning bland entreprenörerna för den meningen, att lönerna, som oföränderligt stått på samma ståndpunkt sedan år 1804, icke längre svarade mot levnadskostnaderna. Arbetsgivarna samtyckte frivilligt till en förhöjning, men erkände nödvändigheten av att de vidtagna åtgärderna tillförsäkrades allmängiltighet. På detta sätt kom till stånd en överenskommelse om viss högre lön för yrkes- respektive grovarbetare, som stadsmyndigheterna förlänade sanktion genom beslut dels att tillämpa densamma vid stadens egna arbeten, dels att fordra förbindelse av entreprenörerna i kontrakten att betala sina arbetare efter samma norm. Dylik bestämmelse fanns där- efter införd i alla stadens kontrakt intill år 1887, då densamma föll ur bruk för en tid. År 1896 blev minimilönsprincipen formligt erkänd av staden, och dess tillämpning utsträcktes kort därefter att gälla alla entreprenader för stadens räkning. En samma år anställd enquête gav vid handen, att av 9 provinsmyndigheter i Belgien 8, och av 86 kommuner med mer än 8,000 invånare 47 tillämpade minimilönsprincipen i sina kontrakt.

Samma år tillkännagav även ministern för jordbruk och offentliga arbeten i deputeradekammaren, att han tillsvidare skulle låta tillämpa minimilönsprin- cipen vid utförande av arbeten för sitt departements räkning, och kort därefter utfärdade han närmare bestämmelser härom, enligt vilka entreprenören hade att skriftligen förbinda sig att betala arbetare viss minimilön vid byggnads-, jord- och schaktnings- samt stenläggningsarbete.

Sedermera har denna princip kommit till allt vidsträcktare användning vid utförande av arbeten för den belgiska statens räkning. Så gott som alla rege- ringsdepartement låta densamma för närvarande regelmässigt tillämpas inom sina resp. arbetsområden.

Med avseende å sättet för minimilönens fastställande uppkommer först den frågan, om fastställandet skall överlämnas till entreprenörerna eller om veder- börande myndighet själv bör dekretera en löneskala. I det senare fallet framstår det spørsmålet, om vissa korporationer eller organisationers, och vilkas, råd eller samtycke bör inhämtas före löneskalans fastställande.

I Belgien synas myndigheterna till en början hava hyst motvilja mot att själva fastställa lönerna. Det lämnades åt varje entreprenör att uppgöra löne- lista, som vidfogades anbudet, och under i övrigt lika förhållanden gavs före- träde åt den entreprenör, som företedde den för arbetarna förmånligaste löne- listan. Samma förfaringssätt hade tillämpats av en del förvaltningsmyndigheter i England.

Efter hand övergingo emellertid de belgiska myndigheterna till att själva fastställa minimilönerna, i regel efter hörande av sakkunniga. Inom provinsrådet tillkommer det sålunda vanligen det permanenta utskottet att utarbete och fast- ställa lönesatserna. Såsom sakkunniga anlitar utskottet provinsrådets tekniska avdelningar, fackorganisationer och industriråd.

Vad de förnämsta städerna beträffar må följande omnämnas. *Antwerpen* inhämtar råd av den kommunala arbetsförmedlingen, vars styrelse är samman- satt av arbetsgivare och arbetare. *Brüssel* rådfrågar arbetsgivar- och arbetar- organisationer samt, i händelse af meningsskiljaktighet mellan dessa, industri- rådets kompetenta sektioner. *Brügge* låter entreprenörerna uppgöra lönelistor,

men förbehåller sig rätt att förkasta anbudet, därest lönerna befinnas otillfredsställande med hänsyn till arbetets natur, lefnadskostnadernas storlek m. m. För utrönande härav konsulteras industriråd, yrkesdomstol, arbetsgivar-, och arbetarorganisationer m. m. *Liège* fastställer lönesatserna efter inhämtande av tekniska myndigheters råd, medan *Verviers* vänder sig med förfrågan till arbetsgivar- och arbetarorganisationer.

Det återstår slutligen att säga några ord om kontrollen över minimilönsbestämmelsens tillämpning i Belgien och de gällande garantierna mot överträdelser.

Ett sätt att kringgå dylik bestämmelse är arbetets överlåtande åt annan entreprenör. Häremot kan dock i kontraktet träffas bestämmelse, att var och en, som låter utföra arbetet, skall respektera minimilönsklausulen. Hithörande bestämmelser anträffas allmänt i de belgiska myndigheternas entreprenadkontrakt.

För minimilönsbestämmelsernas bekantgörande är det icke tillräckligt att införa dem i arbetsordningar och kontrakt. För allmän kännedom är det därjämte nödvändigt anslå dem å arbetsplatser och i verkstäder, där klausulen äger tillämpning. Detta hava ock de belgiska myndigheterna allmänt uppmärksammat.

För en ingående kontroll är det givetvis nödigt, att noggranna register och lönelistor föras och att dessa äro tillgängliga för inspektion från myndighetens sida. Detta gäller allmänt vid här ifrågavarande arbeten i Belgien; för försumlighet att förete lönelistor kan ett mindre penningstraff vara utsatt.

För konstaterande av överträdelser, verifikation av lönelistor, mottagande av klagomål från arbetare, upprättande av protokoll o. s. v. bekläda myndigheterna i regel tjänstemän eller ombud med särskild fullmakt. *Liège* utser särskild kontrollör för övervakande av veckobetalningarna till arbetarna.

Såsom straffbestämmelser vid överträdelse av kontraherad minimilönsklausul gäller vanligen i första hand vite, vid upprepad förseelse uteslutning, tillfällig eller permanent, från arbeten för vederbörande myndighets räkning.»

VII. Svenska arbetarförhållanden och behovet av en lagstiftning om obligatoriska minimilöner.

Av vår undersökning i det föregående framgår, att den existerande lagstiftningen, som påbjuder eller tillstodjer fastställandet av lagligt bindande minimilöner, *i intet enda fall är principiellt begränsad till det hemindustriella arbetet*, utan omfattar eller kan omfatta detta tillsammans med likartat fabriks- och verkstadsarbete, så väl som detta *senare enbart*, samt i vissa fall, såsom den engelska kolgruvelagen av 1907 och den kanadiska lagen om lönenämnder av samma år, gäller *uteslutande* arbete, som *icke* utföres i arbetarnas egna hem eller i verkstäder. Bland de av oss här analyserade lagarna är endast den tyska lagen av 1911 uteslutande en hemarbetslag, men den är ju icke i sin närvarande form en minimilönlag, utan blott, enligt vårt förmenande, ett förebud till en sådan. Bland de

Frågan om lagstadgade minimilöner inom det industriella hemarbetet.

uppräknade *lagförslagen* gälla de franska och belgiska uteslutande det hemindustriella arbetet, men det österrikiska synes utsträcka sig även till verkstadsarbetare (*»Werkstattgehilfen»*) och det tyska talar uttryckligen om »arbetare, som arbeta hemma eller i fabriker och verkstäder».

Det är visserligen sant, att i Australien och England, så väl som i Frankrike, Belgien och Österrike svältlönerna inom hemarbetsindustrierna på ett avgörande sätt bidragit att sätta minimilönlagstiftningen i gång (eller att framkalla förslag om sådan lagstiftning), men den faktiskt genomförda lagstiftningen har städse fått en vidare omfattning eller tendens. I vissa fall, såsom händelsen är med skiljedomslagstiftningen, har förekomsten av svältlöner alls icke varit utgångspunkten för lagstiftningen, och denna har riktat sig främst på fabriks- och verkstadsindustrier med stora arbetar- och arbetsgivareorganisationer av modernaste typ.

Undersökningar beträffande det så kallade »utsvettningsystemet» (*»sweating system»*) ha ju spelat en stor roll under minimilönlagstiftningens förberedande skede i vissa länder. Det mest karakteristiska för detta produktionssystem är dock icke, att arbetet utföres i arbetarens eget hem. I typiska fall är detta i själva verket blott delvis händelsen, i det att en stor del av arbetet utföres, icke i arbetarens hem, utan hos en »mellanhand» i en »hemverkstad», som visserligen ofta utgöres blott av »mellanhandens» boningsrum anordnade till verkstad. Hvad som ger »utsvettningsystemet» dess avgörande och fördärvliga särprägel, vare sig arbetet utföres av arbetaren hemma hos honom eller hemma hos »mellanhanden», är omständigheten, att den *egentliga arbetsgivaren* (den handels- eller fabriksfirma, som utlämnar arbetet till utförande åt »mellanhanden») *alls icke är ansvarig för arbetarens löne- och arbetsförhållanden* och oftast ingenting vet om dessa. Detta ansvar faller på »mellanhanden», som oftast blott är en medellös arbetare eller hantverkare och därför saknar en verklig arbetsgivares ekonomiska förutsättningar att kunna uppbära ansvaret på ett för samhället tillfredsställande sätt. Lagstiftningen mot »utsvettningsystemet» kan därför icke bestå blott uti att föreskriva obligatoriska minimilöner, utan måste i främsta rummet framtvinga den *egentliga arbetsgivarens* fulla lagliga *ansvar* för de indirekt åt honom arbetandes löne- och arbetsförhållanden över huvud. Ditåt syftar väsentligen den vanligen så kallade »hemarbetslagstiftningen». Fristående vid sidan av denna kommer minimilönlagstiftningen, för att sätta en välbehörlig laglig minimigräns för arbetslönerna inom hemarbets- och mellanhandsindustrier så väl som inom andra industrier eller näringar, där det visar sig att behovet av sådan laglig minimilön föreligger.

Enligt erfarenheten från alla industriländer utgöra mellanhandssystemet och det industriella hemarbetet regelmässigt hårdar för så dåliga löne- och arbetsförhållanden, att deras bekämpande blir en trängande samhällsangelägenhet. Det är vanligen fråga om tillverkning av billiga klädesplagg, billiga husgerådsartiklar eller möbler eller billiga massartiklar, såsom askar, säckar, påsar o. s. v., vilka förbrukas inom handel och industri. Engrosfirmorna i dessa branscher konkurrera ofta sinsemellan starkt och ha därför ej sällan betänkligt låga försäljningspriser att räkna med. De mellanhänder eller småmästare, som från dem emottaga beställningar och arbetsmaterial, uppvisa en minst lika oreglerad och pressande inbördes konkurrens, uti vilken dessutom ingår den på erfarenhet grundade beräkningen, att det faktiskt knappt finnes någon gräns, under hvilken deras arbeterskors och arbetares löner ej låta nedtrycka sig. De ha nämligen i regel eller till mycket stor del att göra med oorganiserade och nästan oorganiserbara massor av isolerat levande, lågt yrkesskickliga, yngre och äldre arbeterskor och arbetare, som på detta sätt söka att komplettera familjeinkomsterna eller andra egna yrkesinkomster eller otillräckliga understöd från enskilda eller det allmänna o. s. v. ända ned till den nivå, där prostitution och arbetsmarknad träda i växelverkan med varandra. Att kunna *helt leva* på de arbetslöner, som framgå ur en sådan komplicerad och ytterst *på arbetslönens obegränsade nedpressbarhet grundad* konkurrensituation, blir ofta en ren omöjlighet. Man svälter sig fram för en tid och arbetar sig hastigt ned i graven — eller blir i förtid en invalid, som samhället allt framgent har bokförd på sitt dyra fattigvårdskonto.

På senare år ha i olika länder, särskilt i England och Tyskland, undersökningar om hemarbetarnas och mellanhandsarbetarnas löneförhållanden verkställts och avslöjat fruktansvärda missförhållanden inom befolkningsläger, som eljes *sakna alla medel att göra sin nöd känd för samhället*. Åren 1906—1907 utfördes av Centralförbundet för socialt arbete en sådan undersökning omfattande 800 kvinnliga och 100 manliga arbetare. Av omkring 560 noggranna uppgifter (som dock till stor del torde vara något för höga, därför att tillräckliga avdrag för det av arbetaren tillsläppta materialet m. m. ej gjorts) synes framgå, att blott omkring 160 veckoinkomster voro högre än 10 kronor, men fler än 300 lägre än 7 kronor. Undersökningens ledarinna, fröken Gerda Meyerson, skrev i juni 1906 om svenska hem- och fabriksarbeterskors löneförhållanden bland annat följande, som dock meddelas under uttryckligt framhållande av sannolikheten, att veckoförtjänsten efter 1906 stigit med en eller annan krona för åtskilliga klasser av arbeterskor; en omständighet som dock knappast torde ha kun-

nat mer än hindra köpförmågans sjunkande genom stigande livsförnödenhetspriser.

»Arbetslönerna äro lägst i de speciellt kvinnliga yrkena, i synnerhet inom de enklare sömnadsyrkena. Kapp- och klänningssömmerskor i de finaste affärerna, arbeterskor i boktryckerier och bokbinderier samt bryggeri- och tobaksarbeterskor äro väl de arbeterskor, som äro bäst avlönade. En skicklig kappsömmerska som syr per styck åt någon av de förnämsta ateljéerna i Stockholm kan förtjäna 20—26 kronor i veckan under säsongen. Men på en hel del ateljéer betalas veckolön 8—12 kr. Från de större kappaffärerna lämnas mycket arbete ut till s. k. »mellanhänder», och de arbetslöner dessa betala sina sömmerskor, vilka ofta äro hemarbeterskor, äro mycket små. För kappsömmerskor förekommer liksom för klänningssömmerskor övertidsarbete i stor utsträckning, många sy under säsongen från 7 eller 8 f. m. till 10 på kvällen, med endast 1½ timmes middagsrast. Lördagskvällar räcker arbetet till midnatt och däröver.

Linnesömmerskans arbete betalas upprörande lågt. Även de som sy det finaste arbetet ha svårt att med en 11, 12 timmars arbetsdag förtjäna 2 kr. om dagen. Vid fabriker för blusar, underkläder, kragar och manschetter o. d. är vanligaste veckoförtjänsten 6—12 kronor. Allt sådant arbete betalas per styck, t. ex. 1,40 till 1,50 dussinet för damlinnen, 1,25 till 3 kr. dussinet för blusar, 12 till 30 öre dussinet för kragar, 35, 30, 20 öre styck för snörliv, 1 kr. dussinet för mansarbetsblusar, 80 öre dussinet för maskalsonger, 1,60 dussinet för barnklänningar o. s. v.

Stråhattssömmerskor kunna under säsongen förtjäna 18 till 20 kr. i veckan och mer, vanligast är 9 till 12 kr., rosett- och halsdukssömmerskor få 7 till 9 kr., möss-sömmerskor 8 till 11 kr. i veckan. Alla dessa uppgifter äro från Stockholm. I landsorten äro arbetslönerna mängden gång lägre, men så äro också levnadskostnaderna i huvudstaden betydligt dyrare. I textilfabrikerna ställa sig arbetsprisen ungefär lika överallt; *vuxna* arbeterskor förtjäna 9, 10 och 12 till 16 kr. i veckan, beroende på arbetets beskaffenhet. Spinnerskor ha dock ännu lägre förtjänst. Vid Göteborgs stora textilfabriker äro arbetslönerna i genomsnitt lägre än i Malmö och Norrköping. Den stora kamgarnsfabriken t. ex., den enda i sitt slag i Sverige, som sysselsätter över 500 arbeterskor, betalar sina väverskor högst 9 kr. och spinnerskorna högst 7,35 i veckolön. Skonätlerskor såväl i landsorten som i huvudstaden förtjäna 9 till 18 kr. i veckan, men arbetstillgången är mycket växlande, triåarbeterskor förtjäna vanligen 8 till 12 kr., silverpolererskor på fabriker och verkstäder i medeltal 8 till 11 kr. i veckan.

Hemarbeterskornas avlöning är som nämnts lägre än fabriksarbeterskornas och därigenom nedpressas arbetslönerna i många industrier för fabriksarbeterskorna. Så betalas t. ex. för täckstickning till hemarbeterskor endast 60 till 70 öre för enklare täcken, medan de å täckfabrik arbetande göra anspråk på 80 till 90 öre för samma slags arbete. Egentligen borde ju hemarbeterskorna, som själva bestå lokal, belysning, maskiner och ofta även tråden till arbetet ha mer betalt än fabriksarbeterskorna; i alla händelser fordrar rättvisan att de få *samma* avlöning för samma arbete. Detta lika mycket för fabriksarbeterskornas som för hemarbeterskornas skull. Den osunda konkurrensen måste så mycket som möjligt motarbetas. Och de hygieniskt ogynnsamma förhållanden, under hvilka hemarbetet oftast utföres, i det de arbetande vanligen bo i trånga, överbefolkade bostäder,

kunna ju ge upphov till sjukdom, varigenom de i dessa bostäder tillverkade artiklarna lätt bli smittoförande och därigenom farliga för konsumenterna. Hemarbetet är alltså ogynnsamt även ur samhällshygienisk synpunkt.

Även fabriksarbeterskorna arbeta under långt ifrån hygieniska förhållanden, ehuru nog under de senare åren arbetslokalerna i allmänhet förbättrats. Många fabriker och syateljéer — i synnerhet de mindre — lämna mycket övrigt att önska i fråga om utrymme, luftväxling och renlighet, och vanligen är det endast de allra största etablissemangen, som inrätta toalett- och matrum för arbeterskorna på ett tillfredsställande sätt.

Då det visat sig att fabriksarbetet har ett ofördelaktigt inflytande på kvinnornas hälsa, beror detta i många fall icke på arbetets beskaffenhet — ehuru vissa yrken nog äro särskilt hälsofarliga — utan dels på den alltför långa arbetstiden, 9—12 timmar och mer, dels därpå att de låga lönerna nödgå arbeterskorna att leva ett ytterst försakande liv. De bo i tränga, osunda bostäder, ofta tillsammans med flera främmande personer av olika kön, de måste inskränka sin föda till det minsta möjliga. De få icke sällan otillräcklig vila, i det nätterna av många, på grund av den långa arbetstiden, användes för nöjen, sammanträden och arbete för egen räkning. De måste slutligen avstå även från sådana hälsobringande njutningar som frisk luft, bad och tillgång till tillräckliga och rena kläder.

Den, som skall få en dagsinkomst av 1 kr., 1,25, 1,50 att räcka till allt: hyra, mat, kläder, tvätt m. m., måste naturligtvis reda sig förutan mycket, som av andra räknas till livets nödtorft. Och det finns visserligen många, många arbeterskor, som förstå konsten att med sin låga arbetsförtjänst leva förunderligt bekymmerfritt, som förnöjsamt och hederligt dra sig fram år efter år, tills fattighuset eller sjukhuset blir deras för tidiga tillflykt, men särdeles förvånande är det icke, om en och annan av dessa lägst avlönade kvinnor genom nöden drives till ett osedligt liv.

Att på ett ofta ansträngande, i de flesta fall förslöande, hela ens tid upptagande arbete icke kunna förtjäna ens så mycket att man kan slippa svälta, är hårt. Och icke blott ur barmhärtighetssynpunkt eller därför att rättfärdigheten fordrar det, utan lika mycket för samhällets bästa är det nödvändigt, att industriarbeterskornas ställning förbättras, att kvinnorna, det kommande släktets mödrar, beredas möjlighet att leva under mindre betungande, för deras fysiska och sedliga kraft mindre fördärvliga förhållanden.»

I sitt 1909 utgivna arbete »Kvinnorna i industrien» anför fröken Meyerson några synnerligen belysande uppgifter ur svenska arbeterskors hushållsräkningar, vilka synas klart visa, att förefintligheten av *fasta minimilöner* av en höjd, som ingalunda behövde betunga den sunda, välordnade industrien, skulle för stora grupper av arbeterskor innebära hela skillnaden mellan en anständig, om ock ytterst blygsam utkomst och ett liv i kronisk brist eller på branten av fysisk eller moralisk undergång.

»Att i Stockholm med dess dyra levnadskostnader betala sin hyra, äta någorlunda tillräckligt och vara någorlunda snyggt klädd samt dessutom kunna bestå sig ett och annat anspråkslöst nöje och detta med en inkomst av 1: 50 eller

2 kronor om dagen, det är, såsom någon mycket riktigt betecknat det, ett konststycke, men ett konststycke, som utföres av många arbeterskor. — Några exempel på hur utgifter och inkomster under sådana förhållanden gestaltade sig år 1906 för några arbeterskor anföras här. Ett par av dem ha nu något högre förtjänst, men så ha också livsmedel och hyra stigit på de sista åren.

En 22-årig sömmerska hade från den 15 november—15 december 1906 en förtjänst av 38 kronor, 9—10 kronor i veckan. — Arbetstiden var 11 timmar utom lördagar, då den var 9 timmar. Hennes utgifter under denna månad voro:

Hyra (dåligt inneboende)	kronor 6: 00
Middagar	» 8: 04
Annan mat	» 8: 58
Kläder, skodon	» 13: 95
Diverse (bad, fotogen, teaterbilj.)	» 3: 69
	<hr/>
	kronor 40: 26

Utgifterna överstego alltså inkomsterna under månaden med kronor 2: 26. För maten hade hon givit ut kronor 16: 62, d. v. s. 4 kronor och 15 öre i veckan.

En 28-årig kappsömmerska lämnade uppgift om sina utgifter under 14 dagar. Första veckan förtjänade hon (hos en s. k. »mellanhand») på 12 timmars arbetsdag 10 kronor och 25 öre. Utgifterna under samma tid voro:

Hyra	kronor 1: 50
Mat	» 4: 87
Klänning	» 8: 50
Diverse (medicin)	» 1: 53
	<hr/>
	kronor 16: 40

Tvätt, bad och nöjen förekommo icke. Denna vecka uppstod, emedan hon köpt ett klänningstyg, en brist på 6: 15, men följande vecka — hon gjorde alltid upp kassan för vecka — hushållade hon däremot så att hon av förtjänsten, som blev kronor 10: 50, hade ett överskott av kronor 3: 12. Hennes utgiftslista såg då ut på följande sätt:

Hyra	kronor 1: 50
Middagar	» 1: 75
Matvaror	» 1: 01
Skolagning	» 2: 50
Diverse	» 0: 62
	<hr/>
	kronor 7: 38

För maten hade hon alltså under denna vecka givit ut 2 kronor och 76 öre. Anmärkas bör att denna arbeterska är ytterst ordentlig, ser alltid snygg och vårdad ut samt förstår sig på att äta närande mat, som hon själv lagar, gröt, pannkakor o. s. v.

»På 2 kronor om dagen skulle jag kunna leva kungligt», sade en gång en 19-årig flicka vid en elektrisk syfabrik, där hon förtjänade 6 kronor å 6: 50 i veckan. Hon bodde hos släktingar, sov på ett sofflock i ett överfullt rum, betalade härför 6 kronor i månaden och fick för samma avgift morgonkaffe. För middag gav hon ut 25 å 30 öre om dagen, för övrig mat omkring 1: 50 i veckan. Alltså omkring 4: 50 för hyra och mat. Till övriga utgifter hade hon vanligen

1: 50 å 2 kronor i veckan och med detta krånglade hon sig fram, lånade ibland och pantsatte ibland, när hon var i knipa. Men det var första året hon var ute på egen hand och varken hälsan eller humöret hade ännu hunnit bli synnerligen angripna av det umbärande liv hon förde.

Som vi se kan det gå att med den strängaste sparsamhet leva på arbetsförtjänsten, om man nämligen får vara frisk och ingen arbetsbrist råder. Men det händer att det är dåliga tider för en viss industri, att fabriken stänges eller att arbetstiden förkortas med flera timmar dagligen. Vid arbetsbrist eller vid anskaffandet av arbetsbesparande maskiner, uppsäges ofta ett stort antal arbeterskor. — Det är klart att vid förminskad arbetstid en redan förut knapp förtjänst blir ännu knappare och livet ännu mer bekymmersamt för arbeterskorna, i synnerhet för dem som utom sig själva även ha barn att försörja. Ogifta arbeterskor ha dock sällan mer än ett barn, då änkor och fränskilda eller med sjuka eller supiga män gifta arbeterskor icke sällan måste få förtjänsten att räcka för dem själva och två, tre, ja flera barn. Av de sistnämnda ha dock många fattigvårdshjälp.»

Då en *officiell utredning* av de svenska hemarbetsförhållandena för närvarande pågår, vilja vi här inskränka oss till att giva uttryck åt förhoppningen, att denna utredning skall bliva så omfattande och grundlig, *särskilt vad löne- och inkomstförhållandena beträffar*, att på densamma kan grundas ett tillförlitligt omdöme om nödvändigheten och den eventuella rätta utsträckningen av en minimilönelagstiftning, måhända i huvudsak enligt mönster av den engelska lönenämndslagen av 1909, särskilt för det *industriella hemarbetet*.

Behovet av
minimilönelagstiftning
för särskilda
grupper av
fabriks- och
verkstads-
arbetare,
jordbruks-
arbetare
m. fl.

Vad beträffar det *kvinnorarbete i fabriker och verkstäder*, vilket synbarligen uppvisar tillräckliga överensstämmelser uti löneförhållandena med vissa arter av hemarbete, för att behöva indragas under samma lagstiftning om minimilöner som dessa, är en särskild utredning naturligtvis av nöden.

En blick på de tillgängliga, mer omfattande och pålitliga utredningarna och statistiska materialsamlingarna beträffande svenska lönarbetares närvarande inkomster och *dessas förhållande till de närvarande kostnaderna för livsuppehållet*, torde kunna övertyga en var om den mycket vidsträckta förekomsten i vårt land av arbetslöner eller genomsnittliga årliga arbetarinkomster, vilka befinna sig nere vid själva det fysiska existensminimum. Vi mena ett inkomstminimum, som lämnar intet övrigt för upprätthållandet av högre yrkesduglighet och en god fostran av det uppväxande släktet — för att nu icke tala om försäkring mot arbetsbrist, sjukdom och invaliditet och kostnaderna för den smula kulturliv, som skall kunna övertyga även den fattige om, att han är *människa* och icke bara ett arbetsök. Några få exempel och hänvisningar måste här vara tillfyllest.

Det framhålles ofta, och med rätt, att arbetslönerna inom *jordbruket* i vårt land stigit högst ansenligt under de senaste 25 åren. Men det får ej förbises, att denna stigning utgått från den *allt för låga* lönenivå, vilken så kraftigt bidrog till *utvandringens* flodvåg mellan 1886 och 1894, samt att samtidigt levnadskostnaderna stigit ofantligt och en allmän övergång från naturallöner till penninglöner ägt rum. Enligt kommerskollegii undersökning (Arbetsstatistik. L: 1) utgjorde riksgenomsnittet år 1910 för dagsverkspris för *fasta* manliga daglönare i *egen* kost och *utan* fri bostad 2,47 kronor under sommaren och 1,88 kronor under vintern. Om vi räkna 5 somnarmånader och 7 vinternmånader och oavbruten sysselsättning, erhålles en maximal årsinkomst å omkring 660 kronor. För *tillfälliga* manliga daglönare i egen kost blir sommarlönen 2,79 kronor och vinterlönen 2,03 kronor samt den maximala årsinkomsten enligt samma beräkningsgrund omkring 730 kronor. Men det är ju allt för djärvt att antaga, att de *tillfälliga* arbetarna ha full sysselsättning alla söckendagar året igenom. Och nog skall den opartiske iakttagaren nödgas medge, att det väl behöver utredas, hur sådana arbetares verkliga inkomster och inkomstmöjligheter förhålla sig till ett anständigt existensminimum och till behovet av ett samhällsskydd för sådant existensminimum.

Samma utredningsbehov föreligger utan tvivel, vad många klasser av våra industriarbetare angår. De kollektivavtal, som 1907—10 upprättades vid åtskilliga av våra tändsticksfabriker och sedan prolongerats intill 1913, visa att vid vissa av de *bättre* fabrikerne fullgoda manliga arbetare hava en timlön, som varierar från 24 öre upp till 30 öre, vilket senare är ett maximum för det högst avlönade slaget av arbete. Årsinkomsten vid oavbruten sysselsättning skulle således för de lägst avlönade uppgå till blott omkring 740 kronor, om vi antaga en 10 timmars arbetsdag. Blott avsevärda extra förmåner skulle kunna höja en sådan familjeförsörjareinkomst upp till ett acceptabelt existensminimum. Eljes torde det visa sig att industrien, här såsom så ofta, parasiterar på hustrurnas och barnens förvärvsarbete och slutligen överlämnar den utslitne arbetaren åt fattighuset.

Vi vilja i detta sammanhang erinra därom, att kommerskollegii undersökning angående livsmedels- och bostadspriser i Sverige under åren 1908—1909 (Arbetsstatistik. D: 2) ger vissa värdefulla stödjepunkter för uppskattningen av det inkomstbelopp, som för närvarande på olika orter i riket må anses motsvara ett passande existensminimum för en yrkesarbetare och hans familj (hustru och två barn såsom genomsnittstyp). Utgifterna per år för de viktigaste slagen av *livsmedel* beräknades, då familjens årsinkomst uppgår till omkring 2,000 kronor, för år 1909 uppgå

till följande belopp för vissa orter, ordnade från ett maximum (i Kiruna) till ett minimum (i Vänersborg). I Kiruna 804 kr.; i Stockholm 764 kr.; i Malmö 724 kr.; i Göteborg 713 kr.; i Gävle 706 kr.; i Norrköping 682 kr.; i Domnarvet 679 kr.; i Vänersborg 663 kr. Hyran per år för *ett rum och kök* utgjorde i genomsnitt 1909 för Stockholm 333 kr.; för östra Sverige 146 kr.; för södra Sverige 116 kr.; för västra Sverige 128 kr. och för norra Sverige 204 kr. Belysande för själva levnadsstandardsfrågan är att hyran för *två rum och kök* i dessa områden av landet utgjorde i Stockholm 528 kr.; i östra Sverige 248 kr.; i södra Sverige 199 kr.; i västra Sverige 216 kr.; i norra Sverige 334 kr. I Göteborg var medelhyran för ett rum och kök år 1909 214 kr. och för två rum och kök 348 kr.

Då officiella utredningar av denna art redan föreligga, är det i varje fall omöjligt att alltjämt på ett rent fantastiskt eller godtyckligt sätt *underskatta* det inkomstbelopp, som en familjeförsörjare inom arbetarklassen faktiskt behöver för närvarande på en viss ort i vårt land för att med de sina kunna leva i hyfsning och för att kunna upprätthålla sin arbetsduglighet och självkänsla såsom medborgare. Och det är med denna vår kunskap om levnadskostnadernas läge, som vi måste jämföra t. ex. de beräkningar av de allmänna inkomstförhållandena, vilka nu nyligen verkstälts inom *Ålderdomsförsäkringskommittén*. Vi erfara i del II av betänkandet, att Sveriges hela *manliga* befolkning mellan 18 och 67 års ålder år 1908 (1 jan.) utgjorde 1,428,100 samt att av dessa 840,300 eller 58,8 % beräknades hava årsinkomster *under 800 kronor*. Av de 840,300 voro 386,200 *gifta* män, vilkas förmåga att ensamma försörja en mycket måttligt stor familj sålunda synes i kanske flertalet fall vara i hög grad tvivelaktig. Av alla de 1,428,100 männen mellan 18 och 67 år beräknades 410,300 eller 28,7 % hava *mindre än 500 kronor* i årsinkomst. Även om alla dessa voro ogifta, skulle väl ingen kunna påstå, att de hade ett fullt acceptabelt existensminimum uti ett land med så höga och ständigt så starkt stigande levnadskostnader som vårt.

Frågor, som nära höra samman med spörsmålet om minimilönlagstiftning.

Bland de invändningar, som i vårt land sannolikt skola framställas mot ett förslag om utredning beträffande minimilönlagstiftning, är väl att vänta även den, att vi här i landet över huvud sakna nödig erfarenhet om *möjligheten* att fastställa minimilöner ens på enskild och frivillig väg samt om sådana överenskommelsers *verknningar* på industrien och de arbetslöner, som böra ligga över minimum.

Så är ju dock ingalunda fallet. Ett typiskt svenskt avtal med minimilönbestämmelser är »Överenskommelse mellan Sveriges Verkstadsförening och vederbörande fackförbund», först upprättat på hösten 1905,

efter en allmän arbetsinställelse på fem månader, och 1908 prolongerat för ytterligare fem år. Avtalets 10:de paragraf behandlar minimilönfrågan och har (med utelämnande av förteckningen över »arbetsplatser») följande lydelse:

Mom. 1. Vid varje verkstad, gjuteri eller skeppsvarv, tillhörande medlem av Sveriges Verkstadsförening, skola alla där anställda arbetare -- såväl yrkesarbetare som grovarbetare, till vilka sistnämnda hänföras hantlangare -- tillgodojuta viss minimilön.

Mom. 2. Minimilönernas storlek lämpas efter förhållandena å såväl olika orter som olika verkstäder.

Mom. 3. I och för bestämmandet av minimilönernas storlek indelas samtliga arbetsplatser i tre grupper på sätt nedan sägs nämligen: — — — — —

Mom. 4. Minimilön fastställs särskilt för yrkesarbetare och särskilt för grovarbetare; och avser minimilön endast den lägsta lön som inom någondera gruppen av arbetare må utgå.

Mom. 5. Berättigad till minimilön är varje yrkesarbetare, som uppnått 21 års ålder och arbetat i sitt fack minst 4 år ävensom grovarbetare, som uppnått 21 års ålder.

Mom. 6. Yrkesarbetare, som icke innehar 4-årig yrkesutbildning, men uppnått 21 år, skall komma i åtnjutande av samma minimilön som grovarbetare.

Mom. 7. Minimilönerna skola utgöra för

1) yrkesarbetare, som uppnått 24 års ålder och arbetat minst 7 år i yrket:	
inom grupp I	39 öre pr timme,
» » II	34 » » » ,
» » III	32 » » » ;
2) för yrkesarbetare, som uppnått 21 års ålder och arbetat minst 4 år i yrket:	
inom grupp I	36 öre pr timme,
» » II	30 » » » ,
» » III	28 » » » ;
3) för grovarbetare:	
inom grupp I	32 öre pr timme,
» » II	26 » » » ,
» » III	25 » » » .

Mom. 8. Alltefter flit och skicklighet erhåller arbetaren högre lön, och skola dugliga arbetare, som arbetat ett flertal år i yrket, åtnjuta högre lön än minimilön.

Mom. 9. Arbetsgivare må äga rätt avskeda sådan arbetare, som han anser icke göra sig förtjänt av minimilön.

Mom. 10. Bestämmelserna om minimilöner gälla icke lärlingar; och kunna undantag från dem jämväl äga rum i fråga om arbetare, vilka uppnått 60 års ålder eller vilkas arbetsförmåga på grund av sjukdom eller vanförhet är nedsatt.

Mom. 11. Å de arbetsplatser, varest under år 1905 av arbetsgivarna erbjudits högre minimilöner än vad i mom. 7 sägs, skola de sålunda erbjudna minimilönerna tillämpas.

Mom. 12. Ovanstående bestämmelser få icke föranleda till eller tagas till förevändning för nedsättning i nu gällande löner.»

Bestämmelsen i mom. 8, att flit och skicklighet samt ett dugligt arbete inom yrket i ett flertal år skola berättiga till *högre* lön än minimilön, har haft till följd, att de verkliga timlönerna allmänt varit uppe i betydligt högre belopp än det angivna minimum — åtminstone på de orter, där *fackföreningarne ej varit för svaga* att förskaffa nödig effektivitet åt »riksavtalet». Det är nämligen alls icke så, att avtalet hindrar arbetarnes organisationer att kämpa för *bättre* villkor än minimilönerna. Beträffande denna viktiga sida av saken kunna anföras några belysande rader ur »Svenska järn- och metallarbetarförbundets» årsberättelse för 1911.

»I detta sammanhang må också erinras om att genom riksavtalens införande avväjrsrörelserna nog tendera att förekomma rikligare än förut, eftersom alla sådana framställningar, som innehålla krav på minst de förinåner som avtalen medgiva, i regel räknas som avväjrsrörelser. Att då många avväjrsrörelser kunna uppstå, förstås lätt, om man erinrar därom att vid tiden före respektive riksavtals upprättande arbets- och lönevillkoren som bekant voro avsevärt olika på skilda verkstäder, vilket åter i stor utsträckning härledde sig av att organisationen bland arbetarna växt upp olika, varav följt att de särskilda verkstadsgrupperna haft olika förmågor att framdriva för sig gynnsamma arbets- och lönevillkor.

När nu riksavtalen kommo till och på *papperet* i stor utsträckning utjämnade dessa olikheter, innebar detta vid de mest efterblivna företagen en rätt avsevärd förskjutning till det *bättre* av löne- och arbetsvillkoren. Men dessa bestämmelser på papperet gjorde icke respektive arbetaregrupper mera lämpliga att i verkligheten tillvarataga sina intressen. På många arbetsplatser fortsatte därför arbetsgivarna att även efter avtalets genomförande ensamma bestämma över allt som rör löne- och arbetsvillkoren utan hänsyn till om t. o. m. lägre villkor komma att gälla än de minima som avtalen tala om. Så kommer kanske en period av uppryckning bland arbetarna då de med stöd av sin organisation söka att åtminstone hävda avtalets bestämmelser. Men sedan arbetsgivaren en gång fått vänja sig att, oavsett avtalet, bestämma huru han behagar, går det i regel icke så lätt att förmå honom att avstå från försämringar. Det blir i stället en stor affär med underhandling mellan organisationerna och så ha vi en avväjrsrörelse att notera.

Att ännu mycket återstår på ifrågavarande område framgår därav, att vid åtskilliga tillfällen arbetarna förgäves söka att värja sig mot t. o. m. avtalsstridiga tillvägagångssätt av arbetsgivare; detta i regel beroende på att organisationen bland vidkommande arbetaregrupp är för svag.

Vore nu förbundets riksavtal sådana, att de avstängde rörelsefriheten för *bättre* organiserade arbetaregrupper att tillkämpa sig fördelaktigare villkor än avtalen innehålla som minimum, skulle de omnämnda företeelserna lätt leda till sådan uppfattning, att riksavtalen ej äro till nytta för arbetarna. Ty även om sämre organiserade arbetare hjälpts till ett avtal, kan ju med rätta sägas, att nyttan därav blir ringa, då de icke äga förmåga att bevaka detsamma. Men nu äro dess *bättre* avtalen inom förbundets område i regeln sådana, att parterna även under själva avtalstiden äga att tillgripa de yttersta kraftåtgärder de äga för lösende av förekommande tvistefrågor. Det de ha förbundit sig till genom avtalen

är att underhandla på visst föreskrivet sätt om de krav som framställas, innan de yttersta kraftmedlen tillgripas, och får arbetsnedläggelse naturligtvis ej heller tillgripas för att under avtalstiden ändra på avtalets minimibestämmelser, men väl för att bättre villkor (högre lön etc.) skall i praktiken tillämpas. För de arbetare att gå fram med krav, som genom sin sammanhållning och andra gynnsamma omständigheter redan lyckats erhålla avsevärt bättre villkor än avtalen, ställer sig dock av lätt förståeliga skäl tämligen svårt, vilket tillsammans med att en del måhända tro det avtalen förbjuda detta torde vara bidragande orsaker till att avvärjningsförelserna allt jämnt äro i majoritet.»

Uti en för några år sedan träffad »Överenskommelse mellan Järnbruksförbundet och vederbörande fackförbund angående arbets- och lönevillkor för de vid gruvor anställda arbetarna» bestämmes följande angående minimilöner.

»*Mom. 1.* Vid arbete mot timlön skola följande belopp gälla såsom minimilöner för nedannämnda slag av vanliga, på sitt område dugliga arbetare, nämligen:

A) Gruvarbetare:

1) vid arbete under jord 36 öre;

2) vid arbete i dagbrott 32 öre;

B) Gruvbyggare, som fyllt 21 år:

1) vid arbete under jord 37 öre;

2) vid arbete i dagbrott 33 öre;

C) Diverse yrkesarbetare (snickare, smeder, verkstadsarbetare m. fl.), som fyllt 21 år, 30 öre;

D) Grovarbetare, som fyllt 21 år, 27 öre.

Mom. 2. Gruvarbetare och gruvbyggare, som av en eller annan orsak anvisas vanligt ovanjordsarbete, erhålla i minimilön per timme, gruvarbetare 27 öre och gruvbyggare 30 öre.

Mom. 3. Allt efter skicklighet och flit erhåller arbetare högre lön, och skola dugliga arbetare, som arbetat ett flertal år i yrket, åtnjuta högre lön än minimilönen. Därjämte skall vid betalning av högre timpenning än minimilönen särskilt afseende fästas vid, huruvida arbetet i schakt och stigorter är förenat med större fara.

Mom. 4. Bestämmelserna om minimilön gälla vid övergången ej för arbetare, som därvid uppnått 50 års ålder och ej inneha så stor timpenning, som minimilönsbestämmelserna angiva, och kunna undantag från nämnda bestämmelser jämväl äga rum i fråga om arbetare, då de uppnå 60 års ålder eller vilkas arbetsförmåga på grund av sjukdom eller vanförhet är eller bliver nedsatt.

Mom. 5. Bestämmelserna i detta avtal om minimilöner få ej föranleda eller tagas till förevändning för nedsättning i nuvarande timlöner.»

Därigenom att i vårt land en lagstiftning om lönenämnder enligt engelskt mönster av 1909 och 1912 möjliggjorde fastställandet av lagligt bindande minimilöner för vissa, av statsmakterna själva efter hand och med hänsyn till de faktiska förhållandena utvalda näringsgrenar, skulle sålunda, i första hand, en redan existerande art av arbetsavtal erhålla

lagens särskilda stöd uti de fall, då detta vore *nödvändigt* för upprätthållandet av skäligena löne minima. Detta kunde vara av nöden, antingen därför att talrika arbetare inom näringen vore *oförmögna* av en tillräckligt kraftig fackföreningsrörelse eller därför att kampen mellan arbetare- och arbetsgivareorganisationerna beträffande *löne minima* visat sig få en samhällsskadlig omfattning och bitterhet. Självfallet skulle statsmakterna *dessutom* se till, att lönenämnder efter hand bleve tillsatta för de näringsgrenar, inom vilka avtal, grundade på skäligena minimilöner, väl vore tydligen av behovet påkallade, men likväl av ena eller andra orsaken icke komme till stånd. På detta sätt kunde samhället steg för steg utvidga området för sådana »egentliga» minimilönnavtal, varpå vi ovan givit exempel, och samtidigt tillförsäkra dem en stor effektivitet med undvikande av arbetsinställelser. Den *förändring* av minimilöner, som då och då inom alla yrken måste bli en nödvändighet av tekniska och ekonomiska skäl, skulle det åligga lönenämnderna att utföra i full offentlighet, sedan arbetarna och arbetsgivarna givit sina önskingar och synpunkter tillkänna och sedan alla skäl för och emot viss åtgärd noga prövats i en möjligast opartisk och saklig anda samt med hänsyn snarare till *hela samhällets intresse* uti skäligena löne minima än till enskilda arbetares och arbetsgivargruppers *makt* att genom arbetsinställelser genomdriva vissa anspråk.

Men det är väl att märka, att *överflödiggörandet* av fortsatta strider om *minimilöner* ingalunda är detsamma som *förbud* för strider, som gälla *högre* löner och *andra* arter av arbetsvillkor, och är ännu mindre liktydigt med fackföreningsrörelsens överflödiggörande.

Erfarenheten har lärt, att varken lagstiftningen ensam eller fackföreningsrörelsen ensam kan trygga skäligena minimilöner över allt, där de obestriddigt utgöra ett viktigt samhällskrav. Den av oss förordade minimilönlagstiftningen enligt engelskt mönster, men med alla de svenska sär egenheter, som en utredning i frågan kan visa vara av nöden, skulle utmynna i en väl avvägd *samverkan* mellan lagstiftning och fackföreningsrörelse. Målet för denna samverkan skulle vara, att grunda det svenska näringslivet på arbetslöner, som städse i det minsta skulle möjliggöra ett anständigt uppehälle för varje klass av yrkesutövare, och därmed också skulle berättiga samhället att av dem kräva ett skäligt minimum av arbetsduglighet och arbetsintensitet.

Först när samhället har hunnit så långt i ekonomisk organisation, har det vunnit fast mark för sina förhandlingar med och ingripandet mot sådana vanlottade, som *ej kunna* eller *ej vilja* ge skäligt arbetsvederlag för en skälig minimilön. Det blir då en särskild fråga att vårda eller bota dessa och att genom all ungdoms sunda fostran till arbete och plikt-

trogen samhällstjänst möjligast *förhindra* att samhället belastas med nya generationer av arbetsoförnögnna eller arbetsovilliga medborgare eller klenfackbildade arbetare.

På grund av vad vi sålunda anför, få vi vördsamt hemställa,

att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida och under vilka villkor må bestämmas, att minimilöner skola, genom särskilda, representativa myndigheter (»lönenämnder» eller »yrkesnämnder»), kunna fastställas för manliga och kvinnliga lönarbetare och biträden eller löntjänare med inkomster ej överstigande vissa belopp samt tillhörande de yrken och befattningar, inom vilka, genom särskilt förfarande, »lönenämnder» bli tillsatta.

Stockholm den 5 februari 1913.

Herm. Lindqvist.

Hj. Branting.

F. W. Thorsson.

E. Palmstierna.

Nils Persson.

Vikt. Larsson.

A. J. Christiernson.

Värner Rydén.

Bernh. Eriksson.

Bilaga.**Innehållsöversikt.**

	Sid.
Inledning: Begreppet »lagstadgad» eller »legalt reglerad minimilön»	1
I. Minimilönproblemets sammanhang med en allmän strävan att i viss mån reglera den ekonomiska konkurrensen.	
(1) Det allmänna kravet på minimalstandards för de socialt outhärliga medborgarklassernas inkomst- och levnadsförhållanden	4
(2) Vad de egendomslösa kroppsarbetarna beträffar, har samhället dock ursprungligen strävat att möjligast nedpressa deras levnadsstandards	5
(3) Då näringsfriheten infördes, stadfästes dogmen om nödvändigheten att låta den oreglerade konkurrensen bestämma arbetslönernas minima	6
(4) Näringsfrihetens senare skede kännetecknas dock av en tilltagande privat och överhettlig reglering av konkurrensen, även på arbetsmarknaden	7
(5) Avgörande ha härvid varit vissa frikonkurrensens verkningar inom stordriften, icke minst vad löneförhållandena beträffar	8
II. Den lagstadgade minimilönens nationalekonomiska innebörd.	
(1) Invändningar mot legalt reglerade minimilöner	9
(2) Missuppfattningar beträffande innebörden av legalt reglerade minimilöner	11
(3) Lönbildning och prisbildning under fri konkurrens	13
(4) Konkurrenslön och samhällsintresse	14
(5) Lönkampen mellan arbetarnas och arbetsgivarnas organisationer	15
(6) Den lagstadgade minimilönen och näringarnas produktionskostnader	17
(7) Den lagstadgade minimilönen och arbetarnas levnadsstandards	20
III. Den existerande lagstiftningen om minimilöner.	
(A) <i>Lagstiftning om lönenämnder med skyldighet att fastställa lagligt bindande minimilöner.</i>	
1) Lagstiftningen om lönenämnder och minimilöner i Victoria och andra australiska stater	23
2) Den engelska lagen om lönenämnder och minimilöner av år 1909	27
3) Den engelska lagen om minimilöner för underjordsarbetare i stenkolsgruvor av år 1912	32

	Sid.
(B) <i>Lagstiftning om skiljedomstolar med rätt att fastställa lagligt bindande minimilöner.</i>	
1) Skiljedom i arbetstvister och minimilönstadganden i Nya Zeeland och Australien	34
2) Lagen i Kanada av år 1907 om frivilliga lönenämnder och dessas rätt att fastställa lagligt bindande minimilöner	36
(C) <i>Den tyska lagen av 1911 angående hemindustriellt arbete</i>	38
IV. Förslag till lagstiftning om minimilöner, särskilt i hemarbetet.	
(1) Franska lagförslag	39
(2) Belgiska »	41
(3) Tyska »	42
(4) Österrikiska »	42
V. Tillämpningen och verkningarna av lagstiftningen om minimilöner.	
(1) Verkningarna av lönenämnderna i Australien	43
(2) Verkningarna av skiljedomsförfarandet i Nya Zeeland och Australien	46
(3) De engelska lönenämndernas verksamhet	48
(4) De kanadensiska lönenämndernas verksamhet	51
VI. Minimilönbestämmelser uti arbetsavtal för statens och kommunernas räkning.	
(1) Förhållandet mellan denna lönpolitik och den egentliga minimilönpolitiken	51
(2) Minimilönbestämmelser vid arbeten för det allmännas räkning i England	53
(3) Minimilönbestämmelser vid arbeten för det allmännas räkning i Belgien	54
VII. Svenska arbetarförhållanden och behovet av en lagstiftning om obligatoriska minimilöner.	
(1) Frågan om lagstadgade minimilöner inom det industriella hemarbetet	56
(2) Behovet av minimilönlagstiftning för särskilda grupper av fabriks- och verkstadsarbetare, jordbruksarbetare m. fl.	62
(3) Frågor, som nära höra samman med spörsmålet om minimilönlagstiftning	64